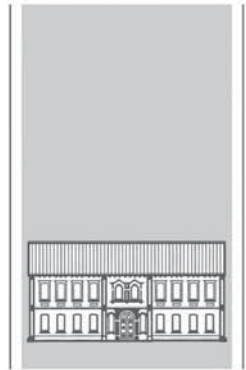

A large, stylized orange letter 'A' is positioned on the left side of the page. It has a thick, rounded stroke and a circular top element. The background is a light blue gradient, and there is a dark grey horizontal bar at the bottom.

Friisk

takstsoomling

FRASCH

NORDFRIISK
INSTITUUT

Friisk takstsoomling

FRASCH

herausgegeben von
Antje K. Arfsten und Wendy Vanselow

Nordfriisk Instituut

Das Projekt wurde gefördert aus Mitteln des Bundes
über den Frische Rädj/Friesenrat Sektion Nord.

Bibliografische Information Der Deutschen Bibliothek

Die Deutsche Bibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <http://dnb.ddb.de> abrufbar.

Nr. 228

Alle Rechte vorbehalten

© Verlag Nordfriisk Instituut, D-25821 Bräist/Bredstedt, NF; 2014

Umschlaggestaltung: Bernd Bednarz, Ravensburg

Herstellung: Husum Druck- und Verlagsgesellschaft, Hüsem/Husum, NF

ISBN 978-3-88007-387-6

Inhaltsverzeichnis

Vorwort	.....	6
Bende Bendsen	Siberne	8
N. A. Johannsen	Ût bai e wäile	10
N. A. Johannsen	Jü grut amruding	12
N. A. Johannsen	Näibersbjarne	14
N. A. Johannsen	Rüm hart	16
N. A. Johannsen	Am eenmen bai e wäile	18
Emil Hansen	Da, wat foonenouder hүүлje, tare jam	19
Katharine Ingwersen	Twäär brouderne	23
Albrecht Johannsen	Diүүлje törn än sin geestinge	28
Herrlich Jannsen	E köölengräawster än e düüs!	36
Elise Heitmann	En bräif tu Kinken	38
Engelhard Nissen	Dåt wååderiir 1931	39
Alfred Boysen	Unerwäis	42
August Gonnsen	Dåt följc foont gra hüs	44
Marie Tångeberg	Da draåge fliie	50
Enke Christiansen	Wat min åål me ferteeld heet	51
Erk Petersen	Wat Tile Wiimerns miinjd	52
Ingwer E. Nommensen	Di ååpelboom	55
Thora Kahl	Besäk önjt eenhärnge	58
Gary Funck	50 miljoone km san ai nooch!	62
Rike Jessen	Jü tååscheklook	66
Anmerkungen	.....	70
Die Autoren	.....	80
Quellenverzeichnis	.....	86
Weitere friesische Veröffentlichungen	.....	88
Allgemeine Literaturangaben	.....	90

Vorwort

Um sich in der nordfriesischen Literatur zurechtzufinden, braucht man ein wenig Beharrlichkeit, denn einen zusammenhängenden, homogenen Korpus gibt es nicht. Vielmehr spiegelt sich die Vielfalt der nordfriesischen Sprache auch in den unterschiedlichen Literaturtraditionen wider. Sowohl die Autoren als auch ihre Leserschaft sind in der Regel auf einen nordfriesischen Dialekt festgelegt. Daher kann man eigentlich nicht von „der“ nordfriesischen Literatur sprechen, sondern eher von nordfriesischen Literaturen, die sich zum Teil unabhängig voneinander entwickelt haben. Viele nordfriesische Texte sind zudem in ganz unterschiedlichen Zeitschriften und Zeitungen erschienen oder liegen nur als Handschriften vor. Für das Verständnis von älteren Texten ist oftmals ein Wörterbuch von Nöten, da einige der verwendeten Ausdrücke heute nicht mehr geläufig sind. Außerdem erschweren die variierenden Orthografien nicht selten die Lesbarkeit der Texte.

Seit einiger Zeit existieren Neuausgaben älterer Texte, aber meist beschränken diese sich auf das Werk einzelner Autoren, wie etwa L. C. Peters (Faltings 1986), Christian Johansen (Jannen 1995), Peter Jensen (Petersen 2005; Laabs 2012) oder Jens E. Mungard (Hoeg 1995; Laabs 2013). Inzwischen gibt es sogar einen Thesaurus des Nordfriesischen, erstellt von der Abteilung für Frisistik der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, doch eine Buchausgabe, die die wichtigsten Autoren eines Sprachgebiets und Beispiele ihrer Texte vereint darstellt, fehlte bisher.

Die vorliegende Publikation versucht diese Lücke zu schließen. Sie bietet einen Überblick über die Literatur auf Frasch (Bökingharder Friesisch) von den Anfängen bis heute. Die ausgewählten Werke sind chronologisch nach den Geburtsjahren der Autor/innen geordnet, zu denen man im Anhang biografische Angaben findet.

Zum besseren Verständnis der Texte werden Übersetzungen oder Erläuterungen zu einzelnen Wörtern, Satzkonstruktionen oder Redewendungen gegeben. Wenn diese

Anmerkungen den Rahmen des Seitenrandes sprengen, wird mit einem Pfeil und einem ‚A‘ [→ A] auf den Anhang verwiesen, wo weiterführende Erläuterungen zum jeweils markierten Begriff zu finden sind.

Für seine intensive Mitarbeit bei der Auswahl und Bearbeitung der in diesem Band veröffentlichten Texte möchten wir uns sehr herzlich bei Ingo Laabs bedanken. Für ihre Unterstützung bei der Zusammenstellung der Autorenbiografien danken wir Anne Paulsen-Schwarz vom *Nordfriisk Instituut* und Reinhard Jannen von der *Ferring-Stiftung* sowie Franziska und Mareike Böhmer, die uns während ihres Praktikums im *Nordfriisk Instituut* eine große Hilfe waren. Desweiteren gilt unser Dank Prof. Dr. Jarich Hoekstra von der Abteilung für Frisistik am Institut für Skandinavistik, Frisistik und Allgemeine Sprachwissenschaft der Universität Kiel, der sein Manuskript über die nordfriesische Literatur zur Verfügung gestellt hat.

Wir wünschen allen Lesern viel Freude an dieser Veröffentlichung,

Antje Arfsten und Wendy Vanselow

Abkürzungen

allg.	allgemein	ndl.	Niederländisch
dän.	Dänisch	ndt.	Niederdeutsch
dt.	Deutsch	Pl.	Plural
eigtl.	eigentlich	Sg.	Singular
engl.	Englisch	vgl.	vergleiche
fer.	Fering	westl.	westlich
franz.	Französisch	wirh.	Wiringhiirder Freesk
Inf.	Infinitiv	wörtl.	wörtlich
moor.	Mooringer Frasch		

Siberne

Bende Bendsen

Trung for arken, duch wälj måäst for tääten¹
mååget Siberne sin uugne tu.
Dan da wiikne slånge önjt gewääten
leeten ham am nåchtem uk niinj ru.

Häi'r ai sin lüünj jarst sör fertiined
än't lachtsani dan tunintebroocht²?
Ångst an faaghäid wirkeden feriined,
as'r ham en grisien³ ütwei soocht.

„Wat wal man üülje fider⁴ seede,
lätj ik oone giilj me for ham siinj?
Grüne koon ik ham je ai forleede,
dan ik eerme ståakel⁵ hääw je niinj!“

Grislik toochte wörden er nü wiikne
önj jü unglük⁶, ångstamsnåared⁷ burst.
Niimen koon's wälj foole eere tiikne,
eefter blödj ferlångd san hiitje turst.

Dan di oudere häi tuhuupehülen
aw sin wäljfertiined lüünj.
Ai en schaling häi'r deerfoon spülen⁸,
åles schölj san goue fider füünj.

Än sü gingen's biise maenouder
nü foon Ääderstää⁹ tuhüs¹⁰ döört lönj,
än di läadre¹¹ hül ham as en brouder
fri ma åles, wat's ferteere schönj.

As's nü Naibel åltid näre kiimen,
looked Siberne ham foon e wäi,
dan hi toocht, deer schucht unk¹² niimen,
deer as nån, deer me ferrådje mäi.

¹ *for tääten* > vor Vater
→ A

² *tunintebroocht* > durch-
gebracht, verschwendet
(wörtl. ‚zunichte ge-
bracht‘) (Inf. *tuninte-
brånge*)

³ *grisi* > grausig

⁴ *fider* (*di*) > Vater als
Erzeuger, in feierlicher
Rede, insbesondere auch
Gottvater

⁵ *ståakel* (*di*) > bedauerns-
werter Mensch → A

⁶ *unglik* > ängstlich

⁷ *ångstamsnåared* >
angstumschnürt

⁸ *spülen* > verschwendet
(Inf. *spile* ‚verschwenden,
Flüssigkeit verschütten,
verlieren, verloren ge-
hen‘); vgl engl. *to spill*

⁹ *Ääderstää* > Eiderstedt

¹⁰ *tuhüs* > nach Hause; ‚zu
Hause‘ heißt *bait hüs*
oder *ine* (innerhalb der
eigenen vier Wände)

¹¹ *lääd(e)re* (*di*) > der
andere, der zweite → A

¹² *unk* > uns beide/-n;
→ A

As's deer aw e samerdik¹³ nü sätjen
än en åapel maenouder ätjen,
nüm di fööle¹⁴ Siberne di oudres knif
an broocht schoomlik ham deerma foont lif.

Skjard foon ääderne e stråås¹⁵ ham ouer¹⁶
– as't me rucht, sü wus e klook jüst fjouer –
nüm sin giilj, ging dan döört Sööderlönj¹⁷,
ouers nü schülw¹⁸ r as boowel¹⁹ for sin schönj.

Siberne wörd hoodid²⁰ bai e guuli²¹,
maning, deer²² nuch laawe, hääwe't sänj:
Gung mån bai Klookris haan ouert fuuli²³,
deer's ham rucht for sin ferbreegen schänj²⁴.

¹³ *samerdik* (di) > Sommerdeich

¹⁴ *di fööle* > der Schlechte, Boshafte → A

¹⁵ *stråås* (jü) > Gurgel

¹⁶ *skjard [...] ouer* > schnitt durch (Inf. *ouerscheere* ‚durch-, aufschneiden‘)

¹⁷ *Sööderlönj* > ein Teil der Gemeinde Joldelund

¹⁸ *schülw* > zitterte (Inf. *scheelwe*); vgl. dän. *skælve*

¹⁹ *boowel* (jü) > Binse, eine windblütige Pflanze

²⁰ *hoodid* > geköpft, enthauptet; zu *hood* (*dåt*) ‚Kopf, Haupt‘

²¹ *guuli* (di) > Galgen

²² *deer* > hier: die (Pl.) (Relativpronomen) → A

²³ *fuuli* (di) > Brachfeld

²⁴ *schänj* > geschehen (Inf. *schaie*) → A

Üt bai e wäile

(en kort stuk deerüt)

Nis Albrecht Johannsen

Frauke Jannichs wus koowerrüdj amt hood for måålihäid¹, as jü e leensfoogetai ferleet än döört toorp lüp, än wan har hum önjtmötjs² köm, dan büüdj's ham ai e däistid³. Dåt kooget önj har, as's⁴ tu hüs köm än aw har doochter lüüsfiard:

„As deer wat made⁵ dåt slååder, wat ik önjt toorp foon de hiird häaw än önj arkens müs as?“ Gonnell wust goorai, hüdänji än weeram jü meem sü önjfångd tu doowen⁶ än tu kiwen. Jü häi en gou gewäaten än frååged:

„Wat as er⁷ dan lüüs? Ik wiitj ai, dåt ik me wat fersänj⁸ häaw än hum ålte näikiimen⁹ ban.“

„Dan lätj et de foon me seede“, kiwed jü meem, „dü hääst de oufjååwen ma en jungkjarl, wat ai mör wjart as, as et schit uner min fätj. As't wörklik wäär, dåt dü de sü wid wachsmann hääst?“

„Nåån, dåt as ai wäär, meem, dåt ik man iire wachsmann häaw. Dåt as duch niinj wachsmitten, wan en jung foomen har draåwed ma en gouen drång, wat jü hål lise mäi. Golber Hayens as me ai ålte näi kiimen, än wan ik me wat fersänj häaw, sü as't, dåt ik de dåt goorai ferteeld häaw, wat twasche üs forgängen as.“

„As dåt ai fiir åltefoole, dåt dü süwat änåådere man reeg önjspunen än din meemen geeked¹⁰ hääst?“, hül Frauke har doochter for. „Dåt schal en iinje heewe, än wan dü de nuch iinjsen ma di snootie¹¹ kjarl bedrååwe¹² leetst, dan bast min doochter wåån än ik jååg de foon e stube¹³.“

Frauke snååked har åltid måålere, ouers Gonnell leet har ai trung mååge än swååred: „Wan meem me ai långere aw e stube behüülje, me ai mör hüse¹⁴ än fådje¹⁵ wal, dan mötj ik löke, dåt ik åliine döör e wråål kam.“ Jü meem häi ai toocht, dåt har doochter wooged häi, et waderspal¹⁶ tu hüüljen, än köm foon en oudern kånte:

„As dåt di tunk for åål min årbe, wat ik for de dånj, än for dåt amsöri¹⁷, wat ik for de hädj häaw? Dü schöist de wat schoome, din meem suken swåår tu douen. Dü möist betånke, min foomen, dåt dü nuch ai mündi bast än ai düünj än lätje koost, wat dü wååt. En påår iir häaw ik nuch e töogle

¹ måålihäid (jü) > Wut

² önjtmötjs > entgegen

³ büüdj's ham ai e däistid > grüßte sie denjenigen nicht (wörtl. ‚bot sie ihm nicht die Tageszeit an‘)

⁴ as's > als sie; unbetonte Form von as jü

⁵ as deer wat made? > ist da etwas Wahres dran?

⁶ doowe > toben

⁷ er > da (Kurzform von deer) → A

⁸ dåt ik me wat fersänj häaw > dass ich mir etwas zuschulden kommen ließ (Inf. fersiinj ‚(sich) versehen, einen Fehler machen‘)

⁹ näikiimen > nahe gekommen (Inf. näikaame)

¹⁰ geeke > zum Narren halten; zu geek (di) ‚Narr‘

¹¹ snootie kjarl > rotziger Junge; zu snoot (dåt) ‚Nasenschleim‘

¹² bedrååwe > ertappen

¹³ stube (di) > Haus und Hof; angestammter Familienbesitz

¹⁴ hüse > beherbergen

¹⁵ fådje > ernähren

¹⁶ et waderspal hüülje > Gegenrede führen (wörtl. ‚Widerspiel halten‘)

¹⁷ amsöri (dåt) > Fürsorge

önj e hönj, än sü lung schal dät eefter min hood än man wale gunge, än wan't ai önj gouse¹⁸ gungt, dan brük ik min rucht än twäng't ma wält.“

As Gonnell hiird, dät's sü uner e twung stöo än har ai tu ströows seete¹⁹ köö, schraid²⁰'s as en bjarn än snuked²¹: „Hü koon meem duch sü hard weese än suk snååk heewe? Häaw ik me dan sü groof ferseenid, dät me dät goorai ferjääwen wårde köö?“ – „Dät stoont bai de än kamt deeraw önj, weer dü me tu wale laawest unti ai“, oontuurded jü meem, „deer koost de eefter ruchte, än dät as min leest uurd: Ik lätj de ai mör üt min uugene kaame, än foon eeling²² ouf sleepst dü bai me önj e dörnsch. Åliine lätj ik de ai mör üt et hüs kaame. As't ai en schoom for Good än åle manschene, dät dü am nåchtem²³ as dät eerist wilspök²⁴ üt et kåmerwaning klamerd bast än de ma en jungkjarl, wat ninte as än ninte heet, ambaidraawen hääst? Nü gung tu beed än ouerleed de, wat dü din meemen önjtiinj dänj²⁵ hääst.“ Gonnell läi stünelung wiikene än köö goorai tu rou kaame.

„Hiiregood, stönj me bai“, bäid's önj fertwiwling, „wat häaw ik dänj än weerma häaw ik me fersänj! Än wan ik me ferseenid häaw, dan ferjeew me dät, ouers dü wiist et, dät min hart riin blaawen as.“ Jü läi lung än schraid har batere tuure, bit's tuleest haane iinj e fordäi²⁶ önj e släip feel. Jü driimd, dät harn liifste önj wide, wide fiirnse stöo an woited, än jü köö ai tu ham kaame, dan di wåile twasche jam wus tu en wilen siie wörden. E wooge gängen åltid huugere än späilden ham ouert hood, än hi fersunk for har uugene dil aw e grün än köm ai wider amhuuch.

Da näiste deege lüp's bliik än elandi ambai än leet et hood hänge; jü wust knååp, wat's däi än wat's önjfånge schölj. Jü meem leet har betiinj²⁷, kumerd har deer widere goorai am än toocht bai har seelew:

„Dat wårt ham ma e tid åles jeewe än wider ferjin wårde.“ Frauke leet har doochter ai mör üt et uug än ai mör büte e peen²⁸ kaame.

„Ik schal wälj deerfor sörie, dät et jungensespal²⁹ en iinje heet. Dät as ninte as bjarnekrååm, än ik wal har da fööle tööge³⁰ wälj ferpure³¹ än da wunerke toochte³² ferdriwe. Nåån, min foomen, sü smat en böredochter harn iire ai wach.“

¹⁸ *önj gouse* > im Guten; zu *gous (dät)* ‚das Gute‘

¹⁹ *har [...] tu ströows seete* > sich zur Wehr setzen

²⁰ *schraie* > weinen

²¹ *snuke* > schluchzen

²² *eeling* > heute Abend

²³ *am nåchtem* > in der Nacht

²⁴ *dät eerist wilspök* > der ärgste, schlimmste Unruhegeist

²⁵ *önjtiinj dänj* > angetan; zu *önjtiinj (önjt-iinj)* ‚entgegen‘

²⁶ *haane iinj e fordäi* > gegen Tagesanbruch, als der Morgen zu grauen begann → A

²⁷ *leet har betiinj* > ließ sie gewähren (Inf. *betiinj lätje*)

²⁸ *büte e peen* > aus dem Haus; zu *peen (jü)* ‚hölzerner, drehbarer Riegel an der Tür‘ → A

²⁹ *jungensespal (dät)* > Kinderspiel; zu *jungense (da)* ‚Kinder‘ (allg.); im Gegensatz zu *bjarne*, womit auch die eigenen Kinder bezeichnet werden

³⁰ *fööle tööge* > üble Streiche; zu *fül* ‚böse, schlimm, schlecht‘; *töög (di)* ‚Streich, Unfug‘

³¹ *ferpure* > vereiteln, verderben; vgl. *huum dät spal ferpure* ‚jmd. das Spiel verderben, einen Strich durch die Rechnung machen‘

³² *wunerke toochte* > seltsame Gedanken, Hirngespinnste; zu *wunerke* ‚wunderlich, sonderbar‘

Jü grut amruding¹

(en kort stuk deerüt)

Nis Albrecht Johannsen

¹ *amruding* (jü) > Umwälzung, Revolution, Neuordnung bestehender Verhältnisse

² *määns* > Männer; Sg. *moon* (di) → A

³ *täng* (di) > Thing, Gerichtsversammlung

⁴ *ruk* (di) > Mantel

⁵ *leeten* > schienen, sahen aus (Inf. *lätje*)

⁶ *kniip* (jü) > Schnalle, Spange

⁷ *stripeld* > gestreift

⁸ *di sisene noosdök* > das seidene Tuch → A

⁹ *di määste moon* > die meisten (wörtl. ‚der meiste Mann‘)

¹⁰ *tööle* (di) > Mund, Maul

¹¹ *heelebrånd* (di) > Schimpfwort für eine zänkische Frau (wörtl. ‚Höllenbrand‘)

¹² *rådj* (di) > hier: Verfügungsgewalt, Kommando → A

¹³ *en äim stää* > eine empfindliche Stelle

¹⁴ *moon fort krååm* > Herr im Hause; *krååm* (dåt) ‚Kram, Sachen‘; ‚Viehbestand‘

¹⁵ *prak* (di) > Punkt, Fleck

¹⁶ *måål önjt hood* > wütend (im Kopf)

Da määns², da jam tu di täng³ instalden, hain jare beest dråcht önjtäägen, ouerdåt et suken wichtien sååge wus. Ma di huuge hödj awt hood än di lunge ruk⁴, di määst dil aw e häägle långd, leeten⁵ da kjarls nuch grutere, as’s wörlkik wjarn. Da meesingne kniipe⁶ aw e schuur än aw e knäiblinge glanerden önj e san, än dåt stripeld⁷ wast än di sisene noosdök⁸ am e håls jäif jam en firlik önjaiien. Di määste moon⁹ wus ma di goue wale kiimen, dåt grut apdiilen lik än rucht tu en gouen iinje tu brången, wan arken uk dåt heewe wålj, wat ham ma rucht tukaame köö. Padder Frerks häi ham uk tidi klåår määged, än iir’r gång, nüm sin wüf ham önjt gebad:

„Dåt dü de ai for’n geek füünj leetst, än lök tu, dåt dü tu din pårt kamst! Hääst uk din papiire bai e hönj, dåt dü eefterwise koost, huk pårte we foon da latjemääns tukååft hääwe? Påås uk aw än süp de ai e råndt ful, dan wiist dü ai, wat dü säist än dääst. Dåt wus bäädere, wan üusen Frerk din stää fertreese köö, ouers hi wårt ai tuleet.“ Dåt wus di moon duch wat foole säid än hi swåård:

„Nü hüülj e tööle¹⁰! Sü wid as’t nuch ai kiimen, dåt dü me ün mündi määge schäät. Nuch ban ik seelew deer än dou e töögel ai üt e hönj, for ålem ouerlåtj ik’s ai suken tufel as üusen Frerk, än suken heelebrånd¹¹, as dü bast, wal ik e rådj¹² uk ai ouerlåtje.“

Jü häi en äim stää¹³ drååwed, dan wan Padder ham uk foole gefåle leet, sü wålj’r duch waase, dåt hi moon fort krååm¹⁴ wus. Deeram swouch Momke liiwere stal än toocht bai har seelew:

„Ik hääw ham jüst aw di prak¹⁵, weer ik ham heewe wal, wan’r jarst måål önjt hood¹⁶ as, dan schal’r sin intråse wålj woornaame. Di heelebrånd fåit’r gelåågentlyk tubååg betååld.“

As jü stün kiimen wus, dåt e tång begane schölj, tråtj Agge Mommens mad in önj e krång än säå:

„Hiir iinjsen, följkens! We san nü sü wid schran, dåt jü grut amruding, weer sü lung am snååked wörden as, for ham gunge koon. Jü nai fermåtjing as klåår, än e toorpsgrün tu åle

kānte än önj åle jarne bit aw jārde¹⁷ än fätj apmeet wörden, än we wiise nü gāns nau, hū foole grād¹⁸, mād¹⁹ än eekerlönj uner da pārtner²⁰ tu schaften as. Da naie fermätjingskooorde, da heer aw e scheew tu arkens insicht ütbrååt lade, san foont Tuneråmt²¹ önjerkānd än koone bai e ferdiiling tu grün läid wārde. Än nü frååg ik e fersoomling: Huum heet er wat iinj, dāt we bai e ferdiiling üs eefter dāt nai mätj ruchte?“

Padder Frerks stöö briidjspoori önjt jarst ra, hi wus duch di rikste moon önjt schöspel²². Hi nüm sin silwerbesloin püp üt twasche e täis än säa:

„Eefter min miining schölj’t mån liiwere sü bliwe, as’t åltet wāan heet, dāt as hunerte foon iirnge gödj gāngen. Me as jü grut amruding riin än åål önjtiinj.“

„For sam följ²³ wus’t en gou tid“, säa san näiber Nis Mahmens, „di deer aw tu luupen wust än’t uk düünj mää, di häi e fortel²³. Sam manschene köön e doule²⁴ ai wiswārde²⁵ än niinj nau tål aw jare sooken²⁶ hүүлje.“

„Wat wāat deerma seede?“, fārd Padder Frerks ap, „ban ik wane²⁷ en mansche ålte näi kiimen?“ Di näiber swāård:

„Ik hääw nån mansche noomküendi määged, ouers huum e schöif pāaset, di mäi’n önjtiinj.“ Da biise näiberne wjarn ål lung maenouder ouer e fätj²⁸ wāan, än wan Agge ai schuchtid häi, dan wjarn’s jam aw e tång nuch önj e hääre kiimen.

„Huum aw e tång stridihäid önjfångt“, säa di diksruchter, „di wårt foon e rād²⁹ ütlin än koon ai mör masnåake. Weer we jü amruding heewe wan ooder ai, dāt kamt goorai önj frååge. Dāt mötj nü for ham gunge, oudere toorpe hääwe’t ål hädj, än foon üs wårt ferlångd, dāt we fülle.“

„Südānji, as’t wāan as, koon’t ai längere bliwe, dāt heet åltefoole ünfreese än fertriitj jääwen. Me tainjt, we koone roui aw jü fermätjing tu säägels gunge²⁹, wat da reedmääns üs heer diling forläid hääwe.“ Agge Mommens säa:

„Wan er huum önj e fersoomling as, di deerma ai inferstiinjen as, di mötj nü e müs äämdüünj. Huum en bääderen ploon wiitj, di mötj et nü seede; nuch as’t tid, eeftert as’t ålte lääs.“

„Dāt schal deerbai bliwe, we san deerma inferstiinjen“, hätj et foon åle kānte. Dāt stöö nü fääst, än deerbai bliif’t.

¹⁷ *jård* (dāt) > Rute als Längenmaß (ca. 5,1 m)

¹⁸ *grädlönj* (dāt) > Grasland; zu *grådj* (jü) ‚grünes Weideland‘, ‚Grasland‘

¹⁹ *mädlönj* (dāt) > Heuland; zu *mädj* (dāt) ‚Mahd, Heuernte‘

²⁰ *pärtner* (di) > Teilhaber

²¹ *Tuneråmt* (dāt) > Amt in Tondern (moor. *Tuner*)

²² *schöspel* (dāt) > Kirchspiel

²³ *fortel* (di) > Vorteil

²⁴ *doule* > Grenzmarken, Sg. *dölj* (dāt)

²⁵ *wiswārde* > bemerken

²⁶ *sooken* (dāt) > Vieh

²⁷ *wane* > jemals

²⁸ *ouer e fätj* > zerstritten (wörtl. ‚über die Füße‘)

²⁹ *aw jü fermätjing tu säägels gunge* > die Vermessung besiegeln
→ A

Näibersbjarne

(en kort stuk deerüt)

Nis Albrecht Johannsen

¹ *loonfooged* (di) > Landvogt → A

² *tuhuupehül* > zusammenhing (Inf. *tuhuupehüülje*); vgl. *tuhuupehüülj* (di) ‚Zusammenhang‘

³ *loowe* (di) > Flamme, Lohe

⁴ *gloie* > glühen

⁵ *tu snüwen* > zu suchen (Inf. *snüwe* ‚schnüffeln, herumsuchen‘)

⁶ *ütpaawere* > aussaugen; vgl. dt. ‚auspowern‘

⁷ *uler ninte* > niemals etwas (wörtl. ‚niemals nichts‘); doppelte Verneinung als Verstärkung

⁸ *tu riwen än tu ruuwen* > wörtl. zu reißen und zu rauben → A

⁹ *schim* > geschaffen (Inf. *schääfe*)

¹⁰ *hiirt üs tu* > gehört uns (Inf. *tuhiire* ‚gehören, zugehören‘)

¹¹ s. Anm. 10

¹² *näi naame* > zu Herzen nehmen (wörtl. ‚nahe nehmen‘)

Dåt wus jüst önj da iirnge, as di loonfooged¹ foon Sal, Uwe Jens Lornsen, foon ham hiire leet än as en fraschen moon for sin ouertjööging inträtj. Sin schrafte häin uk e wäi fünen eefter Mommenswärw, än deereefter griip Nickels ma biise hönje än studiird's foon än iinje tu di oudere. Deer häi'r wat aw tu kauen, ouers hi leet nån freese, iir dåt'r nau wust, hü di sååge tuhuupehül². Weer en wale as, deer fant ham uk en wäi, än tuleest köö'r kort än kliin ütenouderseete, dåt Lornsen önj åle kånte än keere rucht häi.

„Dåt as jüst man moon, än ik wälj, dåt ik sü aptreese köö, am for rucht än frihäid tu striden“, sää Nickels tu sin ålerne, än ja muursten hiire, wat di klökste moon önj Fraslönj schraawen häi. Dan gäng en smeelen ouer sin gesicht, än sin hart slöif gauere, dan wat Lornsen schraawen häi, wus sü klåår än sü wäär as en efangelium. Än di loowe³, wat önj sin hart gloid⁴, di tånd uk bai üülj än jung önjt dikerehüs än aw Mommenswärw. Nickels ploonted dåt da näibersbjarne diip önjt hart än hül jam dåt oofting for: „Wat gunge üs da dånsche önj? Da hääwe heer eentlik goorninte tu snüwen⁵ bai di frasche strönj. Üüs ruchte än frihäide hääwe's üs nümen, üüs lönj ütpaawerd⁶ bit aw di leeste schaling än hääwe uler ninte⁷ for Fraslönj dånj. Da dånsche san åltet bloot kiimen, am tu löken, weer er wat tu riwen än tu ruuwen⁸ wus. We frasche stame foont süsen jurt, än deer booge üüs beeste waane än näiste früne; et lönj heet di frasche seelew schim⁹, di grün hiirt üs tu¹⁰ än niimen ouers, än we åliine hääwe tu bestamen, huum we tuhiire¹¹ wan.“

Hi wörd gånß iiwri än ålwri, wan'r sü snååked, än dan häi'r aw sin siike suk rüüdje plåke än önj e burst begand'r tu rucheln, wan'r ham sü önjstrångd.

„Dü möist de dåt ai sü näi naame¹², man drång“, sää sin meem, „dü koost er duch ninte önj anere än hääst er bloot ärj foon, wan dü deer sü foole am tånkst än am snååkest.“

„Meem, ik wiitj, dåt ik en stååkel ban än ninte anere koon“, swåård Nickels, „ån duch koon ik ai ouers, ik mötj snååke, sü as me dåt amt hart as. Wat ik deerbai düünj koon, sü schal

ark bjarn önj Fraslönj waase, wat rucht än wäär as. Wat Uwe Jens Lornsen schraawen heet än weerfor hi önj e düüs gängen as, dät as for me en efangeelium.“

„Iir dät wäär wårt“, miinjd sin meem, „koone nuch maning, maning droope üt önjt heef luupe.“

„Huum wiitj, dät koon iir wäär wårde, as we tänke; ik liiw, di däi as ai mör sü fiir, deer ma hiil Slaswik uk e frasche wiikene wårde än for jare rucht as än moon apstönje“, än di junge mansche sin uugene glanerden, as’r jü hoowning ütspärk.

Dät bil foon Uwe Jens Lornsen hüng lik ouerfor¹³ sin beed, än wan hi am mjarnem wiikene wörd än sin uug deeraw feel, dan wörd sin hart lääwenti än klooped gauere; dät wus måäst sü, as wan di moon foon Sal san hailand wus. Ouers hi känd äiwensü gödj e wråals hailand än seecht bai ham tråäst än rou, wan swååre toochte kömen än e burst ham sü siir däi. Däi for däi swünen sin kreefte, än da ålerne dän åles, wat’s köön, am jare iinjsiste saan tu heelpen än ham sin krüs wat lachtere tu måågen. Dät wälj åles ninte ferslüünj¹⁴, än di däi köm, dät’r ham leede muurst än ai wider foon sin krunkenlooger apstöö. Nickels klååged än jüld¹⁵ ai än sää:

„Dät mäi kaame, sü as Good et wal; wat hi me awläit, dät wal ik dreege.“

¹³ *lik ouerfor* > direkt gegenüber von

¹⁴ *ferslüünj* > vorhalten, ausreichen

¹⁵ *jüle* > jammern

Rüm hart¹

(en kort stuk deerüt)

Nis Albrecht Johannsen

¹ *rüm hart* > weites Herz

² *nordfor* > nach Norden

³ *säschoon* (jü) > Musterung

⁴ *friloot* (dât) > Freilos

⁵ *teering* (dât) > Verpflegung, Wegzehrung

⁶ *leensfooged* (di) > Lehnsvogt

⁷ *betând* (dât) > Belang

⁸ *treedhalwen* > zweieinhalb (wörtl. ‚dritthalb‘)

⁹ *meel* (jü) > Meile

¹⁰ *made di floose* > in der Gruppe

¹¹ *tööme* (di) > Daumen, Daumenbreite

¹² *sniis* (dât) > Stiege, 20 Stück

¹³ *speetsi* > Speziateler

¹⁴ *tu masten* > zu entbehren, übrig (Inf. *maste*)

¹⁵ *tupåås* > zur rechten Zeit

¹⁶ *duuf än dääsi* > taub und dumm

¹⁷ *betjüsche* > erklären (wörtl. ‚bedeutschen‘)

¹⁸ *traktiire* > bewirten

Läas harfst wus't, as jam eedermjarns en floose jung gääste üt da frasche toorpe bai e Bruwäi soomeld än maenouder ma di üülje Hiirwäi nordfor² stjörden. E räis gäng eef ter Tuner, weer da junge manschene jam tu säschoon³ stale schönj; huum en friloot⁴ täägen häi, di tuurst ham ai stale än köö ine bliwe. Dât jeeft wunerk inruchtinge önj e wråål. Da teeringe⁵, wat e leensfooged⁶ jam ma aw e wäi dänj häi, wjarn ai foon betând⁷, än da jungkjarls häin jam fornümen, dât's da treedhalwen⁸ meele⁹ tu fötjs mååge wänj, dan e böre namt sin haingste am wunterm ai hål üt e bousem. Made di floose¹⁰ wus uk Nickels Karsens foon Hunebel as ån foon da grutere än briidjere. Unerwäägens kiirden's mån iinjtooch in önj en üüljen kröif bai Lägem än leeten jam tu jare büsche en gleees däik biir än en snapsglees ful brånwin düünj. Dan trätjen's jare wäi wider önj än seeten bai arken trees en tööme¹¹ mör for, än sü längden's am trii stüne tu ruchter tid bait åmthüs önj. Deer wörd bai e säschoon ai sträng täägen, än di, wat en huulew sniis¹² speetsi¹³ – eefter üüs giilj 4,50 mårk et stuk – tu masten¹⁴ häi än di ruchte wäi tu finen wust, di wus „ikke duelig“, d. h. ai tu brüken, än wörd fri. Nickels Karsens häi ninte tu masten, än wan'r't uk hädj häi, hi wust da krüme weege ai tu finen, deer wus'r ålte jarlik tu. Likefoole, hi wörd täägen än schölj ouderhalwen iir bai e garde önj Kupenhaagen tiine. Hi än sin måkere, da et jüst äiwensü gängen wus, leeten jam dât widere ai fertritje. Da grute jungkjarls üt Fraschlönj måågeden orndlik apsiien önj Tuner, ouers dât wälj jü dånsh komisjoon goorai gefåle, dât ai ån foon da gääste en uurd dånsh ferstönje än nuch manere snååke köö. Ja stalden jam uk tupåås¹⁵ duuf än dääsi¹⁶ än leeten jam åles twaie än traie betjüsche¹⁷.

Aw e tubäägwäi kiirden's fliitji önj e kröiwe in än bliifen längere saten, än da friluupere muursten da oudere, wat täägen wjarn, ma biir än brånwin traktiire¹⁸, än da leeten jam uk ai lumpe. Dât stäk da junge gääste önj e kröön, än ma grut haloi än stahoi kömen's lees di een eefter e Bruwäi tubääg. Da junge foomde häin ål deeraw lörd än wjarn da jungkjarls

en stukwäis önjtmötj¹⁹ kiimen. Wuner de ai, man liiwe leeser, dāt as uler ouers wään än wårt uk uler ouers wårde, sü lung, as e wråål stoont. Wat läi näre, as dāt's jam pården²⁰ än twane än twane tu åle kånte jare wäi gängen. Matt Fröddens foon Hemenswårw häi har neet uk wider üt än jü häi harn näiber Nickels Karsens bai e slunte fungen²¹, dan ja gängen diseelwe wäi än stjorden nü ärm önj ärm eefter e hüüse tu. Wat ja unerwäägens maenouder snååked än oufmaåged hääwe, dāt heet niimen hiird, ouers önjtunaamen as't, dāt's enouder wat näre kiimen san as liktu²².

As Nickels di läädere mjarn²³ wiikene wörd ma en swåår hood, wust'r goorai, hü'r am wus²⁴ än wat'r säid häi. E tung häi ham luusere sin as tu ouder tide, än dāt driif²⁵ ham mååst sü for, as wan'r sin foomen wat loowed häi, ouers hi wust ai wat.

Hi bliif ai lung önj e ünwase, dan hi häi knååp e noos büte e döör stäägen, am sin hood wat tu käilen, deer stöo Matt Fröddens ham for e fätj än säa:

„Dü hääst duch wälj ai ferjin, wat dü me änteene²⁶ loowed hääst? Dü hääst me nooch frååged, weer ik din brädj weese wälj, än we san deeram iinjs wörden, än dü wäist glik mårling eefter Hemenswårw kaame, am min ålerne tu fråågen, weer's wat deerin j hain, wan we biise brädj än breedgoom wörden. Ik hääw ål en stünstid aw de lörd, än dü kömst ai.“

„Hääw ik dāt wörklik ferspråågen?“, frååged Nickels. „Deeraw koon ik me goorai besane. Suken reed²⁷ heet et uk duch ai; deer as duch tid aw, dan we san nuch jung än dan schal ik uk jarst saldoot spaale, önjtmanst fiw firndiiljsiir, wan ik deerma tu luups kam²⁸. Dan koone we nuch åltet siinj, weer er wat foon wårde koon.“

„Dāt as snååk for e släip, deerma lätj ik me ai oufspise“, säa Matt Fröddens, „ik wal riin beschiis heewe, weer dü bai din uurd stönje wäät ooder ai.“

¹⁹ *önjtmötj* > entgegen

²⁰ *dāt's jam pården* > dass sie sich zu Paaren zusammenfanden

²¹ *bai e slunte fungen* > zu fassen bekommen (wörtl. ‚bei den Lumpen bekommen‘)

²² *liktu* > hier: gewöhnlich → A

²³ *di läädere mjarn* > am nächsten Morgen

²⁴ *hü'r am wus* > was mit ihm geschehen war

²⁵ *dāt driif ham mååst sü* > es kam ihm fast so vor (Inf. *fordriwe* ‚vorschweben, vorkommen‘)

²⁶ *änteene* > gestern Abend

²⁷ *reed (jü)* > Hast, Eile

²⁸ *tu luups kam* > fortkomme (Inf. *tu luups kaame* ‚fortkommen, entweichen‘)

Am eenmen bai e wäile

Nis Albrecht Johannsen

Di wäile rout, e föögle släipe
än driime swätj önjt hiimlik neest.
Dåt junket ål, en hådern schamer
as bloot tu siien jant¹ önj et weest.

Di wäile rout, üt gjars än räide
deer hiirt huum nuch en liisen sung².
Ik mårk et wälj, di wal de seede:
Good as de näi, wees mån ai trung.

Di wäile rout, e stääre scheene
sü wanlik foon e hamel dil
än späagle jam önjt wåader wider
än mååle deer en wiili³ bil.

Di wäile rout, gån stal än friidlik
as't trinam un'r e huuge dik,
än üt et wåader steecht e daue⁴
än sliiret uuk me am e siik.

Di wäile rout, en stalen freese
än trååst tjucht önj min hart herin:
„Täiw mån en lait, jeew de tufreese,
kamst uk tu rou, bast bål heer wään.“

¹ **jant** > dort, drüben; vgl. *aw e janereege/baijante* jenseits; engl. *beyond*

² **sung** (di) > Gesang, andächtiges Lied, Choral

³ **wiili** > *hier*: lieblich, fein; oft bedeutet es ‚bunt und hübsch‘

⁴ **daue** (di) > Tau; vgl. *for dái än daue* ‚vor Tau und Tag‘

Da, wat foonenouder hүүлje, tare jam

Emil Hansen

Di böreooged¹ foon Gruttoorp köö dāt goorai ferjeese, dāt hi ham foon di krouer foon Latjtoorp önjfääre² leet häi. Hi spikeliird ältids deeraw, wi en stunk³ üttuöowen, än hi fün uk bål, sü as hi miinj, en geläägenhäid, än dāt köm sü: Di krouer häi ham äntlik foon da junge manschne besnääke⁴ leet, en sool aptuseeten⁵, ouerdāt deer nargens niinj geläägenhäid wus, grutere fersoomlinge, rängriden än ouder stahoi⁶ aptuhүүлjen. Di naie sool wus ai grut, ouers likefoole⁷, di wus grutenooch for Latjtoorp. As dāt nü åles kläär wus, schölj'r uk inwaid weese än nü leet di böreooged niinj rou, hi sää ältids:

„Mååg deer wat orndliks foon, mååg't ai sü, as åål än åte dāt mååged hääwe! Wis iinj, dāt dü en kjarl foon wråål bast! Stal wat ap⁸, dāt et hiil toorp for ferwunering müs, noos än uugene äamraft!“

Di krouer leet ham ouertjööge än eefter lung rädjsslouen⁹ wörd dāt beslin, dāt di krouer san saan eefter Flanstoorp räise schölj än bestal oocht liirde¹⁰ muusikere, da schönj konsärt mååge än tu doons awspaale. Di fooged häi önj Flanstoorp en brouder boogen, en schöljmäister aw et latinsch schölj, dāt wus jüst äiwen sün gruten sleef¹¹ as hi seelew. Haane tu ham räised hi nü än stald ham di sääge for än sää:

„Nü lök sächt, dāt dü di junge mansche tu påken fäist än stal di seelew ooder uk en oudern as kapålmäister for, än wan di dái as, dan schak üs oocht suk junge gåaste ma köm, handharmoonika än twarfloit¹² än suk ålerhånd tu dāt konsärt.“

„Jåå, jåå“, sää di schöljmäister, „dāt mååge we. Ferlätj di mån gån aw me. Dāt schal nooch en een wårde, weer hiil Latjtoorp nuch lung awäädrrie am snääke schal. Dü määst me ouers smuk en bräif schriwe, wan di gåast kamt, dāt ik åles turuchte füünj koon.“ Dāt dái di fooged dan uk. As di kroueresaan nü önj Flanstoorp önjköm, löked hi natörlik huuch ap, dan dāt wus dāt jarst tooch, dāt hi önj en gruter stää wus än ål as hi mån jüst üt et boonhuf herüt wus, stöö hi än löked trinam, aw iinjtooch stöö deer en åleren fiinen kjarl for ham än sää:

¹ *böreooged* (di) > Bürgermeister (wörtl. ‚Bauernvogt‘); vgl. fer. *büürenföögels*

² *önjfääre* > hier: an der Nase herumführen (wörtl. ‚anführen‘)

³ *stunk* (di) > böser Streich

⁴ *besnääke* > überreden

⁵ *apseeete* > hier: errichten, bauen

⁶ *stahoi* (dāt) > hier: lautes Vergnügen

⁷ *likefoole* > dennoch (wörtl. ‚gleichviel‘)

⁸ *apstale* > hier: etwas darbieten, veranstalten (wörtl. ‚aufstellen‘)

⁹ *rädjsslouen* (dāt) > Beratung

¹⁰ *liirde* > gelernte, ausgebildete; zu *liire* ‚lernen‘

¹¹ *sleef* (di) > Schlingel

¹² *twarfloit* (jü) > Querflöte

¹³ *ruchtschäli* > hier:
richtige

¹⁴ *äämstiinjen* > offen-
standen; veraltete Form
(Inf. *äämstönje*)

¹⁵ *mändiiring* (*jü*) > Mon-
tur, Uniform

„Na, mein junger Freund, was oder wen suchen Sie denn? Mir scheint, Sie sind hier fremd, kann ich Ihnen in irgendeiner Weise behilflich sein?“

„Ja, danke!“ sää di gääst. „Ich sollte acht Musiker bestellen, die bei unserer Saaleinweihung Konzert machen sollen.“

„Wo ist denn das?“, sää di hiire.

„In Kleindorf!“

„Wat, önj Latjtoorp?“, sää'r nü aw frisch, „jää, man dräng, haane tu huum wäät dü dan? – Ik ban Pätjer Matzen, di fooged foon Gruttoorp san brouder, – ouers ik wiitj wörklik ai, weer dü da pääslike muusikere jurtnaame schäät.“

Da biise gängen nü maenouder längs e stää än di schölmäister wised di junge mansche foont lönj sü foole, än di junge wus sü tunkboor, dät jam åle biise e tid ai lung wörd. As ja dan bai e huuwen stöön än en gruten ütlönjsdämper bekiikeden, gängen deer en paar junge gääste forbai än nümen diip jare kaschät ouf, deerbai köm di schölmäister wat önj san. Hi frääged da biise, weer ja en latjet tid hain än ferteeld jam dan di sääge foon jü soolinwaiing önj Latjtoorp än frääged jam, weer ja deer ai rädj wusten. Di jungere foon da biise snääked uk frisch, hi ständ üt Ollensham än di bäid jam dan, ma ham tu kaamen. Bål kömen's dan uk tu en grut smuk hüs, dät muurst ja dät ruchtschäli¹³ stää weese, dan üt åle waninge, wat äämstiinjen¹⁴, klångd musiik: en åleren mansche önj en smuk mändiiring¹⁵ fjard jam nü in önj en dörnsch än lüp dan ma da biise junge manschene üt, eefter en uugenblak gäng e döör wi än en ouderen jungen mansche köm in, begrööted da biise än sää:

„Meine Kommilitonen haben mir schon gesagt, was Sie wünschen, und wir sind gerne bereit, bei Ihnen ein Konzert zu veranstalten, da wir aber keine Berufsmusiker, sondern Künstler sind, werden Sie es gewiss verstehen, wenn wir Sie bitten, uns als solche zu behandeln, d. h. mit anderen Worten: Lohn verlangen wir für unsere Dienste nicht, dagegen hat ihr Herr Vater uns als seine Gäste zu behandeln und dementsprechend zu bewirten. Wir tun es nur der guten Sachen wegen.“ –

Hi miinjd deerma dät gou ääse än drainke, deerfor sää hi uk *Sachen*, dan dät wjarn åål studänte, än maning foon jam hain't ai riklik. Di richtie däi köm. Ja wörden oufhåaled ma twäär woine. As's äiwen en latjet tu gungs wjarn, fungen deer

en paar moon jare instrumänte üt e poose än dan gäng't lüüs:
O alte Burschenherrlichkeit, wohin bist du entschwunden
usw.

As's döör Gruttoorp kjarden, sächen's ål maning foone,
ouers as's tu Latjtoorp kömen, wjarn sügoor e hüsinge
begränsed än åles stöo for e döör, dåt luuned ham ouers uk,
dan schunge köön's, schunge! süwat häin's nuch uler hiird.

As et dan een wörd, wåared et ai lung, sü wus di hiile sool
beseet. Dåt koost niinj intrit, da muusikere wänj awäädrie
en amsoomling düünj än sü köö arken düünj, wat hi wälj.
As e nächtert fertjard¹⁶ wus, måågeden's jam klåår. Arken
toocht nü natörlík, dåt deer trumpeete, klarinät än süwat
forn däi köm, än ja leeten wörlík, sü as di börefooget säid
häi, müs, noos än uure ääm, as da oocht junge manschene
deer inmarschiird kömen ma latje rüüdje kaschäte än lunge
stäiwle önj, snååre aw e ruuntje¹⁷ än en brökeden biinj am e
schulere. Di börefooged sätj önj e jarn än lååked. As di iine en
gichel, di oudere en zither, di treede en triiangel än di fiirde
en stookfloit forn däi fungen, toocht hi bai ham seelew:

„Dåtdeer wårt uler ninte, dåt as jam duch bloos am dåt biir
än puns tu douen.“ Ouers hi schölj wis¹⁸ wårde, hi toocht
nuch lung awäädrie am di een! Nö, ja seeten jam nü turuchte;
di gichelspaaler, wat we ål foon Flanstoorp kåne, stöo ap än
sää en paar uurde än deerefter gäng't lüüs – gåns liis, as
wan't üt wide, wide fiirnse köm, än ålmååli wörd et en latjet
hardere än tuleest wus't, as wan åles önj iinj aprääging wus;
ouers gödj hiird et ham önj, dåt muurst huum jam lätje.

As' nü en gou stünstid spaald, süngen än fordråågen häin,
stöo deer ån foon da junge gååste ap än hül en rååde, di
fooged hööged ham, dan nü kamt dåt tjuk iinje, toocht hi, än
dåt köm uk, ouers en latjet ouers, as hi toocht, dan da leeste
uurde foon di junge mansche wjarn:

*„Ja, meine Damen und Herren, ich danke Ihnen, danke
Ihnen im Namen aller notleidenden Studenten, dass Sie
die Einnahmen dieses schönen Abends der Studentenhilfe
zugedacht haben, insbesondere danke ich Ihrem verehrten
Vogt, Herrn Carl Matzen, der dazu die Anregung gegeben
und als Erster den notleidenden Studenten eine namhafte
Schenkung, und zwar den vierten Teil eines fetten Schweines,
zugesichert hat. Bitte, meine Herrschaften, hier ist der
Zeichnungsbogen, seien Sie ebenso hochherzig wie ihr*

¹⁶ *fertjard* > verzehrt
(Inf. *ferteere*)

¹⁷ *ruuntje* (di) > Männer-
jacke

¹⁸ *wis* > klug, weise

¹⁹ *häimsch* > hämisch

²⁰ *benaud* > bedrückt,
beklommen, verlegen

²¹ *slukuuret* > niederge-
schlagen, bedrückt

trefflicher Bauernvogt“, än deerma långd hi di booge e schöljmäister foon Latjtoorp tu, di löked eefter, än sää:

„Richtig, as eerste Mann hett Carl Matzen en viertel Schwein teekent, Lüüd, wat hebt wie doch förn gude Burnvogt, he schal lewen, hoch, hoch, un nochmal hoch.“

Wat wus deer tu måågen? Tubäägtiinj köö di fooged ham ai, dan wörd jü blamosch ålte grut. Hi seelew häi ai tiikend, schölj di krouer dåt dänj heewe? Ooder san brouder üt Flanstoorp? Jåå, jåå, sü muurst dåt weese, di häi sü häimsch¹⁹ lååked, as hi deerfoon snååked häi, dåt di krouer nüsi iinjsen önjfjard weese schölj, ouers nü köm't deeraw önj, ham ninte mårke tu lätjen – ouers måål wus'r, nåån, ai måål, wütend wus'r, än san brouder schölj hi dåt nuch tunke.

Da geestinge wörden wat *benaud*²⁰, as's hiirde, dåt di fooged sü foole tiikend häi, än da jarste mååns köön uk ai ouers as tiiken en nat diilj. Dåt jäif en fåt göis, 100 pün kantüfle, 25 pün groot ä.s.w. Da studånte wjarn oueremåtje tufreese än spaalden än süngen, dåt et en lust wus, än dåt wååred ai lung, sü süng åles ma.

Di lääserde däi köm di börefooged eefter Latjtoorp än kiird wat *slukuuret*²¹ in tu di krouer.

„Nö“, sää di, „wus't ai nat ånteene?“

„Hm, jåå,“ swååred di fooged, „ouers ik liiw, dåt as duch bäädere, wan dü en ouder tooch Carl Süterne tu spaalen namst, hi spaalt duch bilier as da küstlere üt Flanstoorp.“

Twäär brouderne

Katharine Ingwersen

Di böre Foolkert Mumens häi sin laawenstid ai foole luk hädj. As hi en jungen gääst wus, häi hi foole ouer for en snuus¹ foomen, än jü mää ham uk hål lise. Ouers jü wus wat widlufti² än deer wus ai foole tuferlätj³ aw har. San jungere brouder, wat ai sü ålwri wus as hi, köm än snåpd ham jü jung foomen for e noos wach. Foolkert miinjü nü, san brouder häi ham deerma sin laawensensluk wachnügen. Dåt köm ouers nuch eere for ham. Am jü tid störw uk jare taatje. Foolkert wus di ålste, än muurst et stää ouernaame. Ån däi trätj⁴ san brouder Heeme for ham haane än ferlångd sin årwpårt. Am di sööme wörden ja ai iinj, än sü ging et for e ruchter. Di jungere brouder füng wunen sååge⁵ än jååged san brouder en gruten sööme ouf. Ma dåt giilj än jü foomen naid hi dan üt, niimen wust weerhaane, följ häiwed⁶ eefter Ameerika.

Foolkert schraid niinj tuure am san brouder; hi wus fernäid, dåt'r ai mör aw e näide wus. Arks tooch, wan hi ham sänj häi, wus ham e gåle ouerlim; hi wus duch åltu näigungen⁷ än ünferschoomd wään, wust hi duch, dåt Foolkert swäär tu saten köm⁸.

Nü sätj hi åliine erfor⁹ än schölj nü wise, wat hi köö. Åål dåt, wat wään wus, wälj hi ferjeese än goorai mör deeram tänke. Hi wälj sin hart tuslite än ninte mör foon fergingen tide hiire. Hi wälj inwåkse önj e tukamst än bloos for dåt tu spreegen weese, wat kaame mää. Di däi¹⁰, weerönj hi laawed, wust hi nooch tu mäistern än hül sin börestää sü gödj as möölik aprucht.

Am hu iirnge befraid hi ham; hi wälj duch sü hål en årwing¹¹ tu sin hüs heewe. Dåt luk wörd ham ouers ai, hi füng nån saan, än niinj doochter. Sü wörd hi ålt staler än ferbaterder, ouers hi wjard ham uk widere sü gödj as hi köö, än däi san grün, wat hi heewe schölj, sin kreefte än sin swiitj foon di mjarn eeder tu di een lääs. Hiinje tide kömen önjt lönj. Iir for iir häi hi sü uuged än wus duch ai widere kiimen. Hi häi sügoor nuch giilj foon e bånk apnügen än aw et stää indreege leet.

Dåt wus ai ham åliine, di et sü ging, nään, määst åle böre trinambai köön ai kläär wårde¹² än wjarn tu nüsid, schül

¹ *snuus* > adrett

² *widlufti* > hier: leichtsinnig

³ *tuferlätj (dåt)* > Verlass

⁴ *trätj* > trat (Inf. *treese*)

⁵ *sååge (di)* > hier: Rechtsache, Prozess

⁶ *häiwe* > vermuten

⁷ *näigungen* > aufdringlich (wörtl. ‚nahegehend‘)

⁸ *swäär tu saten köm* > in eine schwierige Lage geriet

⁹ *nü sätj hi åliine erfor* > nun saß er alleine mit der Arbeit (wörtl. ‚alleine davor‘)

¹⁰ *di däi* > hier: die Lebensumstände seiner Zeit (wörtl. ‚der Tag‘)

¹¹ *årwing (di)* > Erben

¹² *kläär wårde* > wirtschaftlich existieren

¹³ *runte* (da) > Zinsen

¹⁴ *döörлууpe* > weggehen, fortgehen (wörtl. ‚durchlaufen‘); vgl. *döörkääre* ‚abfahren‘

¹⁵ *badkneepel* (di) > Bettelstab

¹⁶ *badpoose* (di) > Bettelsack

¹⁷ *tu weers* > zur Wehr

¹⁸ *büüe* > schwer arbeiten

¹⁹ *önj e närke* > in die Klemme; zu *näär* ‚eng‘

²⁰ *toop* (di) > hier: Schopf; *sü lung*, as man *toop* noch *wooget* ‚so lange, wie mein Schopf wogt‘ (so lange ich noch lebe‘)

²¹ *wäljsächt* > wohl; vgl. *wirh. wilsaacht*

tu määgen; dan e ütjeeft wjarn huuch än e böre sin woore wörd hiinj betääled. Foolkert wunerd ham uk ai, as än däi dät giilj foon e bänk künid wörd, dan ai en mansche köö jütid e runte¹³ tu ruchter tid betääle. En uugensteblok wus et, as wan sin hart stal stönje wälj. Et wus en harden sliik, dät wust hi nooch, et wus – hi mää deer ai am tanke – et iinje. Huum wörd ham nuch heelpe? Hi sách nau, wat kaame muurst. Sin stää köm uner e hāmer, än hi köö döörлууpe¹⁴ ma badkneepel¹⁵ än badpoose¹⁶.

Aw dät schriwen foon e bänk swäärd hi ai. Mör nuch as iir seet hi ham tu weers¹⁷ än büüd¹⁸ än uged, am sin swääre toochte tu stjören. Dät wus hi san grün schäli, än följik schölj ai awäädrie seede, dät hi ai nooch dänj häi än seelew schälj wus tu sin ünluuk. Bane korte köm dät lääder schriwen foon e bänk, hi schölj bai jam forkaame.

„Schönj’s jam uk betoocht heewe?“ sää hi bai ham seelew. „Et köö duch weese, dät’s amsans wörden san, ik mötj duch mǎn liiwere haanegunge tu jü stün, wat ja forschraawen hääwe.“ Wanlik än blees kömen’s ham deer önjtiinj än hi wörd inhääled önj en rüm, weer hi ma di jarste foon e bänk åliine wus. Di sää hiilj roui tu ham:

„Dü möist et üs ai for ööwel oufnaame, dät we de schraawen än et giilj künid hääwe. Enarken wiitj je nooch, dät et giilj oueremätje knääp as, än dät et tu oudere unernaaminge brükd wårt, weer et mör runte inbrängt. Dü kamst ållikewälj ai önj e närke¹⁹, dan deer as en moon, wat din stää hǎl kuupe wal. Hi wal et sügoor wid ouer e wjard ouernaame än glik ütbetääle. Sü blaft deer nuch en latjen naten sööme ouer, dät dü en latjer stää kuupe koost. Än wan deer ...“

„Nikstu deer“, feel di böre ham önjt uurd, „ai en batje grün, ai en batje grädj än ai en määgeren eeker wårt ferkaäft, sü lung, as man toop²⁰ wooget!“

„Sani, Foolkert“, wälj di bänkmoon ham berouie, „dü määgest duch wälj mǎn spoos. Dü wäät duch wälj ai iinj din äin luk arbe!“

„Luk!“ swäärd Foolkert, än deerbai låaked hi likap. „Luk nǎmst dü dät? Grut seene wus’t, wan ik et däi, dan häi ik nǎn rouien däi mör än köö ai önj freese stārwe!“

„Ouers Foolkert duch“, sää di bänkmoon, „wäät dü dan liiwere ...“

„Wäljsächt²¹ wal ik liiwere, dät et stää döör e ruchter uner e hāmer kamt, as dät ik min jǎå-uurd dou tu än ferkuup foon

di grün, wat ouer touhunert iir min forålerne hiird heet än deerbai, sü as dü säist, en gouen hoonel mååg“, wus Foolkerts swåår.

„Hiir iinjens roui tu, Foolkert, et stää schal önj din famiili bliwe. Täiw mån gau iinjens, ik wal de di kuuper glik forstale“, en deerbai mååged hi en döör ääm, än for ham stöö en gruten, starken kântien kjarl ma harde uugene, da Foolkerten roui önjlöken. E böre wälj et hart for en uugenstebak stal stönjen bliwe. Dan ouers schüütj ham et blödj eeffert hood än hi biiljkeed di moon tu:

„Dü bast dåt, dü, wat me jütid min ... åch, ik wal deer goorai am snååke. Än nü kamst dü än wåät me uk nuch et stää steele!“ Önjt seelew draid hi ham am eefter di bånkmoon än säå grutem:

„Deerfor hääst dü me dåt giilj künid, am ham deer, man brouder, tu tiinen än tu wale tu laawen! Nü wiitj ik beschiis.“ Deerbai griip hi eefter san hödj än wälj ütinaie. Ouers di kuuper, en amerikååner – et wus san brouder Heeme – trätj ham önj e wåi än säå:

„Iinj uurd nuch, Foolkert, dü hääst rucht. For en sniis iirnge häåw ik de din brådj nümen. Nam et de deeram ai näi, me as’s am tou iir ütinaid ma en oudern ån. Ik köö har ai mäistere, än de häi jü uner e grün broocht, dåt as fåliwas. Nü, dåt ik ålere wörden ban, köm sün grut lingen ouer me eefter e haimåt än eefter di grün, weer we apwüksen san. As ik dan tu waasen füng, dåt et de ai gödj ging än dü et stää ai mör hüülje kööst, toocht me, üs biise köö hülpen wårde, wan ik üüs ålernhüs ma lönj än åles kååft. Sü köön we deer, weer we bjarne wjarn, wider baienouder weese! Ouers ik koon nooch mårke, dåt dü deer ninte ...“

„Foole tunk for din gnoode en barmhartihäid“, swåård Foolkert, iir san brouder nuch tu iinje snååked häi, klånked e döör ääm än lüp ma en kort „adjiis“. Jü nåcht deeraw häi hi ai wånk önjt uugene²².

Likefoole, dåt lüp åles ouers, as Foolkert toocht häi. Di läädere mjarn wus Foolkert ål eeder üt aw et fälj gingen. Et wus, as wan hi tu di grün snååked, as wan hi ham räägenschap oufläid ouer dåt, wat anjørsne schånj wus. Hi läi sin hönj aw e eekere, as wan hi sweere wälj, jam widere trou tu tiinen än ai tu ferkuupen walens wus, sü lung, as hi laawed. Jarst wus et sü loun²³ än stal wään, ålsani köm e win en kink ap, än et roogefälj fångd önj tu woogen. As hi dåt süsen önj et korn

²² *ai wånk önjt uugene* > kein Auge zugetan; zu wirh. *wånk (di)* ‚Blinzeln‘

²³ *loun* > windstill

fernüm, wus et jüst, as wan hi ålt wider „ååmen, ååmen“ herüthiird, än hi slüütj deerüt, dåt san Hiiregood deerma tufreese wus, sü as hi et mååged häi. As hi dan wider tubääg köm aw san stube, trätj en dring foon süwat oochttäin iir aw ham tu än grööted wanlik.

„Moin Foolkert oome! Ik hääw heer en bräif.“

„Foolkert oome?“, toocht di böre. „Dan as dåt je was en saan foon man brouder än dåt bräif foon ham.“ Hi töögerd en kink, dan ouers nüm hi’t bräif en löis:

„Man liiwe brouder! Ik räis diling wider ouf eefter Ameerika, ouers man dring lätj ik heer. Hi håt Booi Pätjer, sü as üüsen taatje, än wal as hi böre wårde. Dåt lait ham was sü foon üüs forålerne önjt blödj än ik hääw uk lung märkd, dåt ik uk liiwer häi böre wårde schöljt önjstääs for min kreefte intuseeten for dåt unernaamen, wat ik nü hääw. Wäljsåcht brängt et gödj wat in, ouers luklik än tufreese koon huum ham bloos fäile önj e haimåt. Nam man saan ap än mååg en duuchtien böre üt ham. Koost en tåäschengiilj hääw ik aw e bånk for trii iir for ham betååled. Deerma san da runte for jü tid for dåt apnügen giilj betååled än koon de ai künid wårde. Ööw ai üt aw man dring, wat ik fertiind hääw. Am trii iir löke we widere. Dan brouder Heeme.“ En stiinj feel Foolkerten foont hart, as hi dåt bräif läåsen häi, än duch ging et san iire wat näi, dåt hi aw di wise giilj önjnügen häi foon san brouder. Ouers hi köö e stube hüülje. Än sü nüm hi san broudersaan ap än hül ham, as wan et san äine wus.

„Wan dü böre wårde wåät, schåät foole liire än duuchti årbe!“ Dåt wus e ruchtznåår, weerefter di junge gååst san wåi gunge schölj, miinjdi di üülje. Jarst wörd er ai foole snååk mååged, ouers bane korte wörd et ål en kink wanliker önjt hüs. For ålem häi Foolkerts wüf, di dring sin mader, wat for ham ouer. Jü struuked²⁴ for ham äiwen as for harn moon. Bai ham häi jü, wan et bedrif sü hiinj ging, ai ståis goue deege hädj, nü häi’s ålt en fernåiden jungen gååst am har. Än di dring ferstöö et uk, da biise üülje tu naamen än tu sliten än tu wale tu laawen.

Sü ging et ålt fernåider tu önjt börehüs foon Foolkert Mumens, än önj e grün wjarn’s åål trane tufreese maenouder. As dåt jarst iir am wus, sää Foolkert tu di junge gååst:

„Wan dü sü baiblafst, koon deer en böre üt de wårde. Foon nü ouf önj wal ik de wat mör åliine uuge lätje, sü möist wise, wat dü koost!“

Dåt wus jüst wåader aw di dring sin meelen än hi däi ham oueremätje möite. As e haleft foon dåt treed iir am wus, köö hi ai mör sweege än sää:

„Ik koon nü nooch siinj, dåt dü en böre wörden bast. Dåt håt, ütliird hääst nuch ai, dåt fäit huum uler; huum mötj liire, sü lung huum laawet. Wan dü bai me än madern bliwe wää, wal ik de inseete as üusen årwinge. Deer mötj heer bål iinjen nai forspån aw e stube. Dåt koost dan taatjen mån schriwe än deerbai seede, dåt, wan hi wider suken lingen eefter e haimåt füng, schölj hi mån kaame, heer wus uk nuch plåts for ham.“

Niimen wus lukliker as di junge böre, än as dåt treed iir tu iinje wus, wjarn's ål wider baienouder aw e stube, weer luk än freese intäägen wus.

Di üülje törn än sin geestinge

Albrecht Johannsen

¹ *schiising* (jü) > hier: Grenze, Grenzscheide

² *moinäi* > ungefähr

³ *klum(e)ri* > klobig, ungeschlacht

⁴ *gasing* (jü) > Vermutung, Schätzung; zu *gase* ‚vermuten, schätzen‘; vgl. engl. *to guess*

⁵ *plüni* > hier: unansehnlich; zu *plüne* (da) ‚Lumpen‘; ‚Siebensachen‘

⁶ *stiijtjer* (di) > hier: alter, hinfälliger Mann

⁷ *leet* > hier: scheint (Inf. lätje)

⁸ *bädklook/badklook* (jü) > Gebetsglocke; zu *bad* (dät) ‚Bitte; Gebet‘

⁹ *beränge* > die Totenglocke läuten

¹⁰ *jungens(e)* (da) > Kinder

¹¹ *dris* (dät) > Mut, Verwegenheit

Jüst aw e schiising¹ foon mjarsch än moore stoont en üüljen schörketörn, di as moinäi² sösti fätj huuch än kiiket wid wäch ouer da hüsinge än buume, da önj dät üülj toorp aw än uner e dik stönje än lade. Hi as wat tjuk än klumeri³ än ai sü slänk än smuk as ouder törne, ouers hi as foole ålere än deeram uk iirboorer as sinsglikten. Eeften min gasing⁴ stoont’r ål seeksbit soowenhunert iir, än wan sin tjuke mööre döör rin, froost än storm uk büteam wat plüni⁵ wörden san, sü stoont’r duch nuch äiwensü stail än trutsi as tu jü tid, deer hi en wäärtiiken wus for da schaawe.

Di üülje törn köö foole ferteetele, dan hi heet maning schaawe önj e huuwen üt- än inluupen sänj; hi heet sügoor belaawed, dät e schweede ma en krichsflote deer lönjid san. Hi heet sänj, dät e kuuge, di iine eeften di oudere, indiked wörden san, än maning foon da fliitjie dikere roue nü önj e grün trinam aw e hord, än di törn seelew stoont as en trouen wächter twasche åål da trääte släipere.

Foon büten schucht di üülje stiijtjer⁶ wat gra än ünhiimlik üt, dan önj sin mööre san goorniinj waninge, än dät leet⁷ mååst sü, as wan’r riin blin as. Önj e nordermöör san en påår winhoolinge, am e schål foon e bädklook⁸ en ütwei tu lätjen, wan e küster bait tau tjucht. Da biise winuugene san uk en wäljkiimen geläägenhäid for maning sliiks föögle, deer üt- än intukriipen, am uner tååge tu kaamen än jam deer en neest tu bägen.

Önj jü tjuk weestermöör as en döör, sü läich, dät en gruteren moon ham biie mötj, wan hi eeften banen wal. Jü döör wårt uk ai ouders äämclin, as wan en düüdjen berängd⁹ än begrääwen wårt, än dan heet er niimen wat tu säken as di üülje köölengräawster. Önj e junke gungt följik ai hål ouer e hord, dan deer wårt säid, dät et bane önj di üülje törn wilems ünhiimlik pultert än spökelt, än for e jungens¹⁰ hiirt er ål wat drist¹¹ tu, bai däisjacht eeften banen tu luupen.

Iirngelung stöö di üülje törn ferjin än ferleet, än deer kiiked niimen am eeften ham. Dät gäng ham jüst as da manschene, da üülj än skrumpli wörden san. Ouers hi köm duch nuch

iinjsen wider tu önjsiien, as for moinäi sösti iir en stulten hiire foont sööden jurt döör e luft önjtiiien köm än ham aw e frast¹² foon e törn dilseet. Hi wus foon oodelik ütsproot¹³, sin blaie wjarn suurt, wit än rüüdij. Hi sách üt as en rüter ma san lunge spase länse än spänked önj sin rüüdje stiilpstäiwle¹⁴ haan än heer länse e frast än bekiiked ham åles nau. Di ååsterpiler¹⁵ gefeel ham am beesten, än hi toocht bai ham seelew:

„Heer boowne måå ik booge, dan heer as fri ütkiik eefter åle kånte, heer köö ik me ma wüf än bjarn uk neere, dan åål da slüütje än kööle trinam önj mjarsch än moore mönje boowenful¹⁶ weese foon fasche än foosche. Heer boowne köö ik booge as en kining önj sin sloot än köö me forstale, dåt et hiil fälj trinam min rik wus.“

As'r ham dåt ouerläid häi, swuid'r ham wider döör e luft, am sin wüf tu ferteelen, dåt'r en gååslík¹⁷ stää fünen häi, weer's jare hör¹⁸ inruchte köön.

Di latje Booi Lorns, en junge foon soowen iir, häi di rüter kaamen än fliien sänj, än hi toocht bai ham seelew: Wan ik fliie köö¹⁹, dan wälj ik me e wråål uk iinjsen foon boowne önjsiinij. Ik måå nooch iinjsen ap aw jü boowerst looft klamere än üt et ååsterlök kiike. Hi nüm ham for, dåt'r iinjsen gånns hiimlik suner ferloof suken hamelfård mååge wälj. Hi stäk sin noos hål in önj åle junke jarne, än as e döör foon e törn iinjs åämstöö, nüm'r ham dåt drist än kiiked ma gliinje uugene in önj dåt dealerst rüm. Huu – ha nåån, hū sách dåt deer üt: spanroil²⁰ önj åle jarne, stoowi än mulstri²¹ borde länse e mööre, suurt krüse foon e grääwde, schoule²² än gloue. Än önj e jarn stöö likap bai e mööre en üüljen likenbååre, di ål lung niinj tiinjste mör dänj häi. Deer wus önj iirnge ai ütriinsched än apröömed wörden. En muflien stiirm foon knooke än üülj hoolt köm ham önjtiiinj, dåt e luft ham mååst stönjen bliif. Ouers hi gäng duch widere döör än stöö nü for en påår oueremåtje huuge lådere. Jü iin deerfoon häi nååre än jü ouder wide språnke²³.

„Dåt san was da hamelslådere, weer Goodens ångle ap än dil aw klamere, wan's am jülstid dil tu da goue bjarne kaame, am jam wat önjt fåt²⁴ tu leeden“, toocht Booi Lorns bai ham seelew.

Dåt wus junk önj di üülje, bline törn, ouers di junge kööt duch ai lätje än klamer jü låder ma da wide språnke amhuuch, dåt köö hi uk. As'r mad aw e låder stöö, hiird'r üt jü uterst jarn

¹² *frast* (di) > First

¹³ *ütsproot* (dåt) > hier: Herkunft, Abstammung; zu *sproote* ‚sprießen‘

¹⁴ *stiilpstäiwle* (da) > Stulpenstiefel, lange Stiefel; zu *stiilpe* ‚stülpen‘

¹⁵ *ååsterpiler* (di) > Ostpfeiler‘

¹⁶ *boowenful* > bis oben hin voll

¹⁷ *gååslík* > passend; vgl. *en gååslík spån* ‚ein Paar, das zueinander passt‘

¹⁸ *hör* (dåt) > Unterkunft, Obdach, Behausung; vgl. *hör än fäis* ‚Kost und Logis‘

¹⁹ *wan ik fliie köö* > wenn ich fliegen könnte; eigtl. *wan ik fliinj köö*; *fliie* wird gelegentlich auch als eigenständige Verbform angesehen; vgl. auch *önjtfliie* ‚entfliehen‘

²⁰ *spanroil* (dåt) > Spinnweben

²¹ *mulstri* > morsch, brüchig

²² *schoule* (da) > Schaufeln; Sg. *schoul* (jü)

²³ *spraink* (jü) > Sprosse

²⁴ *fåt* (dåt); *fååse* > Schüssel aus Keramik

²⁵ *dufer* (di) > Täuberich; vgl. *düw* (jü) ‚Taube‘

²⁶ *dööpstiinj* (di) > Taufbecken, Taufstein

²⁷ *geeke* > narren; zu *geek* (di) ‚Narr‘

²⁸ *grääsen* (dât) > Grausen, Schauder; zu *grääse* ‚grausen, schaudern‘

²⁹ *treetpe* > die Treppe hinabsteigen

³⁰ *släiwernge* (da) > Nutzen

³¹ *oufmulsterd* > morsch geworden

³² *tu ferbaden* > zu verteidigen

³³ *oufbröögelle* > abbröckeln

³⁴ *wörd wider kjarls* > wurde wieder selbstbewusst; vgl. *kjarls nooch weese* ‚Manns genug sein‘

³⁵ *jålerd än schålerd* > lärmte und dröhnte; zu *jålere* ‚lärmen, jubeln (vor Freude), kreischen‘ und *schålere* ‚schallen, dröhnen‘

³⁶ *håder* > heiter

³⁷ *önjgniise* > angrinsen

³⁸ *unglik än trunglik* > ängstlich und bange

³⁹ *hüke* > hocken

⁴⁰ *kåp* (jü) > Kappe

⁴¹ *uugenelade* (da) > Augenlider

wat gnuren, än dât köm ham jüst sü for, as wan ma en hool rees san noome teeld wörd:

„Booi, Booi – Booibooi! Booi, Booi – Booibooi!“

Dât wus en dufer²⁵, di önj e kröön tu e dööpstiinj²⁶, wat deer boowne önj e rumpeljarn stöo, sin neest häi än sin wüf jüst wat foon trou än liiwde hiimlik önjt uur seede wälj. Booi Lorns miinj ouers, dât et di latje Naske Pök wus, di åltids sü foole spök måaged än e manschne geeke²⁷ wälj. Ham lüp en grääsen²⁸ längs e reeg, än hi wälj wider eefter deelen treetpe²⁹. Ouers as hi eefter deelen löked, säch'r deer en påår grute, gliinje än gräine uugene. Häi'r wust, dât dât sin suurt kåt wus, wat ham aw e hääggle fülid, dan häi'r's was awt ärm nümen än wus üttnaid. Ouers hi hül dât uk for spök, än sin latj hart klooped, dât hi et bånken hiire köo. Deeram krauld hi, sü gau, as't gäng, ap aw jü boowerst looft. Da üülje loofteborde knaasden uner sin fätj, än e släiwernge³⁰ wjarn sü oufmulsterd³¹, dât hi döör e ritse eefter deelen kiike köo. Hi hiird nuch åltids dât guren än gnuren:

„Booi, Booi – Booibooi! Booi, Booi – Booibooi!“ Hi säch nuch åltids da grute, gliinje uugene. Am ham iinj dât spök tu ferbaden³², nüm hi en påår brooklinge kalk, da foon e mööre oufbröögeld³³ wjarn, än smiitj's e låder dil. Deer wörd et stal, än da gliinje uugene ferswünen.

Booi Lorns wörd wider kjarls³⁴ än kiiked ham iinjse am önj dât loofterüm. Nint as suurte än kååle mööre trinam ham, än dât köm ham måast sü for, as wan'r önj en junken tjooler sätj. Aw äiwenschuchte begand e klook tu rängen, än dât jålerd än schålerd³⁵ ham sü önj e uure, dât hi's ma biise hönje tuhüülje muurst. Wan jü klook sü jant än jurtswid, dan tuuch amschafts en junken schaame än dan wider en hådern³⁶ schin döör dât rüm, weer hi stöo, än dan köm't ham for, as wan döör stoof än mjuks foon da puklie mööre ham ålerhånd fratse önjgniiseden³⁷. Deerbai wörd ham unglük än trunglik³⁸ tu mödjs, dan hi wus waane än spaal uner frien hamel än bai hådern saneschin, än heer köör döör dât trin winluch ouer ham ai mör as en smeelen strimel foon di weene hamel siinj.

Wat säch'r deer aw iinjtooch? Wat hüked³⁹ deer duch for en skrabilken aw di stiinj tächt bait waning, di üt e möör forstååt? Dât häi en grut kåp⁴⁰ ouert hood täägen än sätj deer mat hood twasche e schulere än klapd e uugenelade⁴¹ ääm

än tu – än nuch iinjsen wider ääm än tu, än dät gesicht wörd ältids triner än wus tuleest sü trin as en woinfilj. Nü wörd ham dät ouers ünhiimlik – ål wider en spökels? Än hi draid ham am, am't ai mör tu siien. Heer boowne wus't äiwensü ünhiimlik as deele, än hi fäild⁴² ham längs e mööre haan tu jü näist treep. Deerbai striik sin hönj ouer en uuken bunke, di wörd uner sin fängere läawenti, än dät ündiirt hääged⁴³ ham ma sin scharpe klauere⁴⁴ fääst önj sin sliiw⁴⁵ än krauld⁴⁶ ham ap tu e håls. As dät spök ham sü ålsani ap unert kan kôm, deer skriild'r likap as en swin, wat stäägen wårt. Önj sin ångst griip'r tu, füng dät diirt fääse än smiitj et wid foon ham.

„Juf!“, sää't, än dan wus't gånst stal – än gånst ünhiimlik, dan önj dätseelew uugenebläk däi e klook uk jüst di leeste sliik.

Booi Lorns klamerd gau jü boowerst låder amhuuch ap tut klookehüs⁴⁷. As'r aw jü leest spränk stöö än et hood döört loofflök stäk, deer smeeld hi wider ouert hiil gesicht, dan nü fäild'r ham sääker. Hi såch ja Jape Sütern deer saten, än ma ham wus'r gouwaane. Jape Süter, di üülje rängster⁴⁸ än köölengräawster, häi jüst önj san büsche ban, as di latje knääwel⁴⁹ ma sin wit hääw üt e unerwraål apdeeged. Hi wus heer niinj besäk fermousen⁵⁰, än as hi di latje dräng deer aw iinjtooch såch, fård et ham sü döör e kroop, dät ham en brüüdjsmüling⁵¹ önj e stråås kôm än hi for kwärken ai en uurd seede köö. Dan nüm hi di junge bai e krååge än stald ham ap aw jü boowerst looft. Hi trüwed ham ma di fänger än sää wat gnäri⁵²:

„Wat wääst dü heer, junge? Heer heet niimen wat tu säken as ik åliine. Wääst dü filicht ärme än biine breege? Wiist ai, dät Naske Pök än sin latje mäkere heer ambaispökele?“

Booi Lorns wus nuch sü benümen foon dät, wat'r sänj än hiird häi, dät'r ai en uurd ouer e tung bränge köö. Hi nüm di üülje rängster bai e hönj, as wan'r seede wälj:

„Ik wiitj, dät et ai sü ålwri miinj as, deertu kån ik man üülje näiber åltu gödj.“ Di rängster kiiked ham wider blees önjt uugene än sää:

„Booie, nü blafst heer sü lung, tudåt⁵³ ik klåår ma rängen ban, dan wal ik de wider ålsani eefter deelen lootse, dät dü me ai tu kumer kamst⁵⁴. Intwasche wal ik de da nääsde wise, wat e föögge boowne önj min reebit⁵⁵ bäged hääwe. Löke deer⁵⁶, awt möörplååt⁵⁷ un'r e poone⁵⁸ hääwe e spriine, da am mjarnem ältids sü eeder floite, jam en wanlik boog turuchtemååged.

⁴² *fäile* > fühlen, tasten

⁴³ *hååge* > haken

⁴⁴ *klauere (da)* > hier: Klauen, Krallen

⁴⁵ *sliiw (jü)* > Ärmel; vgl. engl. *sleeve*

⁴⁶ *kraule* > krabbeln; vgl. engl. *to crawl*

⁴⁷ *klookehüs (dät)* > hier: Glockenturm

⁴⁸ *rängster (di)* > Glöckner

⁴⁹ *knääwel (di)* > kräftiger Kerl

⁵⁰ *hi wus heer niinj besäk fermousen* > er erwartete hier keinen Besuch; zu *fermousen weese* ‚vermuten, eingestellt sein‘

⁵¹ *brüüdjsmüling (di)* > Brotkrümel

⁵² *gnäri* > brummig, mürrisch

⁵³ *tudåt* > bis

⁵⁴ *dät dü me ai tu kumer kamst* > dass du mir nicht zu Schaden (wörtl. ‚Kummer‘) kommst

⁵⁵ *reebit (dät)* > Revier, Bereich; önj sin *reebit weese* ‚in seinem Element sein‘

⁵⁶ *löke deer* > sieh da

⁵⁷ *möörplååt (dät)* > horizontaler Balken in der Längsrichtung der Diele, auf dem die Sparren ruhen

⁵⁸ *poone (da)* > hier: Dachpfannen

⁵⁹ **hi än jü** > Männchen und Weibchen (wörtl. ‚er und sie‘)

⁶⁰ **rüch** (dät) > hier: Getreide- und Bohnenstopfeln

⁶¹ **plünemoon** (di), -määns > Lumpenhändler

⁶² **krim** > gekrochen (Inf. kriipe)

⁶³ **di törnfalk, di grute hānetiif** > der Turmfalke, der große Hühnerdieb → A

⁶⁴ **schüklinge** (da) > Küken; Sg. *schükling* (dät), vgl. engl. *chickling*; *schük-* entspricht dem deutschen Kük- in Küken

⁶⁵ **älke** (da) > Dohlen

⁶⁶ **grutmoon**i > stolz, großspurig

⁶⁷ **kätööl** (jü) > Eule

⁶⁸ **firndiiljstün** (jü) > Viertelstunde

⁶⁹ **brååten** > breiteten aus (Inf. *brüidje*)

⁷⁰ **sungere** > hier: summend vibrieren

⁷¹ **klåmd** > hier: kniff (Inf. *klåme* ‚drücken, zudrücken‘)

⁷² **wat biise** > wir beide (Dualform) → A

⁷³ **bååskjarl** (di) > tüchtiger Kerl

Hi än jü⁵⁹ hääwe deer en bunke rüch⁶⁰ tuhuupeslaawed, än nü lade deer ål fiw hälweene oie önjt neest. Twasche lååte än poone heet e spåri, di latje plünemoon⁶¹, sin neest, än jüst mårling san er fiw nåågelte bjarne üt e oie krim⁶². Iir hāi’r sin neest büterfor önj en hooling foon e ååstermöör, ouers deer heet di törnfalk, di grute hānetiif⁶³, di üs arken samer da latje schüklinge⁶⁴ foonsteelt, ham üt ferdraawen. Uk e spriine hääwe fleete muurst, as e ålke⁶⁵ heer intuuchen än jam dåt boog aw e büüljke stridi måågeden. Dåt gungt uner e föögle jüst sü tu as bai e manschene; di am starksten as, behålt e boowerhönj. Da suurte ålke san foon e stää kiimen än mååge jam ordi brüidj än grutmoon⁶⁶; dåt as stääsfölj-kmaniir. Weer e kätööl⁶⁷ sin neest heet, dåt wiitj ik nuch ai. Ik höög me deerouer, dåt et heer boowne sü lååwenti trinam me as, än hüülj min hönj ouer åål da latje geestinge, wat jare hör heer fünen hääwe.“

Di rångster seet e klook wider önj e swui än leet’s dåt leest firndiiljstün⁶⁸ rånge. Booi Lorns stöö gån’s ferwunerd stal än harked aw di fule klång, än dåt köm ham sü for, as wan’r e ångle önj e hamel schungen hiird. Da föögle leeten jam döör dåt rånge goorai stiire, kruupen döör åle hoolinge üt än in, brååten⁶⁹ e wånge än silden döör e luft. As jü klook di leeste sliik dånj hāi, sungerd⁷⁰’s nuch en tidlung eefter. Di üülje rångster leet di junge nuch iinjsen ütkiike ouer toorp än fålj, än dan mååged’r e löke önj e möör tu, nüm e junge unert årm än treeped ma ham e låder dil. Booi Lorns klåmd⁷¹ e uugene tu, am nint tu siien, än snååked rucht grutem ma san üülje frün, am ninte tu hiiren, dan e ångst ståk ham nuch önj e knooke. Hi fåild ham jarst sårker, as’r fååsten grün uner e fåtj hāi. Büte for e döör ståk’r biise hönje önj e bukslingeschruk, kiiked jü stail möör nuch iinjsen amhuuch än sår:

„Wat biise⁷² san lungai trung for Naske Pök ma sin spök, as’t ai wår, Jape?“ Di üülje smeeld än swåard ham:

„Dü bast en bååskjarl⁷³, Booi, än deeram schååt eeling uk beerfåtjet tu beed. Ouers luup nü gau tu hüs, dåt din mam ai trung am de wårt.“

Stråks deereefter hāi ham boowne aw e törn en brökeden floose fersoomeld. Deer såtjen’s åål önj iinj ra: hānetiif än kätööl, ålk än dufer, spårie än spriine än uk jü fladermüs wus deer amhuuch krauld än såtj ma önjt rådj; åles, wat wånge hāi än wat önj di üülje törn haimåtrucht hāi, wus kiimen, am

tu räds louen, dan deer wus wat forfeelen, wat jam önj jare rou stiird häi. Jü ålk häi önj e stää dåt snååken liird än köö ålk as da stääsmååns di snoobel am widsten ååmriwe. Jü nüm't uurd än säå:

„Dåt jungenskrååm wan we heer boowne önj üusen törn ai heewe, weer we hunerte foon iirnge önj rou än freese booged hääwe. Deer mönje we en plook forseete⁷⁴, ouers kaame's amenlait önj grute floose än mååge üüs nåasde tuninte. Wat seede jam deertu?“

Jü spriin wus uk gödj uner e tung klapd⁷⁵ än säå:

„Di snootie junge⁷⁶ wårt et sin måkere ferteele, dåt'r üüs nåasde sänj heet, än dan san we ferreet än ferkaåft.“

„Deer hääst rucht önj“⁷⁷, seet e spåri haantu⁷⁸, „da jungense hääwe jare fängere ålerwåågen, än min nåågelte bjarne koon'e ai lise, dåt er huum tu jam kamt.“

„Me koon't såchtdåtseelew weese“, miinjd di hånetiif, „dan ik hääw min hör huuch boowne önj e bütermöör, deer koon'e jungense me ai belånge.“

„Dü koost såcht snååke“, swåård di dufer, „me heet di latje sleef⁷⁹ en klunke⁸⁰ önjt neest sman än min iin jung sü hard draåwed, dåt et aw di leefte fõtj hålt⁸¹ wörden as.“

„Dåt as wörklik mat mååst“⁸², seet jü fladermüs haantu, „dåt stuk junge⁸³ nüm me önj e klauere än smiitj me apiinjt uuch, dåt me nuch åle laase siir doue.“

Dåt kåtööl sätj deer än säå goorninte, klapd bloot e uugenelade ååm än tu, as wan's seede wålj:

„Dåt rååget me goorai⁸⁴; arken sörit for ham seelew, än di, wat am klöksten as, sweecht stal.“ Tuleest språk jü ålk et uurdiilj:

„Dåt mötj en iinje heewe, we wan üs ai foon arken snooteraader⁸⁵ önj e rou stiire låtje. We mönje en kining ouer üs heewe, weer åål da latje krabootere⁸⁶ respåkt for hääwe än di üs ferbade koon. Kau, kau, wat miine jam deertu?“

„Oo jåå, wat as jü ålk duch slau“, biiljken's åltumååle än hoopeden ap än dil, „we wan en kining, en kining heewe.“

Aw iinjtooch hiirde's ouer jare hoode en süsen önj e luft, än as's amhuuch kiikeden, wörden's en storkepår wis. Dåt sild önj e krång am e törn, köm nåre än nåre, tuuch tuleest e wånge in, streekd e biine forüt än leet ham dil aw di ååsterpiler. For fröide, dåt's tu müüljs kiimen wjarn än en bliwen stää fünen häin, waiden⁸⁷'s än swuiden's ma e wånge

⁷⁴ *en plook forseete* > etwas verhindern (wörtl. ‚einen Pflock vorsetzen‘)

⁷⁵ *wus uk gödj uner e tung klapd* > war auch nicht auf den Mund gefallen (wörtl. ‚war auch gut unter der Zunge geschnitten‘)

⁷⁶ *di snootie junge* > der Rotzbengel; zu *snooti* ‚rotzig‘; *snoot (dåt)* ‚Rotz, Nasenschleim‘

⁷⁷ *deer hääst rucht önj* > darin hast du recht

⁷⁸ *seet e spåri haantu* > fügte (wörtl. ‚setzte‘) der Sperling hinzu

⁷⁹ *sleef (di)* > hier: Lümmel, Schlingel

⁸⁰ *klunke (di)* > Erdklumpen

⁸¹ *hålt* > lahm

⁸² *dåt as wörklik mat mååst!* > das ist wirklich die Höhe! (wörtl. ‚das ist wirklich mit dem Meisten‘)

⁸³ *dåt stuk junge* > dieser ungezogene Junge (wörtl. ‚das Stück Junge‘)

⁸⁴ *dåt rååget me goorai* > das betrifft mich gar nicht, das geht mich gar nichts an

⁸⁵ *snooteraader (di/dåt)* > hier: rotziger Junge

⁸⁶ *krabooter (di)* > Wicht

⁸⁷ *waiden* > hier: wedelten (Inf. *waie* ‚wehen‘)

- ⁸⁸ *neeb* (dāt) > Schnabel
- ⁸⁹ *grutemåans* (da) > angesehene, reiche Leute; Sg. *grutemooon* ‚angesehener, reicher Mann‘; vgl. *latjemooon* (di) ‚Mann von geringem Stand‘
- ⁹⁰ *di stäljne spase* > die eiserne Spitze
- ⁹¹ *spruk* (dāt) > Reisig
- ⁹² *skride/schride* > voranschreiten, vorankommen
- ⁹³ *e kât deerönj smite* > aufgeben (wörtl. ‚die Katze darein werfen‘)
- ⁹⁴ *büüdjen jare heelp tu* > boten ihre Hilfe an (Inf. *biidje*)
- ⁹⁵ *tuuple* > bewältigen (meist beim Ringkampf)
- ⁹⁶ *betänge* > zur Bedingung machen, ausbedingen; zu *betäng* (dāt) ‚Bedingung‘
- ⁹⁷ *latjemåans* (da) > Leute von geringem Stand; Sg. *latjemooon* (di)
- ⁹⁸ *bliitåage* (di) > Bleidach
- ⁹⁹ *sulme* (di) > Kindtaufe
- ¹⁰⁰ *krööne* > hier: thronen; zu *kröön* (jü) ‚Krone‘

än klaperden ma e neebe⁸⁸, dāt et en lust tu hiiren wus.

„Dāt as jüst di moon, di üs breecht“, floited jü spriin, „jü stork schal üusen hiire än kining weese än üs åltumååle ferbade.“ Di hånetiif betoocht ham jarst nuch wat – hi wälj ja åltids wat mör weese – ouers dan sää hi uk duch:

„Jååwas, jü stork schal üusen hiire weese, dan jü as foon dāt beest ütsproot än hiird, ålk as ik, tu da richtie grutemåans⁸⁹, än deeram schal’s kining Lungebiinj hiitje än aw di huuchste piler troone.“

Deerma wjarn’s åltumååle inferstijnjen, än da storke leeten jam dāt ai twaie seede, seeten jam dil aw di piler än besnååkeden, hü’s dāt sloot deer bäge wänj. Di stäljne spase⁹⁰, wat iir en kuugel dråägen häi, wus jam wat hanerlik, ouers ja leeten jam deerfor ai stiire än beganden glik mat årbe. Änåådere e preestertün än önj da oudere tööne trinambai soomelden’s spruk⁹¹ än slaaweden et ap aw e törn, ouers foon trii stööge waid di win jam åltids tou dil aw e grün. Dāt wus en fertriitjlik stuk årbe, as’t goorai skride⁹² wälj, än ja wänj ål e kât deerönj smite⁹³ än jam ouersweer amsiinj, deer kömen spriiene än spårie än büüdjen jare heelp tu⁹⁴.

„Ferlåtj üs smuk ai“, bäiden’s, „we wan heelp tu bägen, än wan we uk niinj grute tweege än kneepke tuuple⁹⁵ koone, sü koone we duch da hoolinge än ritse ma strai än plüne ütstoope, dāt et wat mör hüülj jeeft. Ouers we betänge⁹⁶ deerbai, dāt dü üs önjt dealerst feek foon din neest en latj rüm gunst, weer we üüs neest bäge koone.“ Kining Lungebiinj betoocht ham en latj schöör än sää:

„Dāt as oufmaåged än as uk åltids sü wään, dāt e latjemåans⁹⁷ wat tu douen hääwe, wan e kininge jam en sloot bäge.“

Di rädj wus gödj wään, dan as ja nü åltumååle hülpen, deer wüks dāt sloot dāi for dāi, än dāt wååred ai lung, deer köö di kining ma sin wüf intiinj än sin hiirschap begane. Di toorpspreester än da schörkejuraate wjarn deer jarst goorai sü rucht ma inferstijnjen, dan da kiningsbjarne måågden di bliitåage⁹⁸ aw e schörk sü gröilik wit, ouers ja leeten et duch tu, dan di ålste önj e rädj miinj:

„Huum säit duch åltids, dāt e storke luk bränge, än dāt as gödj möölik, dāt et en sulme⁹⁹ mör jeeft önjt schöspel, än dan koone preester än küster uk en schaling mör fertiine.“

Dāt dāi e ütqliik, än sunt di dāi leeten’s e stork roui boowne aw e törn krööne¹⁰⁰.

For e toorpsbjarne wus't en grut häi än höög, wan e storke am uursemer wider deer wjarn. Huum's dat jarst tooch flien sach, di wörd flitji, huum's stöngen sach, di wörd loi, än huum's jarst klapern hiird, di slouf en put önjstöög. Nuch grutere wus e fröide, wan da junge storke mad önj e samer huuch önj e luft ältids trinam sailden. Dan wänj e bjarne jam e uugene maast üt't hood kiike. Trätjen's am härfsten jü grut räis eeftert sööden önj, dan kiikeden da jungens jam eefters än süngen:

„Stork, stork, Lungebiinj,
weer wäat dü wälj haanefliinj?
Hüülj uk gödj din rouders,
bräng me'n latjen brouder,
än di latje Booi Küster
wälj uk hâl en süster!“

Maning samere booged dat kiningspaar aw di üülje törn än löked foon deer üt wid ouer toorp än fälj än dil aw aal da latje krabootere, wat sü fernäid amt schölj spaalden. Am Nis Pök än sin spök wörd ai mör snääked; da storke häin dat spök ferdraawen.

Booi Lorns häi al lung e jungenseschuur sman¹⁰¹, än sin wit jungensehäär wus junk wörden. As'r ham önj e främde amsänj häi, köm'r iinjsen wider tubääg eefters sin toorp än wälj ham dat storkeneest aw e törn önjsiinj än da luklike deege üt sin jungenseiirnge wider aplaawe lätje. Ouers dat neest wus ferswünen alk as di hileboom¹⁰² aw e schörketåage önjt näiberstoorp. Än nü stöö di üülje törn deer kölj än stif – äliine än ferleet. Da schörkehiirne häin en spas semäntkap boowne aw di piler klaawe leet än derma e storke for åle tide ferbin, jam deer wider en sloot tu bägen.

Di törn ma sin bline uugene sää ninte – di grute Booi Lorns sää uk ninte. Hi kiird am än gäng wat sloin än bedröwet san wäi än toocht bai ham seelew: „Ninte bestoont, åles fergungt.“

¹⁰¹ *e jungenseschuur sman*
> die Kinderschuhe
abgelegt (wörtl. ‚ge-
worfen‘)

¹⁰² *hileboom (di)* > Holun-
derstrauch

E köölengrääwster¹ än e düüs!

Herrlich Janssen

Foon e hord² köm Hine en stjored gau
e Ååsterdik långs, am eefter e krou³.
Hi wus riin döörenouder, di üülje strük⁴;
hi häi wat belaawed, dåt wus fåliwas spök!
Hi muurst, schölj hi tu ham seelew wi kaame,
hu punse ham tjööge⁵, en latjen ån naame!

Deer häi huum stinjen aw e hord, bai e süüs,
en la⁶ aw e neeke, sü bliik as e düüs,
häi eefter ham woited⁷, sü sunerboor dänj,
ån Hine wust was, hi häi'n uuler iir⁸ sänj,
wus gau, as'r kiimen, uk wi ferswünen,
aw e hiile hord ai mör tu finen.

Suken ünhiimlik spal häi Hinen ai hååged,
wat häin sin toochte ham krööged än plååged.
Ålweer⁹ hi uk uuged¹⁰, ålt lüp di schaame,
e la aw e neeke, sü for ham haane.
Broocht riin am ferstånd ham, riin am sin rou,
en puns schölj ham heelpe, en puns önj e krou!

Da punse stiweden¹¹ ham wider e mödj.
Bål häi hi en latjen ån uner e hödj.
„Nü ban'k ai mör trung, nü schal'k de wälj füünj,
de, moon foon e hord, nü schääat dü mån siinj!
Wan dü nü wat wääat, kam roui wat näre¹²,
ban köölengrääwster mån, ouers ik lätj me ai täre¹³!“

Ût slüütje än kööle stäk e daue amhuuch¹⁴
en wålerd en wooged ouer fälje än kuuch.
Ûnwase schaame, en sunerboor jåcht,
ån Hine trååwed tu hüs döör e nåcht.
En oonen köm ham, foon stårwen än düüs,
suk swååre toochte, hi wörd's ai mör lüüs.

¹ *köölengrääwster* (di) > Totengräber (wörtl. ‚Kuhlengräber‘)

² *hord* (di) > Friedhof

³ *am eefter e krou* > hin zum Krug → A

⁴ *strük* (di) > armer Schlucker

⁵ *tjööge* > hier: genehmigen

⁶ *la* (jü) > Sense

⁷ *woite* > winken

⁸ *iir* > zuvor, früher; Komparativ zu *eeder* (*iir*, *jarst*)

⁹ *ålweer* > wo auch immer → A

¹⁰ *uuge* > gemächlich gehen

¹¹ *stiwe* > steif machen (wörtl. ‚steifen‘)

¹² *näre* > näher; Komparativ zu *näi* (*näre*, *näist*)

¹³ *täre/tare* > necken, reizen; vgl. engl. *to tease*

¹⁴ *amhuuch* > hoch, aufwärts, hinauf; Gegenteil: *amläich* ‚abwärts‘

Dan wust hi ai fãli, wus't wäär unti druum?
Stöö deer ai ål wider ån uner e buum?
Uner e hileboom, deer jant aw et bord?
Jååwas, dåt wus ham, di moon foon e hord.
„Wåljsåcht¹⁵“, nåked Hine, „nü wiitj ik beschiis,
ik wiitj, huum dü bast, - dü bast e düüs!“

„Ik hääw for de uged sü maning tide.
Nü wees smuk¹⁶ sü gödj än gung wat tu side.
Ik wal nuch tu hüs än koon ai forbai,
wan dü me sü näi kamst, dåt hååget me ai.
Ik wal nuch ai stârwe, ik ban nuch ai rãi¹⁷, -
åch wees duch sü gödj än gung üt e wãi!“
Di oudere raked än jard¹⁸ ham ai.
Wan Hine tu hüs wãlj, sü muurst hi forbai.
Hi snääweld¹⁹ en kink än feel önj e slüütj!
En hart stöö stal, üülj Hine wus düüdj!
Önj e hileboom süsed et as foon wänge.
„E düüs, e düüs, di leet ham ai tãnge²⁰!“

¹⁵ *wåljsåcht* > wohl
(stärker betont als wãlj)

¹⁶ *smuk* > hier: bitte

¹⁷ *rãi* > bereit

¹⁸ *jard* > rührte (Inf. rãäre)

¹⁹ *snääwele* > stolpern,
straucheln; vgl. dãn.
snævle

²⁰ *di leet ham ai tãnge* >
der lässt nicht mit sich
handeln

En bräif tu Kinken¹

Elise Heitmann

Åch, min liiw gou Kinken,
hääst am me ferjin²?
Ik strääw³ ai mör ma Inken,
min taasihäid⁴ heet me fertrin.

Kinken, et tört⁵ uk ai sü foole weese;
foon e goowelist klap⁶ ik en meeter ouf.
En bök, ik koon ål leese,
leed me såcht⁷ önj man schouf⁸.

Taatje mååged me ål trung,
dü häist⁹ e biine bräågen.
Åch joo, en gruten gruschenpung¹⁰
köm me uk gåns geläågen.

Oome¹¹ säit, dü bast ål üülj än gra
än koost ål nint mör dreege.
Dü, bring oome duch nint ma!
Dou't mån! Ik koon nooch¹² sweege!

Mader¹³ säit, et blaft bait üülj,
dü kamst tu üs, liiw Kinken.
Ik wiitj nooch, ma huum ik et hüülj!
Et grööted de: din Hans än Inken.

¹ *kinken* (di) > Christkind; heute auch in der Bedeutung ‚Weihnachtsmann‘; vgl. ndt. *kindken*

² *hääst am me ferjin?* > hast du mich vergessen? (wörtl. ‚hast du um mich vergessen?’)

³ *strääwe* > streiten

⁴ *taasihäid* (jü) > Reizbarkeit; zu *taasi* ‚reizbar‘

⁵ *tört* > braucht (Inf. *töre*) → A

⁶ *klape* > schneiden (mit der Schere)

⁷ *såcht* > hier: bitte

⁸ *schouf* (di) > Schuh

⁹ *häist* > hier: hättest → A

¹⁰ *gruschenpung* (di) > Geldbeutel (wörtl. ‚Groschenbeutel‘)

¹¹ *oome* (di) > Onkel → A

¹² *nooch* > hier: durchaus

¹³ *mader* (jü) > Tante → A

Dåt wååderiir 1931

Engelhard Nissen

Di samer fångd sü gödj önj; arken däi sanenschin. Da huugere blooge¹ apfor² bränden ål üt, än da slüütje än siltooche wjarn ütद्रööged. Dåt sooken³ wus ai mör tu hüüljen önj e feene än driif⁴ ouer e hiile kuuch. Da manschne seechten wilems deegelung am jare sooken, än oofting wus et dan inbünen önj e hååge⁵. Deer schölj huum dan breege⁶ betååle, än wan et slam wus, uk for di schååse apkaame, wat dåt sooken mååged häi. Da fasch häin jam önj da diipste stääse önj kööle än slüütje tubåågtåågen än wjarn lacht tu fången. Da manschne jåmerden än wjarn dröög önj e håls, än ja hooweden bloot aw rin.

Ån mjarn, as ik e haingste hååld, wus dåt sü stal. E mist läi flåch ouert lönj, än ouer e mistbånk spåågeld ham di Sainke-Nissen-Kuuch gåns dütlik, as wan hi mån hu feene ouer läi. En wanlik bil, ouers en saltenhåid. Da üülje manschne ferteele, dåt ja wilems Håililönj sü siinj kööt hååwe⁷. Dåt spåågeld ham önj e luft åiwen as önj e wüüste en „Fata Morgana“.

Di süste juuli wus dåt dan sü wid. We wjarn ouer bai Rheders tu hauen⁸. Am e klook tiin tuuch en tunerwååder ap. We schöölden⁹ ouer bai Kårl Tåkers aw Kooldoom. Dåt rind än rind, trii stüne ål, wat deer dilkaame köö, en gootrin¹⁰. As we dan wider tu üüs feen kömen, swumd åles, än da slüütje lüpen ouer. We hooweden, dåt et bål wider oufdrööge wörd, än kjarden tu hüs. Eeften tra deege wus åles diip uner wååder. Dåt häi uused¹¹ än uused foon e hamel dil, än dåt gååstwååder däi et dan e kap¹². Önj Leekång lüp e kanooldik aw e gånse laingde ouer. Dåt wus mån kort am tu douen¹³, dan wus Leekång en siie. Dåt wååder lüp ouer e Moose än seet e Klasbelnge Kuuch uner wååder. Di samerdik twasche Naihåm än Leekång bråk döör, än dåt wååder stjarted ma åle måcht in önj di Lunhamer Kooldoomer Kuuch. Dåt ståk¹⁴ foon stün tu stün. Ja köön et önjkaamen siinj. Wat schönj's tujarst än wat tuleest düünj? Ja reediden, wat tu reedien wus; en weedluup mat wååder. Sam, wat en büütj häin, håålden da spase foon e ruuke¹⁵ mat büütj. Ouers, weer schönj's deerma haane? En fri plåås, weer et drööge köö, jäif et knååp. Dåt

¹ *blooge* (da) > Landflächen zwischen dem Hof und dem Nebenweg

² *apfor* > westl. vom Dorf

³ *sooken* (dåt) > Vieh

⁴ *driif* > hier: streunte (Inf. *driwe* ‚treiben‘); zu *ambaidriwe* ‚sich herumtreiben‘

⁵ *hååge* (di) > hier: Schüttkoben (in dem ausgebrochenes Vieh eingesperrt wurde)

⁶ *breege* (di) > Geldbuße

⁷ *siinj kööt hååwe* > haben sehen können

⁸ *haue* > mähen

⁹ *schööle* > Schutz suchen

¹⁰ *gootrin* (di) > Platzregen

¹¹ *uuse* > regnen, gießen

¹² *dåi et dan e kap* > gab dann den Rest; zu *kap* (jü) ‚Punkt des Schwankens und Umschlagens‘ vgl. dt. ‚Kippe‘

¹³ *dåt wus mån kort am tu douen* > es dauerte nur kurze Zeit

¹⁴ *ståk* > stieg (Inf. *steege*)

¹⁵ *ruuk* (di) > Heudiemen

- ¹⁶ *määsch* (jü) > Made
- ¹⁷ *stünk* > stank
(Inf. *stjunke*)
- ¹⁸ *fooder* (dât) > Heu
- ¹⁹ *swääse* (da) > Schwaden
(Reihen gemähten Grasses); Sg. *swees* (dât)
- ²⁰ *lääsewis* > fuderweise
- ²¹ *måål as en meelen* >
sehr wütend (wörtl. ‚wütend wie eine Mühle‘)
- ²² *spüted for bisterhaid* >
spie vor Zorn; vgl. *bister*
,wild, wütend‘
- ²³ *grouwe* (da) > kleine
Gräben zwischen zwei
Äckern; Sg. *gröif* (di/jü)
- ²⁴ *drångden* > ertranken
(Inf. *drånke*)
- ²⁷ *müs* (jü) > Maus
- ²⁶ *ståkepuule* (di) > Zaun-
pfahl
- ²⁷ *müsetiif* (di) > Bussard
(wörtl. ‚Mäusedieb‘)
- ²⁸ *mounestid* (jü) > Zeit-
raum eines Monats
(wörtl. ‚Monatszeit‘)
- ²⁹ *fouderng* (dât) > Vieh-
futter
- ³⁰ *ferläägen wjarn for* >
brauchten, benötigten
- ³¹ *stiir* (di) > Ochse
- ³² *gjarser* (di) > Händler,
der sein Vieh auf Wei-
den sich fettgräsen lässt

wörd suurt än wus maning tooche ful foon määsche¹⁶, än dât stünk¹⁷.

Strid jäif et uk. Di Leeker Struum häi forlönj. Deer häi dât fooder¹⁸ önj swääse¹⁹ läin, ouers nü häi di struum dât åles tuhuupedraawen önj e jarne, weer dât nü lääsewis²⁰ läi. Dât wus sü swäär, wälj följ et ütfasche ma e fork, dan bräk e steele foon e fork; än weer köö följ et dröoge? Ån moon aw e Snootebeler sid wus måål as en meelen²¹ än spüted for bisterhaid²², dan sin fooder wus ouerdraawen aw e Lunhamer sid. Hi biiljked: „Ik koon min fooder nooch seelew bärje!“ Deerbai trüwed hi ma e feest ouer tu da Lunhamere. Ouers da lååkeden ham üt än dän ham di rädj, hi häi et mån bääder fäästhüülje schöljt.

Dât sooken wus önj säåkerhaid, ouers dât schölj nü uk wat tu freesen heewe. Di Eekerkuuch ma åål sin grouwe²³, deer wjarn niinj gjarsfeene. Deer muurst rädj tu. Wat foon et jungsooken köm ap tu gåast. Ouers da kee, da schönj je tou tooche aw e dái mölked wårde. Sam hain’s önj e kuuch än sam önj Klasbel. Wat en årbe! Ouers nuch slamer wus jü wåaderflödj for dât wilsooken. Åål da junge tiire önj e neeste än hööle drångden²⁴ än maning foon da üülje uk. Sam foon da üülje müs²⁵ hain jam nuch ap aw e ståkepuule²⁶ reedid. Ouers dât wörd ai lung, dan köm en müsetiif²⁷ än snåpd ja wach. As dât wåader efter en mounestid²⁸ ouflüp, wus åles suurt. Dât korn ferroosed bai e rötj, än gjars köm deer ai foole mör.

Dât söri di wunter

Da tiire schönj je uk döör di wunter. Dât wus en gruul än kam in önj e låås. Jü wus mån huulew ful. Di Eekerkuuch häi ai foole broocht. Följ schölj löke än fou wat fouderng²⁹ ouersweer, ouers et giilj wus knååp, än deer wjarn sü maning, wat ferläägen wjarn for³⁰ fouderng. Åle tiire, wat iinjermooten uner flååsch wjarn, kömen tu mårket. Da prisinge wjarn en treedepårt maner, as wat ja di uurs wään wjarn. For stiire³¹ jäif et 22 paninge än for e kee mån 18 paninge et pün. Da gjarsere³² kömen ai tu jare giilj. Dât långd ai iinjens, am e lii tu betåalen. Ja hain niinj kapitool mör, än dât häi sin eefterspal. Ja wörden ünsååker än wusten ai mör, wat ja for

stältiire³³ biidje köön, dan sü'n sliik köön's ai nuch iinjtooch ferdreege. Maning böre bliifen deeram ma mör tiire saten, as wat ja eentlik foudere köön. Manschne, wat riklik fouderng häin, jäif et ai.

Da gäästböre wjarn wat bääder önj³⁴, än ja hülpen uk sü gödj as ja köön, ouers döörwach wus et sü, maning tiire än mån lait fouderng. Dåt fouderng schölj ordi reeked³⁵ wårde, dan di wunter wus lung. Dåt joosen³⁶ mååged niinj spoos. Di ärmful, wat huum da tiire bränge köö, wus mån latj, än ja wörden deer ai såt foon än stöön tu bruulen e hiile däi. Da manschne hülen jam ai lung ap önj e bousem, dan dåt gråmd jam am da hungerje tiire³⁷. Niinj giilj, niinj fouderng än nån krediit häin da maschne. Wat en nüüdj!

Di uurs köm. En was apoomen. Ouers sam tiire wjarn sü mäåger än flau, ja köön ai ouer e dreempel³⁸ luupe. Da wörden üt awt gjars dräägen. Sam köön dåt gail³⁹ gjars ai ferdreege, wörden schal⁴⁰ än iinjeden önj et tjüder⁴¹ aw e wårw as „öösterriker“⁴². Wan dan da, wat jam en lait ferhååld häin, eefter e kuuch draawen wörden, dan läiden sam jam unerwäägens dil aw e wäi, iir ja tu e feen kömen. Ma e haingste gäng dåt ai foole bäädere. Ja wjarn sü flau, da läiden jam dil for e hårw⁴³ unti plouf⁴⁴, ma åål fjouer biine foon jam streeked. Sådjkorn wus deer knååp tu fouen. Wat en nüüdj!

Di iinjsiste jööse⁴⁵, wat we önj Risem häin, wus Mendelsohn, än hi wus nüüdjslächter. Hi häi foole tu douen, ouers hi wus en wanliken moon, än hi betååled da manschne nuch goorai sü hiinj for jare krunke tiire. Deeram wus hi uk gödj laasen⁴⁶ önjt toorp.

Dåt wååderiir feel tuhuupe ma jü grut depräsjoon, wat ham jütid ouer en grut pårt foon e wråål språåt, än dåt mååged åles sü foole slamer. Di stoot köö ai heelpe, dan hi häi ma sin seeks miljoone årbesluuse nooch am tu tänken. Enarken wus mör unti maner aw ham seelew önjwised. Maning köön jam deerfoon ai ferhååle, än sü bliif for ja bloot nuch e glou⁴⁷. Sü wus et iir önj Fraschlönj, ouers nü wus ma e glou uk ninte mör tu fertiinen. Nåån, ja schönj dåt jarst tooch önj jare laawent stämpel. Dåt stämpelgiilj wus önj e twuntier iirnge infjard wörden, än dåt håtj: ja schönj arken mjarn haane tu et årbesåmt än fou en stämpel aw en koord, än iinj tooch önj e waag fungen ja stämpelgiilj. Dåt wus for maning jütid en grut schoom.

³³ *stältiir (dåt)* > im Stall untergebrachtes Tier; zu *stål (di)* ‚Stand, Box im Stall‘

³⁴ *wjarn wat bääder önj* > waren etwas besser dran

³⁵ *reeke* > recken, dehnen, in die Länge ziehen

³⁶ *joosen (dåt)* > Füttern und Tränken des Viehs im Stall (Inf. *joose*)

³⁷ *dåt gråmd jam am da hungerje tiire* > ihnen taten die hungrigen Tiere leid (Inf. *gråame* ‚gråmen‘; ‚leid tun‘)

³⁸ *dreempel (di)* > Türschwelle

³⁹ *gail* > (allzu) üppig, fett

⁴⁰ *schal* > durchfallkrank (Rinder und Schafe)

⁴¹ *tjüder (dåt)* > Tüder, Seil zum Festbinden des grasenden Viehs

⁴² *öösterriker (di)* > Vieh, das nicht gedeiht

⁴³ *hårw (jü)* > Egge

⁴⁴ *plouf (di)* > Pflug

⁴⁵ *jööse (di)* > Jude

⁴⁶ *gödj laasen* > gut gelitten (Inf. *lise*)

⁴⁷ *sü bliif for ja bloot nuch e glou* > sie mussten für andere auf dem Hof arbeiten (wörtl. ‚so blieb für sie nur noch der Spaten‘)

Unerwäis

Alfred Boysen

¹ *hoonelsmoon* (di) > Händler

² *latjemoon* (di) > der kleine Mann (wirtschaftlich, sozial); Pl. *latjemåans*

³ *årbetsmanschne* (da) > Arbeiter

⁴ *gödj sans* > gut gesinnt; zu *san* (di) ‚Sinn‘

⁵ *autschoon* (jü) > Auktion

⁶ *tumadi* > Mittag

⁷ *wiisawiiwoin* (di) > Pferdewagen, in dem sich jeweils zwei Leute gegenüber saßen; zu franz. *vis-à-vis* ‚von Angesicht zu Angesicht‘

⁸ *önjt gjars dänj* > zur Gräsung gegeben, damit sie auf seinem Land grasen (wörtl. ‚ins Gras gegeben‘)

⁹ *draft* (jü) > Viehtrieb

¹⁰ *däämt* (dât) > Demat (Flächenmaß, ca. 0,5 Hektar); Pl. *däämde*

¹¹ *withoodet* > weißköpfig → A

¹² *moi* > schön; vgl. nndl. *mooi*

¹³ *hääg* (jü) > Gartenpforte

As ik dât uurd tujarst sâch, köm et me wat frâmd for, dan we sään åltids „unerwäägens“. Ouers dan hääw ik et uurdebök tu heelp nümen, än deer stoont: „unerwäägens, unerwäis“. We seede je uk: „Nü schan we tuwäis.“ Än dât schönj man brouder Jobe än ik oofting for üusen åte, di üülje Carsen Boysen. Hi wus nämlik hoonelsmoon¹, än hi hooneld ma åles, ouers duch am måasten ma tjüch, bäiste, än forålem ma kee. Ja seede, deer wjarn maning latjemåans², årbetsmanschne³, wat jare jarst kü bai Carsen Boysen kääft hääwe. Hi wus ja nämlik gödj sans⁴, än deeram tuursten ja bai ham ai glik jü kü ful betååle. Natörlik schönj’s wat önjbetååle, ouers di räst köön ja önj latje sööme oufbetååle. Wan deer dan iinjens än wus, wat lung ninte foon ham hiire leet, dan schakd hi ham en pustkoord, weeraw stöo: „*Meine Frau lässt grüßen. C. B.*“ Dât wus dan en mooning. Hi ferkääft sin kee bait hüs än aw et mårket än wilems uk aw en autschoon⁵. Än sü’n autschoon schölj – as hi döör et blees bekånd mååge leet – di näiste saandi tumadi⁶ bai di dånsche Krisen aw Hoorbeldik weese.

Ouers nü schölj hi jarst iinjens da kee baienouder hååle, än deerbai schönj Jobe än ik ham heelpe. Ma en iinjspaner for en latjen wiisawiiwoin⁷ kjard hi tujarst eefter Bögelhus. Deer häi hi bai en böre hu tiire önjt gjars dänj⁸. Da fungen we for et draft⁹, än deerma gäng et eefter Abro bai Medelby. Deer häi’r seelew amenbai 20 däämde¹⁰ lönj. Foon da tiire, wat deer gjarsden, kömen hu ma önj et draft, än foon deer gäng et eefter Kaleshave. Deer kääft åte nuch en withoodet¹¹ kü, wat üs tujarst wat kumer mååged. Ouer Åktoorp-boonhuf gäng et eefter Leek. Dât wus jütid nuch en sönjwäi. We wjarn mån åiwen in önj Leek, forbai suk latje, nate hüsinge ma en moien¹² kröletün for e döör, deer stöo en hääg¹³ spårwid ääm. Jüdeer withoodet kü foon Kaleshave fård deer herin än döör da moie kröle. Ik glik äaderneefter, am’s wider rüttujåågen. Deer stöo ouers ål en wüset önj e döör än scheeld as ik wiitj ai wat. Ouers üusen åte scheeld nuch eerer:

„Dü bast je seelew schälj, weeram leetst dü e hääg ääm. En hääg schal tu weese!“

Döör Leek kömen we suner hanerhult¹⁴, dan Leek wus jütid nuch waane tu, dät deer tiire döör draawen wörden. Deer wus je arken moundi mårket, än dät wus aw e stroote. For da hüsinge wjarn stunge önjbroocht, weer huum da tiire önjbine köö; än ark ouder hüs¹⁵ längs e stroote wus en kröif.

Foon Leek gäng et längs di lunge boonwäi eefter Loonham. Dät wus eentlik iinjfåch driwen, bloot wan deer en such köm, dan schölj följik da tiire awfoorie gau in önj en feen jååge, dan di such kjard sü huuch¹⁶ aw e boondoom, dät huum seelew mååst trug wörd, wan di deer sü forbai tunerd.

As jütid e boon foon Flansborj eefter Naibel baged wörd, schölj jü eentlik foon Leek ouer Klasbel eefter Naibel gunge. Ouers da Klasbeler wänj dät ai, deeram schönj ja's aw en huugen doom döör dät läig lönj¹⁷, wat arken wunter uner wååder stöö, eefter Lunham leede. Da Lunhamer häin deer ninte iinj, dan ja häin je ål en boonhuf. Foon e boonwäi gäng et längs di üülje Bruwäi tu hüs. Üusen åte booged önj dät hüs, wat diling Galerie-Café as. Deer wus en gruten wårw, weer da tiire jam üttroue köön, dan di saandimjarn eeder gäng et ouer Üüljbel än Lungstuft eefter Hoorbeldik. Wan's dan ai åål ferkååft wörden, schönj we da uk nuch wider tubååg eefter Lunham driwe. Sü häin we bewååging nooch, dan we wjarn oofting unerwåis, än we häin niinj brååk¹⁸ for jogging.

¹⁴ *hanerhult* (dät) > Hindernis

¹⁵ *ark ouder hüs* > jedes zweite Haus

¹⁶ *huuch* > hier: laut; vgl. dän. *høj* ‚hoch; laut‘

¹⁷ *läig lönj* > niedriges Land, gemeint ist die tieferliegende Marsch

¹⁸ *brååk* (dät) > Mangel, Bedarf

Dåt följk foont gra hüs

August Gonnsen

¹ *as hi't önjt häi hädj häi* > wie er es in Erinnerung gehabt hatte; zu *häi* (jü/dät), Sinn, Erinnerung' → A

² *ålens* > alles; eigtl. *åles*; vgl. ndt. *allens*

³ *suk* > solche → A

⁴ *oufseet* > hier: verputzt (Inf. *oufseete*, ab-, nieder-setzen')

⁵ *rumeli* > unordentlich

⁶ *huk* > was für, welche

⁷ *öowel* > übel, böse

⁸ *boon* (di/jü) > Fluch; vgl. engl. *bane*

Dåt hüs schucht sü ouers üt, as hi't önjt häi hädj häi¹. Dåt schucht fäli wanlik üt, tånkt Martin. Ålens² as räi än nai måald. Ouers flicht kamt et uk foon e giirlande foon tanetweege am e döör än dåt plakoot, wat ma göljne bökstääwinge säit: „Foole luk tut jung påår“, suk³, wat näiberne aphinge, di een for en koost?

Martin än Sååre san tu besäk kiimen, dan Såårens süster Klååre heet koost. Än dåt schal önjt gra hüs fiird wårde, dåt hüs, weer Sååre tuläid wus. Weer jü apwüksen wus, ma har ålerne än süsterne Alma än Klååre. Da mööre foont hüs wjarn ma semänt än kalk oufseet⁴ än iir wälj ai straagen wörden, sü dåt et gra än åltens wat rumeli⁵ ütsänj häi. Arken önjt toorp wust nooch, weer't ham am hooneld, wan foont gra hüs snåaked wörd. Da mååste wusten uk, huk⁶ manschne deer boogeden. Sam sään, dåt's nooch deerfoon ferteele köön, ouers uk liiwer ai wänj.

Sü as dåt nü ai mör, ålens as nai straagen, wan e noome „gra hüs“ uk klaawen blaawen as. Såårens süster Alma booget deer nü ma har famiili än jare taatje, Krisen Nånsen. Jare mam wus for hu iirnge störwén. Harn noome wus Hortensia wään, ouers arken häi har Härte nåmd.

Martin wus uk önjt toorp tuläid wörden, ouers wus ma sin ålerne tu e stää täägen, as'r nuch en dring wus. Likes koon hi nooch tånke, hü et hüs ütsänj häi än wat deer for tääle ouer amgingen wjarn. Dåt wus ham åltens en lait ünhiimlik forkiimen. Än maning toorpsmanschne häin liiwer ninte ma Krisen än sin famiili tu douen heewe wäljt. Ja wjarn's sügoor üt e wäi lim, wan's ja kaamen sänj häin. Tu jü tid häi niimen toocht, dåt deer iinjsen sü'n fäst as en koost önjt gra hüs fiird wårde schölj. Jarst rucht ai, dåt e näiberne en giirlande aphinge wörden, en tiiken foon jare gunst. Deer wus slååderd wörden; mååstens ouer Härten. Deer wörd säid, dåt jü en öowel⁷ måcht häi än en boon⁸ aw oudere manschne leede köö. Ja sään't ai liküt, ouers maning liiwden, dåt jü hakse köö, än sam sään sügoor, dåt Alma än Klååre, da tou doochterne foon harn jarste moon, et foon har iirwed än liird häin.

Deer wjarn ouers uk nooge, wat sään, dāt et ålens dum tjūch wus än ja ninte deerfoon liiwden. Wat et uk wään wus, dāt häi ordi aw Martin inwirked, as hi en dring wus. Sin mam häi wälj säid, dāt jü e snååkerai ai liiwd än dāt süwat woonluuwe wjarn⁹. Likes, dāt köö ai schååse, forsachti tu weesen. Huum wust uler, wat deer ääder steege köö. Wat schölj en dring foon süwat hүүлje?

Ån dāi häi Martins taatje ham aw en wiirw¹⁰ tu Krisen schake wäljt, ouers sin mam wälj deer nint foon waase. Bloot, san taatje wust bääder beschiis. Härte wus aw räisen, säa hi, än deer wus ninte ferkiird ma Krisen. San wörtlike¹¹ noome wus duch Christian, än ma ån, wat sü'n noome häi, wälj e düüwel fåliwas ninte tu douen heewe. Ån en haks uk ai, toocht hi. Sin mam wust dan ai, wat's mör seede schölj, än wus huulew deerma tufreese. E hoodsååge for har wus, dāt Härte ai bait hüs wus.

Jü loogik ma Krisens noome köö Martin nooch ferstönje än hi wus likes fiir åltu nailik, am nåån tu seeden. Hi lüp ouers duch wat sanier, as hi bait gra hüs önjkiimen wus än e döör äämmååged. Dāt berouid ham, dāt hi en moon snååken hiird, as hi önj e forteele wus. Dāt wus was Krisen, toocht hi. Ouers as hi in tu e köögen köm, såch hi, dāt et di näibers saan Willem wus. Willem än e foomne sätjen meeklik am e scheew än fungen tee än kååge. Dāt wus fåli en friidlik bil, wat Martiin fåli berouid. Likes toocht hi deeram, wat's am e doochterne säid häin än wat sin mam säa: „Dāt koon ai schååse, forsachti tu weesen.“ Deeram säa hi: „nåån, foole tunk“, as ja ham en paawertruling¹² önjbüüdjen. Hü lacht köö deer gaft önj weese? Ouers, en stuk bum¹³ nüm hi duch önj. Dāt köm je insloin önj papiir foon e kriimer, sü köö deer eentlik ninte ma ferkiird weese. Likes, as hi aw e stroote wus, smiitj hi't duch wach.

Dāt ålens as nü lung sunt, ouers Martin heet et ai ferjin. Ån dāt as uk di grün, weeram hi än Sååre oofting ünsåcht¹⁴ san. Hi häi Sååre for en iirstid önj e stää draåwed, suner har wi tu kånen. Ja wjarn je biinge nuch mååst bjarne wään, as Martins famiili foont toorp wachtäågen wus. Ån as hi dāt wiswörd, dāt jü foont seelew toorp köm än Härtens doochter wus, wus et åltu lää, har ai mör tu beåchten. Dan wjarn's ål fründe wörden. Wan't nau köm, ja wjarn ferliiwed önj enouder. Ån dāt teemlik ärj.

⁹ *dāt süwat woonluuwe wjarn* > dass so etwas wie Aberglaube war

¹⁰ *wiirw (di)* > Besorgung, Auftrag

¹¹ *wörtlike* > wirklicher; zu *wörtlik* ‚wirklich‘; vgl. *wirh. würtlik*; eigtl. *wörklik*

¹² *paawertruling (di)* > Pfeffernuss (Gebäck); vgl. *truling (di)* ‚Brotlaib‘

¹³ *en stuk bum* > ein Bonbon → A

¹⁴ *ünsåcht* > uneins, verschiedener Meinung; *ünsåcht wårde* ‚in Streit geraten‘

¹⁵ *dristi* > kühn, mutig;
vgl. dt. ‚dreist‘

¹⁶ *läigenooch* > niedrig
genug → A

¹⁷ *roosch* (jü) > Binse

¹⁸ *håågeltornetuun* (di) >
Weißdornhecke; zu *håå-*
geltorn (di) ‚Weißdorn‘;
tuun (di) ‚Hecke, Zaun‘

¹⁹ *hääg* (jü) > hier: Garten-
pforte

²⁰ *pikewäär* (dât) > Stachel-
draht; zu *pik* (di) ‚Dorn,
Stachel‘; *wäär* (dât)
‚Eisendraht‘; vgl. engl.
wire

²¹ *spikere* > nageln; zu
spiker (di) ‚Nagel‘

Ouers deer as et bit nü uk bai blaawen. Sääre långt deerefter, dât ja mör as fründe weese koone, bloot Martin koon ai ferjeese, wat e manschne önjt toorp ouer har mam säid häin. Sin oudere fründe häin ham natörlik bloot lung än spoosi önjkiiked, as hi ja dât gånse ferteeld häi. Ouers, ja känden åål da tääle ouer Härten uk ai. Likes, ja wjarn je uk foon e stää...

Önj e modärn seelschap än önj e stääse hääwe e manschne måäst ålens ouer woonluuwe ferjin. Än likes as deer wat foon saten blaawen. Sü, as wan’s aw hooft kloope, wan’s wat säid hääwe, wat flicht åltu dristi¹⁵ as. Ouers awt lönj, sü as heer önj e måäre, weer e hüsinge än toorpe iinjsoom lade, as dât nuch ouers. Wan e storm e woolkne ouer e hamel fååget, måäst läigenooch¹⁶, dât’s huum gripe koon, heet huum duch betånken, weer e manschne ålens wiise, wat önj e natör for ham gungt.

Sü wus et uk önjt toorp, weer Krisen booged, äi wen wach foon e siie. Dât lönj wus läich än moosi, ma diipe slüütje än wåile, ful foon suurt wåader än huulew tachtwüksen ma räide än roosche¹⁷. Iir wjarn deer latje ailönje wään än iinjsoome wårwe, oufslin foon enouder än foon e gruter wråål.

Sü as da måäste hüsinge wus Krisens hüs aw en wårw baged. Ouers deer wus en grut ferschåål önj oudere keere än ai bloot mat hüs. Deer wus en huugen håågeltornetuun¹⁸ trinam e hiile wårw, weer wörklik niimens döörkaame köö. Wålj wus deer en grut hääg¹⁹ aw iinj sid, ouers deer hüng åltids en sloot for än boowne aw wus pikewäär²⁰ spiker²¹. Dât gånse stää säch junk än ünhiimlik üt, sügoor wan e san schind. Deer wus wålj en latj hääg aw iinj sid, wat huum äämmååge köö. Ouers dât wus lik fort köögenwaning än arken, wat deer inköm, wörd glik sänj.

Krisen stånd foont toorp än häi dât hüs kååft, as hi foon e fråmde tubååg kiimen wus. Hi häi deer foole luk hädj än nooch giilj ouerspååred, dât’r ai mör årbe tuurst. Hi häi et uk fertiind, dan bai latjem wörd hi üülj. Ouers, hi häi en jung wüf mabroocht, Härte, än har tou doochterne. Da wjarn än bliifen fråmde, niinj toorpsmanschne. Frasch snååkden’s tujarst uk ai, bloot frånsch än tjüsch. Katoulsch wjarn’s uk.

Dât wus gau gingen, dât Krisen än e foomne ja önjt toorp inlaawed häin. Ouers Härte köö düünj, wat’s wålj, jü wörd ai wurm önjt toorp. Har hiil benaamen, e fråmde luuwe än

språke söriden deerfor, dåt jü åltens „jü fråmd wüset“ bliif. Jü ging ai tu schörk, dan deer wus niinj katoulsch schörk for meelee trinambai. Dåt jü tu schörk ging, wan’s önj e stää wus, wusten’s ai, ooder liiweden’s ai. Ja miinjden iir, dåt’s hiise²² wus. Wan ai wat foole hiinjers.

Dåt wus gödj, dåt Krisen än Härte biinge nooch suner oudere manschne långskaame köön. Ma e tid måågeden’s en gruten tün aw e wärw än prousden²³ maning stüne deerönj. Härte ploonted suk kröle än rouse, wat niimens ouers häi än wat eentlik goorai önj Fraslönj daie schönj. Hortensia, jü tööninge-wüset, wus di ruchte noome for har. Ouers, dåt wus duch sunerboor, dåt jü sü fooles köö: klawiir spaale, schunge, rouse tiinj än sügoor kooge. Deer wus duch wälj wat ouers bai önjt spal? Unti huum ouers?

As Härte såch, dåt’s ninte apstale²⁴ köö ma e toorpswüste, fün’s har tuleest deerma ouf. Ouers dåt wus je uk ai rucht, nü wjarn’s jarst rucht wunerk tu har. E kröön wus, as jü iinjens önj e näiberschap hülj, as en kü amsmiitj²⁵ än åle mååns awt fälj wjarn. Jü dái har beest, ouers dåt ging schiif än e kü bliif düüdj. Nü miinjden’s, dåt et har schälj wään wus, än dain har e schälj for fooles, wat deerefter ferkiird ging.

E bousemdööre, wat awfoorie mååstens ääm leet wörden, wörden dan slin, dåt niimens inkaame köö, for ålem ai Härte. Sam spikerden²⁶ uk en hoolten krüs ouer e döör ooder en ääm schäär as krüs, wat e hakse oufwjard. Martins mam dái’t uk, dan dåt köö je ai schååse. Härte striidj natörlik ålens ouf än sää ja uk har miining; dåt njüted ålens ninte. Hu mååns wänj har nooch baistönje, ouers deer fungen’s ma e wüste tu douen. Tu jü tid, ful foon ünrou, wörd Sååre tuläid. Än dåt wus en säågen for e famiili, dan nü häin’s en nai las²⁷, wat’s åål foon harten liiwden. Dåt hülj ja, ouer dåt ouder krååm ouerwach tu kaamen.

Wat en luk wus’t wään, tånkt Martin, dåt sin mam uler ütfünen häi, wat sin åler süster iinjens schänj wus. Jü häi aw ham pååse schöljt, ouers stäk ham gau önj e bjarnewoin, weer hi eentlik åltu grut for wus. Ouers dan köö’s bääder ma da oudere foomne spaale. Sü häi’s uk ai sänj, dåt Härte foon e ouder sid kiimen wus. As jü har dan wiswörden wus, häi’s ål ouer e bjarnewoin laand än wat säid tu di latje Martin. Wat’s säid häi, häi sin süster ai ferstiinjens, ouers jü wus ål trung, dåt’s Martin ferwanschd häi.

²² *hiise (di)* > Heide, Nicht-christ

²³ *prouse* > sich (umständlich) an etwas zu schaffen machen; vgl. *prouse (dåt)* ‚umständliche Kleinarbeit‘

²⁴ *apstale* > hier: anfangen (wörtl. ‚aufstellen‘)

²⁵ *amsmiitj* > eine Fehlgeburt hatte (Inf. *amsmite* ‚umwerfen‘)

²⁶ *spikere* > nageln

²⁷ *las (et)* > (Mit-)Glied

²⁸ *dåt täiwd ai lung* > das dauerte nicht lange (Inf. *täiwe*, warten')

²⁹ *dan wörd's befraid ma Willem* > dann heiratete sie Willem (wörtl. ,dann wurde sie verheiratet mit Willem') → A

³⁰ *laasen* > gelitten (Inf. *lise*)

Jü häi uler wooged, dåt tu ferteelen, for ålem ai tu jare mam. Sügoor Martin füng dåt mån jarst tu waasen, as jare mam stöwrwen wus. Dåt häi sin süster ordi awt gewääten läin, dan jü wust natörluk uk, wat deer ouer Härten ferteeld wörd. Wat häi deer ålens pasiire kööt?

As Härte störw, wjarn da biinge ålere foomne ål wåksen än Sååre ai wid deerfoon. Alma bliif ine än pååsed e hüshüülj, än dåt täiwd ai lung²⁸, dan wörd's befraid ma Willem²⁹. Ja häåwe tou nate bjarne, as Martin siinj koon. Fåli normååle bjarne, tånkt'r nuch. Klååre wus forstönjer wörden önj en hotål önj e stää. Sü wörden's åål bai latjem stult än tufreese. For ålem Sååre, dan jü moost nooch tu e uniwärsitäät önj e stää gunge. Än dåt wus dan, weer's Martin drååwed.

Martin wus lung foont toorp wach wään, ouers hi kånt Willem glik wi, as hi ham bai e kriimer drååwet. Hi fröit ham, dåt hi ma en mansche snååke koon, wat en pårt foon Krisens famiili wörden wus. Wan Willem en doochter foon Härten fraie köö, flicht köö hi, Martin, dåt uk? Flicht! Huulew üt spoos frååged hi Willem, wat hi foon dåt slååderai toocht. Dåt häi hi uler liiwed, sää Willem glik, ai en uugensteblok.

Dan ferteeld hi, hü hi än Alma tu enouder fünen häin, än uk, hü hi't lachter mååged häi, har tu drååwen. Hiimlik, ouers oofting. Di tachte tuun wus wålj en grut hanerhult wään, ouers hi häi en hooling fünen än häi't gruter mååged. Amenbai, sü dåt et ai apfeel. Bål köö hi deer döörkriipe än tu e äåderdöör sliike, wat Alma äåmmååged häi. Unti et waning foon harn slåipdörnsch.

E toorpsmanschne häin e famiili wålj ünruucht dånj, miinj Willem. Ouers dåt laawen wus duch bai latjem lachter wörden, as Härte ai mör deer wus. E gånse famiili häi natörluk laasen³⁰ foon e behoonling, ouers dåt schölj nü mån ferjin wårde. Martin schoomt ham, wan'r deeram tånkt, hü hi Sååren uk ünruucht dånj heet, än hoowet, dåt jü uk ferjeese koon.

Dåt jung påår wårt di eeftermadi önj e schörk waid. Martin wunert ham nü ål mååst ai mör, dåt's önj e schörk waid wårde. Hi wårt fåli waane tu e toochte, dåt eentlik ålens önj e ra as ma Krisens famiili. Deer spökele niinj woonluuwe mör önj sin hood ambai. Niinj toochte ouer e düüwel än hakse. Än as't ai wäär, dåt deer natörluke ferklååringe san for ålens, wat önj e wråål for ham gungt? Sü tånkt hi. Uk wan huum ai

ältens nau wiitj, wat deer ääder steecht?

As e geeste bait gra hüs önjkiimen san, fångt et fäst önj ma gou ääsen än dränken. Dan liirt Martin uk Mumen, Klåårens moon, kånen. Hi as liirer bai en huuchschölj än unerruchtet ouer süwat, hü e manschhäid önj e ålst jütid wälj tustände kiimen as. Än wat deertu baidräägen heet, jare wise, brüke än luuwe tu formen. Hi koon foole deerfoon ferteele än wiitj uk ouer woonluuwe, troole³¹ än suk sååge beschiis.

Da tääle, wat ouer Härten än da biinge foomne önjt toorp amgingen wjarn, kånt hi uk. Dåt heet ham goorai wunerd, säit hi, än stiire deet et ham ai tut ulermanst. Önj sü'n plåås as e mååre hiirt süwat mååst deertu. Dåt wus Härtens ünluk wään, dåt jü tu en ferkiird tid önjt ferkiird stää wään wus, as jü bai e kü hülpen häi. Ouers di wichtiste grün, dåt jü oufstååt³² wörden wus, wus wälj, dåt jü en „fråmd wüset“ wus. Än blaawen wus. Än likes, manschne brüke huum, wat's schälj for wase keere düünj köön. For dåt wus Härte ja gödj tupåås³³ kiimen.

Dåt as nü nooch for Martin än hi namt ham for, ai mör am hakse än boone tu tänken. For ålem ai önj en tuhuupehäng ma Såårens famiili än ålernehüs. Ouers, wus et sin schälj wään, dåt hi deer huulew önj liiwed häi, wan sü maning wåksene et dän? Nü hoowet hi, dåt ålens likes nuch önj e ra kamt ma Sååren än ham. Deer wus en briidjen grouf³⁴ önj sin toochte wään, twasche ham än Sååren. Di wus nü ferswünen. Hi wiitj nü uk, dåt ja iinjsen fåli luklik maenouder wårde koone. Wan jü ham dan nuch heewe wal...! Flicht täiwt et goorai sü lung, bit ja koost fiire koone? Flicht sügoor önjt gra hüs? Dåt hüs, wat iinjsen sü wunerk än ünhiimlik ütjsänj häi?

Hi tänkt ouers likes nuch wi am dåt, wat sin süster belaawed häi ma Härten än ham önj e bjarnewoin. Wat häi Härte wälj säid ooder dänj tu ham? Natörlik nån boon aw ham läid, süwat jeeft et je goorai. Huum wiitj, flicht häi's bloot goue wansche for ham hädj? Wüste san wälj intresiird önj latje bjarne, jare äine än da foon oudere. Mör as kjarlse³⁵ et san. Weeram schölj Härte ouers wään weese? Wan we goue wansche hääwe for en bjarn, tänke wi flicht am üüs äin lingen än wat we seelew iinjsen hoowden.

Deer heet bai Härten säåker ninte ouers ääder stäägen. Ouers, as dåt dan uk ai fåli wat? Än wus Härte dan uk ai en gou wüset wään?

³¹ *trool* (di) > Hexe, böser Geist; vgl. dazu *troole* ‚zaubern, verzaubern‘; *troolster* (di) ‚Zauberer‘

³² *oufstååt* > abgestoßen (Inf. *oufstiitje*)

³³ *gödj tupåås* > gerade recht; vgl. auch *jüst tupåås* ‚gerade passend, zur rechten Zeit‘

³⁴ *grou* (di), *grouwe* > hier: Graben; eigtl. kleiner Graben zwischen zwei Äckern

³⁵ *kjarlse* (da) > Männer; eigtl. *kjarls*

Da drååge¹ fliie

Marie Tångeberg

Da fälje san kåål, e stüpelwin² schungt,
an made³ da woolkne man drååge stoont.
Da rabe⁴ üt hooft, sin lif foon papiir,
an bai en stuk tau ik nü dåt fliien ham liir.
An⁵ ik tånk:
Åch, wus ik sü grut as man äine tööme⁶,
wälj ik matiinjs ai fersööme,
an rid aw e drååge, ouer fälje an struum,
bloot iinjtooch präiwe, dåt as man druum.

Dan löked ik önj di stork sin samerboog rin
än frååged: Stork Mader, hüng as dåt brädjen⁷ ferlim?
Ik säågeld ouer e ååpeltün ääder e krouf
an pluked da beeste foon boowne me ouf.
An ik tånk:
Åch, wus ik sü grut as man äine tööme,
wälj ik matiinjs ai fersööme,
an rid aw e drååge, ouer fälje an struum,
bloot iinjtooch präiwe, dåt as man druum.

Än swuid⁸ ik ouer da buumetoope⁹ bai Leek,
lååsid ik Klooi Kåteegern¹⁰ aw besäk.
Än drååwed ik Kårl Krååge¹¹ än Hine Haister¹²,
we schüütjen tu håks¹³ önj e woolkne kapaister¹⁴.
Än ik tånk:
Åch, wus ik sü grut as man äine tööme,
wälj ik matiinjs ai fersööme,
an rid aw e drååge, ouer fälje an struum,
bloot iinjtooch präiwe, dåt as man druum.

¹ *drååge* (di) > Drache

² *stüpelwin* (di) > Stop-
pelwind; zu *stüpel* (di)
,Stoppel'

³ *made* > inmitten, zwi-
schen

⁴ *rab* (jü) > Rippe

⁵ *an* > und (Nebenform
von *än*)

⁶ *tööme* (di) > Daumenr

⁷ *brädjen* (dåt) > Brüten;
zu *brädje* ,brüten'

⁸ *swuid* > hier: sauste
(Inf. *swuie*)

⁹ *buumetoope* (di) > Baum-
wipfel

¹⁰ *kåteegern* (dåt) > Eich-
hörnchen

¹¹ *krååge* (di) > Krähe

¹² *haister* (jü) > Elster

¹³ *tu håks* > um die Wette

¹⁴ *kapaister* > koppheister,
kopfüber; *kapaister schi-
itje* ,kopfüber schießen';
,Purzelbaum schlagen'

Wat min åål me ferteeld heet

Enke Christiansen

Mamens mam wus en waas¹ üt e Jarste Wråålskrich. Man åte ferswün önj Ruslönj, än uk eeftert iinje foon e krich köm deer niinj laawenstiiken foon ham. Hi häi bai e pust wään, än sü muurst min åål tiin iir lääser san düüs åmtlik fååststale lätje, sü dåt jü en latj ränte füünj köö.

Sü lung häi's ma da bjarne tuhuupe hoowed än långd². Wilems häi min mam di een en taler aw di lääsie plåås bait scheew daked, as wan'r ark uugensteblok tuhüs kaame schölj. Jü wus nüügen iir üülj, as e krich tu iinje wus än häi harn taatje nuch gödj önjt häi³. Di latje brouder heet san taatje knååp kånd, ouers di häi en nat footo foon åålen ma da bjarne ma aw e räis fungen.

Åål muurst har latj famiili tujarst seelew fersörie. Jü hülþ bai da näiberne önjt toorp bait joosen⁴, mölken än ouder swåår böreårbe. Jü häi seelew en päär kee önj harn latje bousem än en latj stuk lönj aw e Meelendik än uk en strimel⁵ kuuchsfeen aw e näide foon e bütendik. Dåt wus åltens en lungen wåi önj e wurm tid foon e fooderbeerid.

Åliine mååged's har aw e wåi ma tou hoolten reewe⁶ aw e neeke. En päär büsche än en latjen butel tee häi's inpåked. Hauen⁷ wus e mådjfeen⁸ godloof ål, et swaalen⁹ önj e lumeri¹⁰ luft wörd har swåårenooch wårde. Jü läid e resårwe-reew dil än fångd ma e jarst ra önj.

As jü eefter en schöör¹¹ e reeg iinjsen streeke muurst, såch jü en fråmden kjarl önjt nai kluuse ma jü ouder reew önj e hönje åtjuugen¹². Suner än seed en uurd årbed'r ham bai har långs än forbai. Dåt hül önj bit tu lääs aw e eeftermadi. Sü wålj's ham duch en latj foont ååse än drången önjbiidje, as'r tuleest e reew üt e hönj läid. Tunkboor än fåli nailik frååged's ham:

„Huum as'r dan?“¹³

„Dåt deet ninte tu e sååge,“ swååred'r än ferswün önj sin smuk, suurt kluuse.

Min åål heet nuch iirngelung spikeliird, huum di goue heelper wålj weese köö, weer'r jurtköm än wat sin wiirwing¹⁴ wus. Jü heet et tu harn fertriitj uler ütfungen.

¹ *waas* (jü) > Witwe

² *långd* > sich geseht (Inf. *länge*)

³ *häi* (jü/dåt) > hier: Erinnerung

⁴ *joose* > (Vieh im Stall) füttern und trånken

⁵ *strimel* (di) > Streifen, vgl. *en strimel lönj* ‚ein Streifen Land‘

⁶ *reew* (jü) > Rechen, Harke

⁷ *hauen* > gemåht (Inf. *haue*)

⁸ *mådjfeen* (jü) > Heuwiese; zu *mådj* (dåt) ‚Mahd, Heuernte‘

⁹ *swaale* > Heu zusammenharken

¹⁰ *lumeri* > schwül

¹¹ *schöör* (dåt) > Weile → A

¹² *åtjuuge* > stetig weiterarbeiten → A

¹³ *huum as'r dan?* > wer sind Sie nur?; um aus Höflichkeit die direkte Anrede *dü* zu umgehen, wird die 3. Person Singular *hi/r* ‚er‘ verwendet; wörtl. ‚wer ist er denn?‘

¹⁴ *wiirwing* (dåt) > Auftrag

Wat Tile Wiimerns miinjd

Erk Petersen

¹ *mångd* > mischte
(Inf. *mänge*)

² *knaasen* (*dåt*) > Knirschen; zu *knaase*
,knirschen, krachen,
knacken'

³ *slufend* > schlurfend;
Partizip Präsens zu *slufe*
→ A

⁴ *grünen* (*dåt*) > Mahlen;
zu *grüne* ,mahlen';
vgl. engl. *to grind*

⁵ *räi* > einfach

⁶ *fermousen weese* > etwas
erwarten, auf etwas
gefasst/eingestellt sein

⁷ *ouer* > hier: drüben

⁸ *eenhärnge* (*dåt*) > Abend-
dämmerung

⁹ *tu da schaawe* > zu den
Schiffen; Sg. *schap* (*dåt*)

Såcht än gâns sani mångd¹ ham dât knaasen² än dât slufend³ grünen⁴ deer önj e Pökemeelen räi⁵ ma e tääle, wat deer ferteeld wörden san. Dât jäif tuleest en fååsten rhythmus. Än as deer aw e toorpe fûürweerkapäle önj moude kömen, deer wörd jü üülj Tile Wiimerns gâns betånklik än sää, suk kapäle köön – sü wid, as jü wust – wörklik gefäärlik wårde. Kjarls önj uniforme, wat trompeet, klarinät, posauene, tuuba, tenoorhorn än trumle spaalden – deer häi harn åte – Haie Wiimerns – for woorschoud. Än hi häi säid, deer wörd flicht hiilj wat ouers bai rütkaame, as följk ham ouerhood fermousen⁶ weese köö. Ai önj di wilste druum!

As jungen gååst häi'r aw en schap deer ouer⁷ önj e huuben foon Port au Prince wään. Aw Haiti – deer mools, as di grute slooweapstånd ütbråk.

Lääs ån eeftermadi häi deer en trumeln begand – luuter än luuter wörd dât. For ålem da jungere matroose wörden naischäri än ja häin jam hål önjkiikd, wat deer lüüs wus önj e stää. Ååber di üülje leet ja ai foon bord.

Önjt eenhärnge⁸ kömen dan naie tööne deertu – foon en kapäl ma europääische bloosinstrumänte. Tujarst hiird ham dât nuch bili normåål önj – sü as trompeet, klarinät, posauene, tuuba, tenoorhorn än trumle äiben klänge.

Ouers e musik häi har ålsani feranerd. Da instrumänte wjarn nooch tu kånen – ååber, wat ja spaalden, dât wörd – je lunger dât gäng – imer fråmder. Niimen foon da harkende häi awfordie wust, dât da sü gödj bekånde instrumänte suk apårtie tööne foon jam doue köön. Uk trumeln än biiljken – or wus't en schungen – Wiimer häi deer niinj uurd for kånd – häin eerer än eerer wörden.

Eefter en schöör wus deer dan uk ål schiitjen tu hiiren wään än schriilen än märe stäägne wjarn deer hüsinge önj brönj. Di üülje häi ouers säid, ja schönj jam ai deeram bekumere. Däi order, dât åles radi weese schölj tut ütluupen.

Da näiste biise stüne hiirden da siimååns dan, hü deer manschne önj dât junk huubenbåken rinsprungen än rütswumden tu da schaawe⁹. Aw Wiimer Haiens schap

tuuchen ja manst twunti wite än bili hälhüdede flüchtlinge üt et wääder, än da häin dan ferteeld, wat deer lüüs wus – önj e stää. Än di üülje häi da ånkere huuchdraie leet. Än dåt schap wus foon en gån, gån såchten win rütdraaben wörden. Rüt aw e ääm sii.

Än ja åle wjarn fernäid wään, dåt et sü räi gäng. Än dan wäch, sü gau as't mån gäng. Än di üülje häi säid, hi häi ål sunt maning iiringe ma süwat räägend än bloot wansched, dåt hi ai önj lönj wus, wan 't lüüsgäng. Luk häin's hädj, deer awt schap.

Än da bili hälhüdede flüchtlinge ferteelden, dåt da sloowe eegentlik en gån normåål latj voo-doo fiir begand häin – ma trumeln, doonsen än schungen. Dåt di muule¹⁰ önj trance ferfeel, wus eegentlik uk gån normåål. Ååber dan – dan wus jüdeer kapäl kiimen.

Åles hüssloowe önj uniform. Suk wat perfäkt fransch snååkeden. Suk, wat – wan ouerhood – gewöönlik bloot hiimlik än suner uniform bai en voo-doo fiir mamåågeden. Jü kapäl häi je uk jarst sü spaald, as ja dåt ouers for jare hiire dään.

Ååber bål häi e musiik fråmder än fråmder wörden – bit's ninte mär lik wus. Huum häi süwat ål iinjens hiird? Än jü mångd har ma e klång foon da trumle.

Än aw iinjtooch – deer begand dåt tu wrimeln¹¹. Foon dadeer fråmde. Wat awfordie deer ai wään häin. Åle diip suurthüded än ma apårtie ränge am ärm än håls. Än ja stååten¹² biiljke üt – ai önj dåt gewöönlik sloowefransch – sunern en språke, wat da mååste oudere ai ferstöön.

Måre foon da bili hälhüdede flüchtlinge deer awt schap häin's ouers nooch wikånd. Jare suurte åålene¹³ än åtene¹⁴ häin sü snååked. Än ja kånden uk da fråmde jare fråmde ränge än hoodsmuk wi – sü fråmd wjarn ja je goorai. Åål än åte häin ooftingenooch latje tiikninge täägen önj e sönj – hü da hålte ütsåchen foon jare tääle. Da goode foon Afrika.

Än mär än mär kömen deer foon. Än sam foon da bili hälhüdede flüchtlinge sään, dat's uk sänj häin, weer ja foon kömen. Swjarden¹⁵, dåt's e wjard sään. Uk wan's seelew ai liiwe köön, dåt et wäär wus, wat ja såchen. Wörden et uk niimen ouers liiwe, wan di dåt ferteete wörd.

Da fråmde – ja wålerden mån sü rüt üt da bloosinstrumånte. Üt e münunge foon trompeet, klarinät, posauene, tuuba än

¹⁰ *muule* (di) > Menschenmenge

¹¹ *tu wrimeln* > zu wimmeln (Inf. *wrimle*); vgl. dän. *wrimle*

¹² *stååten* > stießen (Inf. *stiiitje*)

¹³ *åålene* (da) > Großmütter; Sg. *åål* (jü)

¹⁴ *åtene* (da) > Großväter; Sg. *åte* (di)

¹⁵ *swjarden* > schworen (Inf. *sweere*)

¹⁶ *stjarte* > stürzen

¹⁷ *am en schöör* > nach einer Weile → A

¹⁸ *dilhoufen* > loshauten/-hieben (Inf. *dilhaue*) → A

¹⁹ *meek* > zahm, gefügig

²⁰ *Buumstää* > Bohmstedt

²¹ *spriidje* > verbreiten; vgl. dän. *sprede*, engl. *to spread*, dt. ‚spreizen‘

²² *nötje* > vor sich hinsummen, trällern; zu *nötje* (di) ‚Note‘; ‚Melodie‘

tenoorhorn – deer wålerden bai arken stiijt, wat da muusikere dään, swiirme foon tujarst latje, bane hu uugensteblake aw fule laabensgrutelse wåksende gestalte.

Än dåt häi dan uk ai lung wåård, dåt ja åkse än macheete önj e hönje hülen än önj iinj ruchtung forönj stjarteden¹⁶. Aw da loodene än hoonelshüsinge foon da grute sloowehüüljere tu.

Da wite flüchtlinge – ja häin dåt ål ai mär ouftäiwed. Wjarn önj e schööl foon e junke dilstjarted tu e huuben. Da bili hälhüdede flüchtlinge wjarn åle nuch en tid maraawen wörden foon e muule. Ouers am en schöör¹⁷ wjarn ja deer duch wis am wörden, dåt åkse än macheete ai bloot aw wite dilhoufen¹⁸, än ja hülen jam tu stäägne än jarne, weer ai åltu fool' jåcht haanefeel.

Uk ja häi't tu e huuben haanedraawen än tu da schaawe deer. Ouers stäis – sü sään's – häi jü blooskapäl har fråmd musik – ninte wus jü lik – önj jare uure klångd, än for jam såchen ja da afrikaanische goode, wat deer bai floose üt da münunge rütwålerden. Dåt ünhiimlikst wus je wään, dåt da muusikere suk åkstra meeke¹⁹ hüssloowe wjarn, ma en uniform önj, än wat perfåkt frånsch snååkeden.

Än Tile Wiimerns ferteeld nuch, dåt Haie Wiimerns – harn åte – e musiik foon jüdeer kapäl sin laawen lung önj e uure klångd. Hi köö likes gödj melodiie behüülje än uk schunge. As Tile wat åler wörden wus, häi'r – har gån's åliine – forsöngen, wat forn melodii dåt wus, wat e kapäl dideere een spaald häi – önj Port au Prince. „Gån's koon ik dåt ai eefterschunge – e takt wus hiilj ouers – ååber sü åänlik heet et klångd. Hufentlik kaame heer bai üs uler suk kapäle foon kjarls önj uniforme, wat trompeet, klarinät, posauene, tuuba än tenoorhorn än trumle spaale. Wan da iinjens aw jüdeer melodii kaame! Nā ja, e takt foue's uler haane. Huuchstens döör en tufål. Hufentlik ai! Ouers dan – Buumstää²⁰ – gou nåcht!“,

„Nü spriidje²¹ jam dadeere kapäle je ouer e toorpe“, sää's wilems – Tile Wiimerns. „Ik schal bloot awpååse, än behüülj's for me – åtens melodii.“ Än dan nötjed²² jü for har haane. Klooped ma har hönje iinjens di iine, dan di oudere rhytmus aw e scheew. Dåt wus en wat apårtien waanit. Ååber ouers – jü häi dåt gödj ma da oudere mansche, wat deer kömen. Önj e Pökemeelen.

Di ååpelboom

Ingwer E. Nommensen

Deer stöö hi. Di ååpelboom. Ma sin kumerlik kröön än apårtie brüne knube¹ aw stâm än tweege. Än hi stöö deerbai, ma e glou² önj e hönj. Kreefte³, seede ja, as dât; en kaame deet et foon e win, wat heer bai üs åltens wait; en wilt e kloï⁴ sü hard as än ai diipenooch. Uner e kloï kamt e sönj, unti bääder dât heef, wat deer wus, iir di boom ploonted wörd. Ouerhood wåkse bai üs ai maning buume, wilt e rötje ai diipenooch kaame, än dan natörlük di win. E win, wat åltens wait. Mååsttids kamt'r foont weesten, foon e siie. Sü as wan'r ferteele wålj, wat'r belaawed heet. Hi heet foole belaawed. Enarken fåit et tu hiiren, weer'r wal unti ai; piswisket döör da bleese, glat ouert gjars än striket⁵ de amt kan. Ouers dan, as wan'r ai wiitj, wat'r tujarst än wat tuleest ferteele schal, kamt'r ma måcht, fårt⁶ ouer e dik, höölt önj e wrast⁷, knåket da buume än raft enarken, wat ham ai ferstönje wal, foon e dik. Wan et gåns årj as, wan'r ham ai mör tu heelpen wiitj, dan namt'r dât wåader, smat et apiinj e dik än dreecht et sålt ouert lönj. Ja seede, deer koone da buume uk ai gödj apiinj⁸.

Deer stöö en hiil ra ååpelbuume. Enarken foon ja häi ån boom. Di häin ja tuhuupe ma taatjen ploonted, sü bål as ja grutenooch wjarn, dåt's begripe köön, weertu sü'n boom gödj as. Hi än sin süschene. San taatje häi ham bai e hönj nümen än säid: „Nü as et bai e tid, dåt we uk for de en boom ploonte.“ Ma sin latj glou häi hi hülpen än greew en luch in önj e kloï. Möölikst diip, dan et schölj en gruten boom wårde. Tu e rucht tid wus et uk wåån, önj e harfst, dåt'r glik önj e kaamene uurs graie⁹ dái än hi flicht ål önj hu iirnge di jarste ååpel pluke köö. En schööli¹⁰ stää wus et, dåt e win ham ai ålte årj baiköm.

Hi wus nuch ai iinjsen tu schölj, jütid, as ja di boom ploonteden. Önj e jarst tid lüp'r arken dái haane, am tu kiiken, weer di boom nuch stöö, weer ja'n haaneseet häin. Ouers eefter en schöör wus dåt uk forbai. Di boom wus iinjfåch bloot nuch deer, sü as e dik, e hamel än e win, wat ouf än tu am e jarn köm, as wålj'r seede: „Tåiw mån, boom, wan du jarst üt din schööli¹¹ herütwåkst.“

¹ *knube* (di) > hier: Quad-
del; Verwachsung

² *glou* (jü) > Spaten

³ *kreefte* (di) > Krebs; vgl.
dån. *kræft*

⁴ *kloï* (dåt) > Klei

⁵ *strike* > streicheln

⁶ *fårt* > fährt, saust
(Inf. *fååre* ‚sich schnell,
plötzlich bewegen‘)

⁷ *wrast* (di) > hier: Dach-
first; auch *frast* (di)

⁸ *apiinjkoone* > gegen
ankommen

⁹ *graie* > wachsen; vgl.
engl. *grow*

¹⁰ *schööli* > geschützt (vor
Regen und Wind)

¹¹ *schööli* (dåt) > Unter-
schlupf (besonders vor
Wind und Regen)

¹² *tuhupesätj* > zusammenhing (Inf. *tuhupesete* ‚zusammensetzen‘)

¹³ *aw äiwenschuchte* > plötzlich, unvermutet

¹⁴ *tuhupepjarsde* > zusammengespressten; zu *pjarse* ‚pressen‘

¹⁵ *schin* > geschossen (Inf. *schitje*)

¹⁶ *wärk* (*di*) > Schmerzen

Hi häi mäast hiilj än åål am e buum ferjin, deer wus uk sü foole schänj. Hi wus tu schölj kiimen än nü önj dät åler, weer huum ai mör sü foole frååged, ouers ham liiwer en roui jarn seecht än ouerläid, hü dät wälj åles tuhuupesätj¹², ma e mansche än sü. Jåå, än uk flicht ma da foomne än dät hartkloopen, wat hi füng, wan'r ma ja önjt schölj tuhuupe aw e bänk sätj.

Et wus tu jü tid önj e uurs. Hi köm foont schölj än ging bai san buum forbai. Deer wörd hi aw äiwenschuchte¹³ latje bloosme twasche da tweege wis. Latje rüüdj-wite bloosme, wat jam sü moi än forsacht foon dät kreefti gräin foon e bleese oufseten. Hi fård in önj e dörnsch, am et sin mam tu ferteelen. As hi e döör äämriif än in önj e dörnsch köm, deer häi sin mam besik. Et wus jü liirerin foon sin süster, wat awt huuger schölj kiimen wus. Hi såch wälj, dät ja bili ålwer snååk forhäin än liifst ai stiird wårde wänj, ouers hi köö ai ouers, da tuhuupepjarsde¹⁴ lape än di staile reek foon e liirerin hülen ham ai tubääg: „Mam, mam!“, hiird hi ham seeden, „mam, man buum bloosmet!“ Sin mam häi ham jütid bai hönj nümen, ouers iir's wat seede köö, fård jü braleslång deertwasche:

„Wir haben jetzt wichtigeres zu tun, als den Launen eines Kindes nachzugeben!“ Deer wus et wi. Dideere språke, wat ham sü hard forköm, weer da uurde süseden, as wörden's schin¹⁵ än ai spräägen. As latj bjarn häi hi åltens toocht, dät da manschene, wat sü snååken, krunk wjarn. Sü as häin's wårk¹⁶ bait snååken, än deeram da uurde bloot üt *tpjarse* köön. Ouers as hi sin mam deer bai e liirerin saten såch, deer wust hi e ferschåål. Da uurde kömen üt et hood, än ai sü as bai ham ine foont hart.

„Schicken Sie den Jungen raus!“

As hi da heelpluuse uugene foon sin mam såch, deer ging hi rüt. Wäch foon jü krunk liirerin, wat ham ai ferstöö än sin süster uk ai. Büte önj e tün striik en wurmen uurswin döör kröle än gjars. Hi stiird eefter jard, eefter bäiste, joo, eentlik eefter laawen. Än hi ferstöö, wat e win ham seede wälj än schåked ham döör e bloosme foon san ååpelboom än sää: „Win, ferteel jam åål, man buum bloosmet!“

Et wus sunt jü tid, dät hi ham ouerläid, weer ferstönjen wälj bloot ma e språke tuhuupehängd unti weer deer uk nuch mör tuhiird, tu dät ferstönjen. Uk önj da näiste iirnge lörd hi

aw da bloosme. Ouers wan's dan deer wjarn, wus et duch uler wi sü as dât jarst tooch.

Ouerhood feranerd ham foole önj da näiste iirnge. Et wus åles ai mör sü iinjfâch as iir. Hi köö ai mör ma san taatjen ouer da fälje luupe än ma sin latj fuust am taatjens tjuke fänger gripe. Deertu wus hi nü tu grut. Hi muurst ai mör ap tu loofts luupe än schraie, wan'r kumer häi, ai mör aw e teele stampe, wan ham wat ai påased. Joo, hi häi wat liird.

Awt schölj häi hi dan liird, weeraw et önjt laawen önjköm. Ouer åål dât liiren häi hi dan ferjin än kiik eefter san buum. Et wus harfst, as san taatje sää: „Dan buum dreecht jarling goorai.“ Büte såch hi et dan seelew.

Deer stöön's önj e win. Hi än san buum. Et wus harfst än e win köm kölj foont weesten, as hi dât jarst spat¹⁷ herütnüm.

¹⁷ *spat* (dât) > Spatenstich

Besäk önjt eenhärnge¹

Thora Kahl

¹ *eenhärnge* (di/dåt) > Abenddämmerung

² *dörnschewaning* (dåt) > Stubenfenster → A

³ *checked* > checkte

⁴ *klååsed har* > stand ihr; zu *klååse* ‚kleiden, passen, stehen‘

⁵ *gödj tufreese* > sehr zufrieden (wörtl. ‚gut zufrieden‘); vgl. dän. *godt tilfreds*

⁶ *täiwe mååt* > warten mögen (Inf. *mooge*)

⁷ *slainke* > schlucken

⁸ *banefor* > drinnen, im Haus

„Wat en eenhärnge!“ Gesche kiiked üt et dörnschewaning² än bewunerd di smuke hamel. Foon heer üt köö huum am beesten kiike üt ouer e hiile kuuch än haane bit tu e bütendik. Joo, jare latj räidetåågehüs aw e dik, foon grün ap häin’s åles nai mååge leet, häi en latj fermöögen än maning närfe koost. Ouers nü wjarn’s döör deerma, än dåt wus bål åles jüst sü wörden, as Gesche har dåt forstald häi. Et iilj önj di smuke üülje kacheloun stroold rou än meeklikhäid üt. Nü bräk er bloot nuch Meinert tu har luk. Ouers di schölj nooch bål deer weese. Am eenmen schölj’r åltens jarst nuch tu e ree’e kiike. As gouen jääger hiirt et ham sü.

Gesche checked³ har seelew nuch en tooch önjt grut späägel, wat’s har bai dåt leest antiik-mårket önj Tuner manümen häi: Da hale hääre feelen lacht dil aw har smeele schulere, et make-up wus o.k., än jü nai sportlik bluus ma dåt pååsend kööwel klååsed har⁴ oueremåtje gödj. Deer häi e ferkuuperin duch rucht hädj. Gesche wus gödj tufreese⁵. Åles wus bai e ra. Deer klooped et. Nü ål? – Deer häi huum wälj ai mör långer täiwe mååt⁶, wa? Gesche smeeld for luk än mååged e döör ääm.

„Åch, Momke, dü?“

„Joo, wat dan! Hääst am jüheer tid nuch aw huum ouers löred?“ Gesche slainked⁷ wat swåår, ouers iir’s wat deertu seede köö, wus Momke ål banefor⁸ än stååped lik in önj e köögen.

„Ik wal uk ai lung bliwe. E bjarne san åliine. Ja släipe ål, ouers likes.“

Momke än Gesche wjarn beeste fründine. Ål sunt e schöljtid wus’t sü. Twaschedöör häin’s jam wat üt e uugene ferlååsen, dan Gesche ging eeftert schölj eefter Hamborj önj e liir, wilt Momke önj Fraschlönj bliif. Ouers sunt da biise tufali önjt seelew toorp lönjid wjarn, wus dåt üülj fründschap eefter mååst tiin iir wi ful apbloosemd. Bål jüst sü as iirtids, bloot ma dåt ferschåål, dåt’s nü biise befraid wjarn än ai mör tu schölj lüpen. Momke häi önj e twaschetid sügoor ål tou latje bjarne fungen.

Momke leet har aw „har“ plåts aw e köögenbånk fåle än sikend⁹. Har sträänie, färwluse hääre hungen wider önjt oonlas, ouers dåt schind Momken ouerhood ai tu stiiren. Gesche mårkd, hü's har önj e stale¹⁰ ål wider deerouer aprääged. Hü oofting häi's Momken deer ål aw önj spräägen? Ouers nuch uler häi Momke präiwd än mååg en lait wat mör üt harn tüüp! Än deerbai wus't duch Momken, wat nü wöcklik foole mör tid for har seelew häi, ouerdåt jü duch bloot ine wus, wilt Gesche har ful stää önj Naibel häi. Önjstää for¹¹ häi's har fåli¹² nuch wat gunge leet, toocht Gesche. Åliine dideere grislike, fertwoine pulloower¹³, wat's diling wi önjhäi! Dåt köö's iinjfåch ai begripe!

„Dü, Gesche, dan moon as eeling duch ai ine, wälj¹⁴?“

„Nåån, hi as iinjsen wi aw montage, wiist dü duch. Axel kamt mån jarst tut waagiinje tuhüs.“

„Joo, än man, di strakt wider büte ambai – bai sin ree'e. Ik tånk oofting, dåt as ham bål wichtier as sin famiili ...“

Wat wälj Momke? Häi's nü duch wat mafungen foon Geschen än Meinerten? Huuchst ünwärtsiinjlik. Sü forsachti, as da biinge wjarn!

Tujarst wus Gesche je uk nuch wat üntupåås wään¹⁵ ouer¹⁶ dåt hiile: Jü, Gesche, befraid, än en ferhüülj ma en oudern ån än dan uk nuch ma di moon foon har beest fründin! Ouers riin tüüpenmääsi än intelektuål paaåden da biise iinjfåch optimåål tuhuupe, deer köö huum iinjfåch ai ouers. Gesche häi har ål glik bait jarst draåwen deerouer wunerd, hü Momke bloot tu sü'n gödj üttsienden moon kiimen wus. Än Momke wus je eentlik uk seelew schälj, sü as jü har da leeste iirnge gunge leet häi, eentlik häi's ham uk deerma en lait in önj Geschens ärme draawen. Nåån, Gesche än Meinert paaåden foole bääder tuhuupe. Irgendwan häi Momke dåt was uk insänj. Di ruchte tidspunkt¹⁷, am har dåt önj rou begriplik tu måågen, di wus mån bit nü nuch ai deer wään ...

Gesche wörd ouers nü duch wat üntupåås. Dan Momke kiiked har sü spoosi¹⁸ önj ... Wus't dan nü ål sü wid? Schölj's nü glik bai än ferklåår åles? Et swiitj rånd har ål sani e kroop haandil, wilt's önj e stale eefter da ruchte uurde seecht.

„Åch, Gesche ... Ik seed de dåt iinjfåch lik herüt: Bai me as wi wat unerwäägens.“ Än dan rånden Momken e tuure ouer har rüüdje siike.

⁹ *sikne* > seufzen

¹⁰ *önj e stale* > insgeheim (wörtl. ‚in der Stille‘)

¹¹ *önjstää for* > stattdessen

¹² *fåli* > hier: tatsächlich, wirklich

¹³ *pulloower (di)* > Pullover

¹⁴ *wälj?* > hier: oder? nicht wahr?

¹⁵ *tujarst wus Gesche je uk nuch wat üntupåås wään* > zuerst hatte sich Gesche ja auch noch etwas unwohl gefühlt; zu *üntupåås weese* ‚sich unwohl fühlen, unpässig sein‘

¹⁶ *ouer* > hier: wegen; vgl. *deerouer*, ‚deswegen, deshalb‘

¹⁷ *tidspunkt (di)* > Zeitpunkt

¹⁸ *spoosi* > hier: merkwürdig, seltsam

¹⁹ *wat schölj dāt dan tu?*
was sollte das denn?
→ A

²⁰ *ouerdāt hi ai gödj wus* >
weil es ihm nicht gut
ging (wörtl. ‚weil er
nicht gut war‘); vgl.
hi as hiinj ‚ihm geht es
schlecht‘; *ik ban wii* ‚mir
ist übel‘; *jü as kölj/wurm*
‚ihr ist kalt/warm‘

En stiijt ging döör Geschen. Jüdeer Momke! Än deerfor mååged’s sü’n apstånd? Wat schölj dāt dan tu¹⁹? Wat gemiin! Momke wust duch gāns nau, dāt Gesche Good wiitj wat deerfor düünj wörd, wan’s önj dideere tustånd kaame köö. Gesche wus Momken wälj önj åles wid forüt, ouers dāt ma da bjarne, dāt häin Axel än Gesche duch ai turuchte fungen. Ålwat’s uk präiwd häin! Ouers dāt kapitel häi Gesche nü likes oufslin. Ma Axeln aw arken fål. Hi wust deer nuch ninte foon, ouers dāt wus je uk nuch egool. Ma Meinerten wus likes åles gāns ouers. Än dāt deer latje njütie bjarne bai rütspränge köön, dāt häi hi je ål bewised, nü sügoor ål dāt treed tooch bai Momken.

„Ouers, Momke, dāt as duch nån grün än schrai sü.“ Momke püstet har suner tubääghүүлjen e noos üt.

„Wiist dü, normåål wus ik deer uk ai sü fertwiweld ouer. Ouers ... wiist dü ... dāt latj as ai foon Meinerten!“

„Wat säist deer?“

„Joo ... Koost nuch di leeste füürweerbäl tånke?“

„Ai sü fåli ... wiist ai mör? Ik wus duch ine blaawen än häåw tu beed läin.“ Gesche häi jütid Axeln åliine tu di bal schaked, ouers di een köö’s likes nuch oueremåtje gödj tånke. Dan Meinert häi har wat läåser beseecht. Gesche schuded har nuch, wan’s deeram toocht. Joo, önjt beed häi’s nooch läin, ouers ai ma hoodwårk.

„Gesche, dāt as’t je jüst. Oo, Gesche, ik seed et nü mån lik herüt. As beest fründin ban ik de önjtmanst dāt schåli: Axel as e taatje deertu!“

Än dan hoopeden e uurde üt Momkens müs herüt as bai en wååderfål. Jü ferteeld, hü di hiile een ferlim wus, hü Meinert dan aw iinjtooch ferswünen wus, ouerdāt hi ai gödj wus²⁰, hü Axel än Momke jam näier kiimen wjarn än sü wider. Gesche hiird tu. Natörlük, deerma häi’s nü je uk ai räägend. Jüdeer Momke! Dāt häi’s har nü je goorai tutroud! Wat en spitookel! Spånd har beest fründin e moon üt! Axel wus har egool, dāt wus likes ål lung passé. Dāt iinjst, wat har stiird, wus, dāt’s deer ninte foon mafungen häi. Än Meinert je uk ai.

„..., ouers dāt wus je uk mån iinj tooch, Gesche. Bloot di iine een, as deer füürweerbäl wus. Dāt sweer ik de!“ Gesche köö en lacht ouerläågen lååken ai unerkrööge.

„Momke, än hü koost de dan sü säåker weese, dāt dāt latj bloot foon Axeln weese koon?“

„Hääw ik de dan uler ferteeld, dāt Meinert ham operiire leet heet eefter üüs tweed? Man Meinert koon niinj bjarne mör mååge, dāt as was.“

Bom! Dāt sätj! Gesche feel in önj en boumluus²¹ hooling. Jü köö ninte mör apnaame. Jü sách bloot, hü Momke apstöö än nuch süwat sää as: „Ik liiw, dü brükst rou, ik wiitj ai, hü ik me önj din stää ferhülen häi“, än dan schraiend üttnaid.

Än Gesche? Åles, wat äiwen nuch sü schind, as wan's et bai e ra häi, wus nü ai mör sü, as't wus. Åles häi ham iinj har draid! Wat ma åål har druume? Än Meinert, di hün, di häi har uk bloot üttnjüted! Häin's ai ål oofting tuhuupe läin än jare gemiinsoom tukamst ploond önj Geschens räidetåågehüs än ma gån's maning latje luklike bjarne?

„Täiw mån ouf, bit et sü wid as bai de“, häi'r dan åltens säid. Dan wälj'r en straag uner åles tiinj än ma har en nai laawen begane. Deer häi's je nuch lung aw täiwe kööt! Haanehülen häi'r har!

„Nåån, dāt lätj ik ai ma me mååge!“

Gesche sprüng ap än lüp ünroui e köögen ap än dil än löred. Di swååre jåchtestönjer, wat ouers aw e köögenscheew stöö, hül's önj e hönje. Nü wus's har gån's was än säåker: Meinert wus schälj tu åål har ünluk! Deer klooped et forsacht i trii tooche aw e döör.

„Deen, latj liiw, deer ban ik ål.“

²¹ *boumluus* > bodenloses;
zu *boumlüüs* ‚bodenlos‘

50 miljoone km san ai nooch!

Gary Funck

¹ *prak* (di) > hier: Punkt, Tüpfel

² *pjät* (di) > hier: Quatsch

³ *stääwi* > fest

⁴ *mötjstöner* (di) > Gegner

⁵ *käili* > kühl

Et wus wi iinj foon dadeere nächste, weer niimen släipe koon. Wan e moune haler schint as ouers, et blödj gauer låpt, as et gödj as, än e toochte ai ma unert dääken kaame wan. Döör min ääm waning kömen da indruke än eefter di oudere, as autoslänge aw e B5. Deeram nüm ik di schamerne prak¹, wat deer sü sani än elegant döör man släipdörnsch swääwed, uk ai gliks as wat besuners wäär. Jarst as'r näre köm, sprüנג er en latjen schalter önj min hood am än min bräagen biiljked „woorschou“. Jip, ik wus deer!

Wat wus dat? En gruten brumer? Ouers suner tu suren? Hm, flicht en geneetisch feranerden wunerbrumer üt et wärkstää foon sü'n döördraden waasenschapsmoon? Pjät²! Ik wised me seelew en föögel. Huuch! Nü seet'r ham dil aw min noos. Süwat!

Wilt ik sü önj e huulewjunke läi tu spikeliiren, füng datdeer „latj irgendwat“ besäk. Unti bääder: Ik füng nuch mör besäk. Döört waning kömen aw iinjtooch nuch tou ... tiin ... huuch ... nåån, tumanst hunert foon dadeere latje prake önjfliien.

Önjtwasche fåli wiiken seecht ik di knoop foon min lãmp aw e nächtscheew än knipsed et jãcht önj. Än deer läin's. Ålewäägens önj e dörnsch. Latje, huuchstens paninggrute, antratsiit bit silwern schamerne metalschiuwe. Aw e teele, aw e waningebãnk, awt schããp, awt dääken än uk aw min hood, as ik ma en gauen löke önj dat späägel bai min beed ferfiird fååststale köö.

Di döördraide waasenschapsmoon köm me wi önj e san, än ik beslüütj matiinj ån wãrd foon nü ouf önj en stääwien³ mötjstönjer⁴ foon e geenforschung. Ik såch me ål ma *Boxershorts*, *Adilette* än en grut schild ma ööko-paroole döör man släipdörnsch demonstriiren, deer schüütj et me as en loit döör man lacht ouerfordide bräagen: Gãns klãår, ik wus dat müülj foon en uufö-önggrip.

Okay, fliiene unertase. Ik stald me min schaksool. Än nü? Ik miinj, wat deet huum önj sü'n situatsjoon? Jarst iinjsen en käili⁵ hood bewãåre! Trees numer tou: kontakt apbage, uferkiird. Ouers hü? Ik toocht am en åleren, priskröönden

science-fiction-film. Deer hääwe's ma rüüdje, gräine, weene än wat wiitj ik for lãmppe ünhiimlik fikeliinsche jãchtsignaale dãnj än deertu spaald en ünmusikaalischen NASA-fritse aw en bontempi⁶-orgel en hartlik-wãljiimen-melodii. „Unheimliche Begegnung der 3. Art“ hãtj di film, tainjt me. Ût e sööwentier. Nã, weer dãt wõrklik nuch *up to date* as? Egool, da feekmãans foon „Area 51“ füng ik je telefoonisch ai tu pãken än foon üüs toorpsfüürwãar feel me *ad hoc* niimen in, wat ik önj diheere fãl dãt nüsi fertrouen önjtiinjbrainge köö.

Wat en luk, dãt ik önjt schãap bai min beed åltens en latj tãaschenlãmp laden hãi. Ma e leeft hõnj ungeld ik's herüt, suner min uugene foon da tãlrike mini-uufos wachturuchten. – Gõdj, köö lüüsgunge. Wilt ik ma e lãmp süwat as SOS iinj e looft morsed – wat ouers köö ik ai, än ik fün, heer teeld for ålem di goue wale – spaced ik min lape än floited wat ünsãaker än schrãad da jarste toone foon „Macht hoch die Tür, die Tor macht weit“. Ik blinked än floited – ninte schaid. Niinj dõör gãng äãm, niinj *Holograme* deegeden ap än uk niinj mentaale reese maldeden jam önj min hood tu uurds.

Hm, ik wust me nãn rãdj. Möölik, dãt's me ai ferstõnje köön. Flicht hääwe's dideere dãäsie film goorai sãn. Huum wiitj, wat önj e sööwentier önj e kiinos aw e Mars sü önj säid wus. Unti ja wãnj goorai ma me snãake. Ojee, nãn wansch eefter kontakt! Dãt köö ninte gous bedjüse. Flicht wãnj's me masbrüke for waasenschaplike fersãke? Oo graus, natõrlük! Fõlj koon et duch mãast ark waag önj e wüstebleese leese: „*Schon wieder ein peruanischer Bauer von Ufos entführt und zu Sex mit Alien-Weibchen gezwungen.*“

Jant- än jurtraawen twasche paanik än fastsinatsjoon praageld⁷ man brãägen dãt bil foon en alienwüset ma *strapse* än lãkstãiwle, wat me ma en hüpnootisch än ferfãaren⁸ rees tuhached: „*Hallo, mien lütte schmucke Erdling, wist Du mi ni mool de Sterne wiesen?*“ – Åch wat, sü'n pjãt. Ik präiwed en fãli nai möölikhãid än sãä:

„Moin!“

„Moin!“, kõm et aw iinjtooch foon åle jarne tubãäg, inklusiif wat ächo, sü as et ham önj suk situatsjoone hiirt. Ouers dan kõm süwat as „*Kiimarãhahu!*“ än „*Malihiini!*“. Ik wõrd tu en grut frããgetiiken, wilt et ham dan önjhiird, as wan er huum bait rãadio di ruchte siinjer seecht. Dan wider en rees:

„Uugenstebalak weesegõdj, gliks hääwe we't.“

⁶ *bontempi* > eine alte italienische Firma, die Heimorgeln und Keyboards herstellt

⁷ *praagle* > stricken

⁸ *ferfãaren* > verführe-
risch

⁹ *oonlas* (dåt) > Gesicht;
vgl. dt. ‚Antlitz‘

Än dan gäng åles gånsgau. Iinj foon e schiive wörd matiinj
rucht hal än stäich ap bit måast tu e looft. Jü fångd önj än
drai har, jarst sani, dan gauer än gauer. As's eefter en minuut
wider tu rou köm, wus et uufu dütlik gruter, süwat en meeter
önjt mätj. En döör gäng ääm än herüt sprüng en latjen pök
önj alufolie, moonboots än natörlük ma lunge spase uure.
Uner e ärm drouch'r eefter *biker*-maniir en hälm.

„Hej jardling“, sää di pök önj en wanliken, ouers dütliken
toonfål. „Dåt wårt nüsi tid, dåt we üs iinjse känenliire!“ Ik
wus tu ferdutst, am foole tu swååren än broocht bloot en
knååp

„Jåå?“ herüt.

Di latje häi uner suk befråmdlikhäide wälj ai tu lisen än
snååked widere:

„Et fertrüt me, dåt da oudere än ik et nuch ai iir schååfed
häåwe än kiik iinjse for. Önjt näiberschap schölj huum duch
wat mör tid forenouder fine. Ouers dü wiist je, hü et as.“

„Näiberschap?“ broocht ik ma möite herüt.

„Jåå klåår, näiberschap“, snååked hi widere, as wan we üs
ark waag bai e toorpskriimer drååweden, „we booge duch
bloot ån planeet widere, aw di smuke rüüdje deer.“

„Ähm jåå, klåår.“ Ik bedårid me ålsani. „Dan mån hartlik
wålkiimen. Ouers wat draft jam sü made önj e nåcht
heerhaane?“ Di *alien* seet ham dil aw e kånt foon min beed.

„Åch, eentlik niks wichtis, bloot wat latjkrååm, luunt
ham måast goorai än snååk deeram.“ Oha, wan näiberne sü
önjfånge, dan wiitj ik måast, wat kamt. Än jüst! Mr. Alufolie
seet en ålwri oonlas⁹ ap.

„Ik ferstönj natörlük, dåt jam aw e Jard hål musiik hiire, we
häåwe deer önjt printsiip uk ninte iinj, ouers ...“, hi mååged
en kort pause, „ouers wan knååp soowen miljarde manschne
stäis kalåis än radau mååge, dan as dåt uk bai üs tu hiiren! We
booge je mån bloot 50 miljoone kilomeeter wach!“

„Åh, jåå, ähm ...“ Ik wust goorai, wat ik seede schölj – hi
nooch:

„Än dan jarng moune! Süwat foon ünplååged, ålewåågens
lait er stoof ambai. Dåt as duch piinlik for e hiil galaksii.
Wat schan da foon *Alpha Centauri* wälj tånke? Än di gånse
sateliiten-schrut. Flucht deer iinjfåch sü ambai. Gån jarlik,
dåt as duch ai fain!“ Sü gäng dåt tumanst en huulew stün
widere, ik köm goorai tu uurds. Mansche, wat en *Spieß*er!

Iir's wider ütneiden¹⁰, schölj ik fåäst ferspreege, dåt ik me jarlik möite dou än wård präsidänt foon e hiile jard. Dan köö ik duch lacht wat iinj datdeer prous¹¹ düünj. Än min ålerne wjarn je was uk luklik, wan üt me wat ruchts wårt.

Rudsferdoori, wat en önjsträngen följ! Adjiis Matiis, wat wus ik luklik, as's wider oufdåmpeden.

Di läädere mjarn slaawed ik min *hifi*-önjlååge eefter büten rüt önj e tün än hiird ma ful karacho „Nirvana“. Sü lacht lätj ik me ai unerfüünj!

¹⁰ *ütjnaie* > abhauen, veschwinden

¹¹ *prou* (jii) > Unordnung, Durcheinander

Jü tåäscheklook¹

Rike Jessen

Et as samer. Da ânerte swume jare runde önj e huuwen, twasche ja en äinkelt swuun², wat et hood önj e luft reeket. Schaawe kame önj, am kort deerefter wider wach tu käären. Bit aw hu piipene föögle än dåt plåådern³ foont wåader as ninte tu hiiren. Nån mansche⁴ tu schüns – bloots en üüljen moon, wat aw en parkbånk sat.

Hi sat aw min bånk, deer sat ik åltens, wan ik önj min madistün en lait rou heewe wal. Ik ban en lait mashoowed⁵, dan hi schucht ai sü üt, as wan ik me hål tu ham seete wörd. Hi as ån foon da, wat önj e banerståå for da kuuphüsing sate än tuhuupe ma jare måkere biir än snaps drånke. Ouers as ik näre kam än hi me önjkiiket, sii ik, dåt et üüsen üülje näiber üt min bjarnetid as. Ik häi ham måast ai kånd, sü heet'r ham feranerd. Ai bloots, dåt'r åler wörden as, dåt ban ik je uk, nåån, sin hääre san lung än smeeri, sin kluuse mjuksi än tubai ham⁶ stoont en inkuupswoin, weer en släipseek än hu plastikpoose bane lade.

Önj min bjarnetid heet'r oofting aw me än min söschene awpåased, wan min ålerne üt wjarn. We hääwe üs åltens deeraw fröid, ouerdåt hi sü faine täåle ferteele köö än we uk gåns lung apbliwe muursten.

Ån dái as'r dan wachtäägen, än ik hääw ham sunt jütid uler wider sånj. Hi schucht truuri üt. Ik gung haane tu ham: „Nommen, bast dü et?“ Hi kánt me gliks wider, än ik sii önj sin uugene, dåt'r ham fröit, me tu siien. Aw man frååge, hü et ham önj e twaschetid gånge as, fångt'r önj tu ferteele.

„Dü wunerst de was, weeram ik heer önj üülje kluuse sat än ma en inkuupswoin ma åål da keere bane, wat me nuch blaawen san. Bloots weer schal ik ouers haane? Dü wiist je nooch, dåt ik iinjsen en ouder laawen fjard hääw, ouers dåt as forbai. Iir häi ik en ain firma än min famiili. Eentlik wus åles gödj. Ouers as ik toocht: „Nü hääst dü åles schååfed, sü koon et laawen widergunge“, gånge et aw iinjtooch e bårj dil.

Et fångd deerma önj, dåt min iinjsist bjarn, wat jütid soowen iir üülj wus, bai en swååren autoüñfål störw. Min wüf köö deer goorai ma turuchte kaame än füng

¹ *tåäscheklook* (jü) > Tasschenuhr → A

² *en äinkelt/ainkelt swuun* > ein einzelner Schwan; zu *swuun* (jü); viele Vogelnamen sind auf Friesisch weiblich

³ *plåådern* > Plätschern (Inf. *plåådere/plååsere*)

⁴ *nån mansche* > kein Mensch

⁵ *mashoowe* > enttäuschen → A

⁶ *tubai ham* > neben ihm → A

depräsjoone än seeks mounne lääser nüm's har et laawen. Deerefter häi ik bloots nuch min firma. Ik arbeed däi än nächst önj min wärkstää, am min sörje tu ferjeesen, ouers et hülpe åles ninte. Arken een, wan ik tuhüs köm, wus åles sü lääsi än stal, än deer wus niimen mör, weer ik ma snååke köö. Ik häaw wörlklik präiwed, ai önj en suurt hooling tu fålen, ouers me köm åles sü sanlüüs for. Ik fün man tråast önj e rüüdjwin. Deerdöör wörd et nuch slamer. Ik füng ninte mör aw e ra än bait iinje muurst ik *privatinsolvenz* önjmalde. Min boog häi ik ål hu waage awfoorie ferkååft än wus sunt dan önj en rüm aw e sid foont wärkstää unerkiimen. Wärkstää wach, boog wach. Sü as huum gau hüs wil⁷. Dåt hát, jarst häaw ik nuch en schöör bai en waane booged, ouers di heet me eefter fjouer mounne wider rütsman – tu foole bråm⁸, säå'r. Dåt wus me egool. Me wus åles egool.“ Hi mååget en pause, kiiket me ünsååker önj, ouers dan ferteelt'r wider.

„Dåt as nü fiw iir sunt, sü lung laaw ik ål aw e stroote. Ik häaw me önjtwasche gån's gödj önj min nai laawen turuchte fünen. Et mååget me ninte mör üt, wan da manschne mat hood schude än åäder me eefter biiljke. Ma min tuhuupebaded giilj än dåt giilj foon e stroote koon ik me iinjermooten såt ååse än ik häaw uk nooch rüüdjwin, am min sörje tu ferjeesen. Ik slåip deer, weer ik jüst ban, wilems as et en hüs, weer niimen mör booged, en parkbånk, sü as jü, weer we aw sate, unti ik sæk schööl uner en bru. Jü schoom deerouer ferlüst huum gau. Wat schal huum ouers uk düünj? Ik tånk, dåt man wåi sü luupe schölj. Huum uk ålten deerouer reet⁹, wålj, dåt ik sü wid eefter deelen fål, as ik et däi, ouers likes as nuch lung ai åles forbai. Ik ban nü füfti iir üülj, än et lade¹⁰ nuch maning iirnge for me. Ik häaw e hoow nuch ai apjååwen. Ik häaw ploone, grute ploone.“

Hi kiiket me önj, ouers et kamt me sü for, as wan'r döör me döörkiiket – me goorai schucht.

„Nåån, dåt ma e liiwde häaw ik apjååwen – huum wal ål sünån as me heewe? Stjunkie häåre, mjuksie kluuse, gööle tåis än niinj giilj. Wan huum sü ütschucht, kamt et aw e karakter ai mör önj. Niimen låit mör wjart deeraw, me nåre kånentuliiren. Ouers diling wård ik dåt düünj, weer ik ål sü lung foon driim. Ik wal heer wach, åles åäder me låtje, ferjeese. Ik wal ma en schap rüt awt heef. E siiluft stiirme. E kule fåile. Et såt smååge. Et as me egool, weer e råis haane

⁷ *hüs wil* > obdachlos (wörtl. ‚hauswild‘); vgl. dån. *husvild*

⁸ *bråm* (di) > eigtl. Branntwein; allg. (meist harter) Alkohol

⁹ *reet* > hier: bestimmt (Inf. *rådje*)

¹⁰ *et lade* > es liegen; ålter deer lade

¹¹ **friidlik** > friedlich; auch *freetlik*; aber *freese (di)* ‚Friede‘

¹² **iirwe** > erben

¹³ **kjart** > fährt (Inf. *kääre*)
→ A

¹⁴ **et Dänsch** > Dänemark (wörtl. ‚das Dänische‘); auch *dänsch* ohne Artikel; älteres Wort: *Danmark*; vgl. *dänsch* ‚dänisch‘

¹⁵ **Spaanien** > Spanien
→ A

¹⁶ **bökestääwinge (da)** > Buchstaben; Sg. *bökestää (di)*

gungt, iinjfäch bloots wid wach.“ Wider määget’r en pause. Et heet aw iinjtooch önjfängd tu reenen. Et as jüst sü as önjt laawen, jarst as åles friidlik¹¹, wurm än hal, än aw iinjtooch wårt et junk, kölj än wätj. Ik bliw likes aw e bänk saten. Da droope fäile jam gödj önj. Ik kiik wider ouer tu manүүлje näiber. Ik liiw, hi heet gån’s ferjin, dåt ik deer ban. Hi as gån’s önj sin äine toochte, dan namt’r wat üt sin parkatåäsch. As ik nauer haane kiik, sii ik, dåt et jü göljen tåäscheklook as. Jü heet’r üs åltens wised, wan’r üs tu beed broocht heet, än mör as iinjtooch heet’r üs ferteeld, dåt’r jü klook foon san åten iirwed¹² heet, san åte, wat jüst sü håtj as hi. Sin initsjaale san aw e fordernid ingrawiird. Hi määget e klook ääm än kiiket, hü lää’s et as. Et as huulwe tou. E klook låpt nuch än as gliktidi was dåt iinjst, wat nuch en wjart heet, foon åål dåt, wat ham blaawen as. Hi kiiket me önj än smeelt.

Dan stoont’r ap en låpt suner san inkuupswoin oufstää. Hi säit ninte, draht ham ai nuch iinj’sen am tu me, hi stoont iinjfäch ap än gungt. Ik füli ham ma man löke än sii, dåt hi aw en hoonelsschap tulåpt, wat eefter Spaanien kjart¹³. Hi kiiket ham gau am, rânt ap awt schap än fersteecht ham ääder en grut kast. Kort deerefter kjart et schap lüüs än ferswant önj e kiming. Ik stönj ap – min madistün as tu iinje. Uk da näiste waage än moune gung ik haane tu e parkbänk, am önj min madistün da schaawe tu bekiiken. Ma e tid wiitj ik gån’s nau, wan wat for’n schap kamt än weer et haane wal. Ja kaame üt åle lönje – et Dänsch¹⁴, Itaalien, Änglönj – bloots dåt hoonelsschap üt Spaanien¹⁵ hääw ik uuler wider sänj.

Ambai iinj iir lää’ser spänk ik tuhuupe ma min mam långs bait wääder. We snåake am dit än dåt. Et wääder as gödj, än we leede üs bai e dik aw en dääken haane. Ik kiik önj e klåare hamel än släip in. Eefter en schöör wård ik foon min mam teeld.

„Dore! Dore, kam gau! Kiik, wat ik fünen hääw!“ Ik stönj ap än luup aw har tu. Ik koon’t ai liiwe, wat ik deer önj har hönj sii. En göljen tåäscheklook. Ik nam e klook üt har hönj än lees da bökestääwinge¹⁶ N. J. for Nommen Jansen. Gån’s forsacht määg ik e klook ääm än sii, dåt’s stönjen blaawen as. Aw iinjtooch fängt et wi önj tu reenen. Et as jüst sü as önjt laawen, jarst as åles friidlik, wurm än hal, än aw iinjtooch wårt et junk, kölj än wätj.

Anmerkungen

<p>ålweer</p> <p>(E köölengräawster en e düüs!)</p>	<p>wo auch immer</p> <p>Die Vorsilbe <i>ål-</i> lässt sich auch mit anderen Frageadverbien kombinieren, z. B. <i>ålhuum</i> ‚wer auch immer‘; <i>ålhü</i> ‚wie auch immer‘.</p>
<p>am en schöör</p> <p>(Wat Tile Wiimerns miinjd)</p>	<p>nach einer Weile</p> <p>Hier bedeutet <i>am</i> ‚nach Verlauf von‘, ‚in‘; vgl. <i>am en stüns tid</i> ‚in einer Stunde‘; auch <i>amenlait</i> ‚bald‘ (wörtl. ‚nach ein wenig‘).</p>
<p>am eefter e krou</p> <p>(E köölengräawster en e düüs!)</p>	<p>hin zum Krug</p> <p>Das Richtungsadverb <i>am</i> in Verbindung mit einer Präposition wird besonders dann verwendet, wenn der bezeichnete Ort im näheren Umfeld liegt (im eigenen Dorf): <i>am tu e baker</i> ‚hin zum Bäcker‘; <i>am tu åålen</i> ‚hin zu Großmutter‘.</p>
<p>as hi't önjt häi hädj häi</p> <p>(Dåt följk foont gra hüs)</p>	<p>wie er es in Erinnerung gehabt hatte</p> <p>Das Wort <i>häi</i> (<i>jü/dåt</i>) ‚Sinn, Erinnerung‘ wird in Redewendungen eigentlich ohne Artikel benutzt: <i>önj häi heewe</i>; auch: <i>me kamt wat önj häi</i> ‚mir kommt etwas in den Sinn‘; vgl. dän. <i>ihukomme</i>. Ein weitere Redewendung ohne die Verwendung des Artikels (durch die Übernahme aus dem Dänischen): <i>jü kiiket sü sör as en trüs önj tunerwääder</i> ‚sie schaut so sauer wie eine Kröte im Gewitter‘; vgl. dän. <i>at stirre som en tudse i tordenvejr</i>.</p>

<p>ätjuuge</p> <p>(<i>Wat min åål me ferteeld heet</i>)</p>	<p>stetig weiterarbeiten Mit der Vorsilbe <i>ätj-</i> wird auf eine zielgerichtete Tätigkeit hingewiesen; vgl. <i>ätjharke</i> ‚aufpassen‘; ‚genau hinhören‘; <i>ätjmååge</i> ‚weitermachen‘; <i>ätjheewe</i> ‚vorhaben, beabsichtigen‘.</p>
<p>aw jü fermätjing tu säägels gunge</p> <p>(<i>Jü grut amruding</i>)</p>	<p>die Vermessung besiegeln In <i>tu säägels</i> ‚zu Siegel‘ ist noch ein altes Genitiv-s erhalten. Es gibt heute noch feste Verbindungen, in denen sich ein solches Genitiv-s erhalten hat, z. B. <i>tu toorps</i> ‚ins Dorf‘; <i>tu kriimers</i> ‚zum Kaufmann‘.</p>
<p>büte e peen</p> <p>(<i>Üt bai e wäile</i>)</p>	<p>aus dem Haus Zu <i>peen</i> (<i>jü</i>) ‚hölzerner, drehbarer Riegel an der Tür‘; <i>hi kamt me ai mör bane e peen</i> ‚er kommt mir nicht mehr ins Haus‘; <i>deer schal ik nooch en peen for seete</i> ‚da werde ich schon einen Riegel vorschieben‘.</p>
<p>dan wörd's befraid ma Willem</p> <p>(<i>Dåt följk foont gra hüs</i>)</p>	<p>dann heiratete sie Willem (wörtl. ‚dann wurde sie verheiratet mit Willem‘) Besonders im älteren Friesisch steht <i>befraie</i> oft im Passiv, auch wenn von Männern die Rede ist. Es ist damit keine Zwangsheirat gemeint, sondern die Betonung liegt eher auf dem Ritus der Heirat, die ja von einem Pastor vollzogen wird. Gebräuchlich ist aber auch: <i>dan befraid's har ma Willem</i>.</p>
<p>deer</p> <p>(<i>Siberne</i>)</p>	<p><i>hier</i>: die (Pl.) <i>Deer</i> als Relativpronomen wird heute meistens nur noch in festen Wendungen gebraucht: <i>di, deer arkens frün weese wal, as arkens geek</i> ‚derjenige, der jedermanns Freund sein will, ist jedermanns Narr‘. Das gebräuchliche Relativpronomen für alle drei Geschlechter ist <i>wat</i>.</p>

<p>di fööle</p> <p>(Siberne)</p>	<p>der Schlechte, Boshafte</p> <p>Fööle ist die abweichende Attributivform zu <i>fül</i> (<i>fööler, föölst</i>): <i>di fööle gâast</i> ‚der schlechte Kerl‘, aber <i>di gâast as fül</i> ‚der Kerl ist schlecht‘. Weitere Bedeutungen von <i>fül</i> sind ‚schmutzig‘ und ‚schlimm‘.</p>
<p>di sisene noosdök</p> <p>(Jü grut amruding)</p>	<p>das seidene Tuch</p> <p>Im Friesischen bekommen viele Tücher, die man am Körper trägt, den Zusatz <i>noos-</i>, der darauf hinweist, dass ein solches Tuch früher mit der Nase, <i>noos</i> (<i>jü</i>), in Verbindung gebracht wurde: <i>schruknoosdök/tâaschnoosdök</i> ‚Taschentuch‘; <i>hoodnoosdök</i> ‚Kopftuch‘.</p>
<p>di törnfalk, di grute hãnetiif</p> <p>(Di üülje törn än sin geestinge)</p>	<p>der Turmfalke, der große Hühnerdieb</p> <p>Falken, Habichte und Weihen werden meistens allgemein als <i>hãnetiif</i> (<i>di</i>) (wörtl. ‚Hühnerdieb‘) bezeichnet; Bussarde als <i>müsetiif</i> (<i>di</i>) (wörtl. ‚Mäusedieb‘); Sperber als <i>spãritiif</i> (<i>di</i>) (wörtl. ‚Sperlingsdieb‘). Näher bestimmt werden können die Vögel durch Adjektive, z. B. <i>di rüchfätjete müsetiif</i> ‚Raufußbussard‘; <i>di brüne hãnetiif</i> ‚Rohrweihe‘. Das allgemeine Wort für ‚Greifvogel‘ ist <i>scharpföögel</i> (<i>di</i>).</p>
<p>dilhoufen</p> <p>(Wat Tile Wiimerns miinj)</p>	<p>loshauten/hieben (Inf. <i>dilhaue</i>)</p> <p>Das Wort <i>dil</i> ‚herab‘ hat oft die Bedeutung ‚los‘, z. B. <i>awenouder dilgunge</i> ‚aufeinander losgehen‘.</p>

<p>dörnschewaning</p> <p>(Besäk önjt eenhärnge)</p>	<p>Stubenfenster</p> <p>In friesischen Substantiv-Zusammensetzungen wird oft zwischen den beiden Wörtern ein Fugen-<i>e</i> eingefügt, z. B. <i>woinefiilj (dåt)</i> ‚Wagenrad‘; <i>waningebânk (di)</i> ‚Fensterbank‘. Bei Substantiven mit unregelmäßigem Plural steht dann bisweilen diese Pluralform: <i>tiiwepâk (dåt)</i> ‚Diebspack‘ zu <i>tiif (di)</i> ‚Dieb‘; <i>tiigeflâäsch (dåt)</i> ‚Fleisch aus der Keule‘ zu <i>tiich (dåt)</i> ‚Keule‘. Dass es aber keine wirkliche Pluralform ist, zeigt sich bei Substantiven, die im Singular und Plural gleich sind und trotzdem ein -<i>e</i> angefügt bekommen: <i>schäipesäis (di)</i> ‚Schafskäse‘ zu <i>schäip (dåt)</i>; <i>swinebläis (jü)</i> ‚Schweinsblase‘ zu <i>swin (dåt)</i>.</p>
<p>en stuk bum</p> <p>(Dåt följt foont gra hüs)</p>	<p>ein Bonbon</p> <p>Das Substantiv <i>bum</i> hat zwei verschiedene Artikel: <i>di</i> für Bonbon als Einzelbegriff, <i>dåt</i> für Bonbon als Mengename; vgl. z. B. auch <i>kafe (di)</i> ‚Kaffee als Getränk‘; <i>kafe (dåt)</i> ‚Kaffee als Ware‘.</p>
<p>er</p> <p>(Ût bai e wäile)</p>	<p>da (Kurzform von <i>deer</i>)</p> <p>In bestimmten Wendungen im Friesischen ist die Einfügung von <i>er</i> notwendig, wo es im Deutschen fehlt: <i>was as er lüüs?</i> ‚was ist los?‘; <i>wat as er ma de?</i> ‚was ist mit dir?‘</p>
<p>for tääten</p> <p>(Siberne)</p>	<p>vor Vater; zu <i>tääte (di)</i> ‚Vater‘</p> <p><i>Tääten</i> ist der bei Namen oder Verwandtschaftsbezeichnungen gebrauchte Objektfall (im Deutschen Dativ oder Akkusativ); das im ostermooringen Dialekt gebräuchlichere Wort für Vater ist <i>taatje (di)</i>; vgl. <i>fider</i>.</p>

haane iinj e fordäi (Üt bai e wäile)	gegen Tagesanbruch, als der Morgen zu grauen begann Bei Zeitangaben wird für ‚gegen‘ <i>haane iinj</i> (wörtl. ‚hin gegen‘) verwendet, z. B. <i>haane iinj klook seeks</i> ‚gegen sechs Uhr‘; <i>haane iinj jül</i> ‚gegen Weihnachten‘.
häi	→ <i>as hi't önjt häi hädj häi</i>
häist (En bräif tu Kinken)	<i>hier</i> : hättest Der Konjunktiv hat im Friesischen die gleiche Form wie der Indikativ im Präteritum. Die Bedeutung ist nur aus dem Textzusammenhang ersichtlich.
kjart (Jü tääscheklook)	fährt (Inf. <i>kääre</i>) Ursprünglich wurde dieses Verb nur in der Bedeutung ‚auf der Straße/auf festem Boden fahren‘ verwendet; vgl. dän. <i>køre</i> . Für ‚mit dem Schiff fahren‘ wurde das Verb <i>fååre</i> verwendet. Heute wird diese Unterscheidung kaum noch gemacht.
lääd(e)re (di) (Siberne)	der andere, der zweite Das Wort <i>lääder</i> wird sehr häufig in <i>di läädere mjarn/däi/saandi</i> ‚der nächste/am nächsten Morgen/Tag/Sonntag‘ verwendet.
läigenooch (Dåt följ k foont gra hüs)	niedrig genug Die Bildung mit <i>-enooch</i> ist grundsätzlich mit jedem Adjektiv möglich, z. B. <i>lungenooch</i> ‚lang genug‘; <i>üüljenooch</i> ‚alt genug‘; <i>ooftingenooch</i> ‚oft genug‘.
liktu (Rüm hart)	<i>hier</i> : gewöhnlich Eine weitere Bedeutungen von <i>liktu</i> ist ‚geradeheraus, direkt‘: <i>hi as wat liktu</i> ‚er ist etwas direkt‘ (ohne Taktgefühl).

<p>loonfooged (<i>di</i>) (<i>Näibersbjarne</i>)</p>	<p>Landvogt Das Wort <i>lönj</i> (<i>dåt</i>) ‚Land‘ wird in Zusammensetzungen zu <i>loon-</i>; vgl. <i>loonstroote</i> (<i>di</i>) ‚Landstraße‘; <i>loonrädj</i> (<i>di</i>) ‚Landrat‘.</p>
<p>mååns (<i>Jü grut amruding</i>)</p>	<p>Männer; Sg. <i>moon</i> (<i>di</i>) <i>Mååns</i> ist ein weniger gebräuchlicher Plural und heute meistens von <i>kjarls</i> verdrängt. In zusammengesetzten Substantiven ist er aber zwingend erforderlich: <i>siimoon</i>, <i>siimååns</i> ‚Seemann, Seeleute‘; <i>loonsmoon</i>, <i>loonsmååns</i> ‚Landsmann, Landsleute‘; <i>tamermoon</i>, <i>tamermååns</i> ‚Zimmermann, Zimmerleute‘.</p>
<p>mader (<i>jü</i>) (<i>En bräif tu Kinken</i>)</p>	<p>Tante Diese Bezeichnung wird an den Namen angehängt: <i>Trine mader</i> ‚Tante Trine‘. Ein neueres Wort ist <i>tante</i> (<i>jü</i>), hier muss es dann heißen: <i>tante Trine</i>.</p>
<p>mashoowe (<i>Jü tâäscheklook</i>)</p>	<p>enttäuschen Ursprünglich wurde <i>mashoowe</i> nur aktiv verwendet: <i>ik mötj ham kiiwenooch mashoowe</i> ‚ich muss ihn leider enttäuschen‘. Im Friesischen kommt es hier mehr als im Deutschen für die Formulierung auf den Kontext an. Ein Satz wie ‚ich war von ihm/davon enttäuscht‘ wird meistens eher umschrieben mit: <i>foon ham häi ik me mör ferhoowed/ferspräägen</i> (wörtl. ‚von ihm hatte ich mir mehr erhofft/versprochen‘); <i>deer häi ik me mör foon ferhoowed/ferspräägen</i> ‚davon hatte ich mir mehr erhofft/versprochen‘; <i>dåt häi ik ai/uler foon ham toocht</i> ‚das hätte ich nicht/niemals von ihm gedacht‘ oder <i>deer wus ik bili kiif ouer</i> ‚darüber war ich ziemlich enttäuscht/traurig‘.</p>
<p>noosdök</p>	<p>→ <i>di sisene noosdök</i></p>

<p>oome (<i>di</i>)</p> <p>(<i>En bräif tu Kinken</i>)</p>	<p>Onkel</p> <p>Die Bezeichnung <i>oome</i> wird an den Namen angehängt: <i>Pätjer oome</i> ‚Onkel Peter‘. Ein neueres Wort ist <i>unkel</i> (<i>di</i>), hier muss es dann heißen: <i>unkel Pätjer</i>.</p>
<p>rädj (<i>di</i>)</p> <p>(<i>Jü grut amruding</i>)</p>	<p><i>hier</i>: Verfügungsgewalt, Kommando</p> <p>Weitere Bedeutungen von <i>rädj</i> sind ‚Rat‘, ‚Hilfe‘, ‚Ratschlag‘: <i>tu rädj slüünj</i> ‚beratschlagen‘.</p>
<p>schänj</p> <p>(<i>Siberne</i>)</p>	<p>geschehen (Inf. <i>schaie</i>)</p> <p>Eine ältere Form des Infinitivs ist <i>schiiinj/tu schaien</i>, entsprechend Formen wie <i>düünj/tu douen</i> oder <i>füünj/tu fouen</i>.</p>
<p>schöör (<i>dåt</i>)</p> <p>(<i>Wat min åål me ferteeld heet</i>)</p>	<p>Weile</p> <p>Das Wort <i>schöör</i> kann unterschiedliche Dinge bezeichnen. Es steht einerseits für die ‚Weile‘. Andererseits bedeutet <i>schöör</i> auch ‚Regenschauer‘ oder ‚Anfall‘ bzw. ‚Ausbruch einer Krankheit‘. Wenn man die drei Bedeutungen für das friesische Wort <i>schöör</i> miteinander vergleicht, fällt eine Gemeinsamkeit auf: Jedes Mal wird ein Vorgang bezeichnet, der nur eine kurze Zeitspanne umfasst. Den ‚Schüttelfrost‘ nennt man beispielsweise <i>bääwerschöör</i>. Das Wort <i>schöör</i> ist verwandt mit dem deutschen Wort für ‚Schauer‘.</p>
<p>slufend</p> <p>(<i>Wat Tile Wiimerns miinj</i>)</p>	<p>schlurfend (Partizip Präsens zu <i>slufe</i>)</p> <p>Im moderneren Friesisch wird das Partizip Präsens durch das Anhängen von <i>-nd</i> an den Infinitiv gebildet. Das Wort wird dann wie ein Adjektiv gebeugt: <i>di slufende gung</i> ‚der schlurfende Gang‘; <i>en slufenden gung</i> ‚ein schlurfender Gang‘.</p>

<p>Spaanien</p> <p>(Jü tåäscheklook)</p>	<p>Spanien</p> <p>Lange Vokale in Ländernamen werden im Friesischen verdoppelt, auch wenn der Name mit der deutschen Form identisch ist: <i>Ameerika</i> ‚Amerika‘; <i>Itaalien</i> ‚Italien‘; <i>Jaapan</i> ‚Japan‘. Ältere Adjektivbildungen zu Ländern sind z. B.: <i>dånsch</i> ‚dänisch‘; <i>frånsch</i> ‚französisch‘; <i>spånsch</i> ‚spanisch‘; <i>poolsch</i> ‚polnisch‘. Die neueren Bildungen sind nicht immer einheitlich: <i>amerikåånsch</i> ‚amerikanisch‘; <i>afrikåånsch</i> ‚afrikanisch‘; aber: <i>japaansch</i> ‚japanisch‘.</p>
<p>stååkel (<i>di</i>)</p> <p>(Siberne)</p>	<p>bedauernswerter Mensch</p> <p>Das dazugehörige Adjektiv ist <i>stååkels</i> arm, bedauernswert. Es wird als praktisch einziges Adjektiv nicht gebeugt: <i>di stååkels moon</i> ‚der arme Mann‘; <i>jü stååkels wüset</i> ‚die arme Frau‘; <i>dåt stååkels bjarn</i> ‚das arme Kind‘; im Gegensatz dazu <i>di eerme moon</i>, <i>jü eerm wüset</i>, <i>dåt eerm bjarn</i>. Im Vergleich zu <i>stååkels</i> hat <i>eerm</i> ‚arm‘ eher die Bedeutung ‚ohne Besitz, Vermögen‘.</p>
<p>suk</p> <p>(Dåt följk foont gra hüs)</p>	<p>solche</p> <p>Das Indefinitpronomen (unbestimmte Fürwort) ‚solcher, -e, -es‘ hat folgende Formen:</p> <p>Im Singular steht <i>suken</i> in allen drei Geschlechtern vor Gattungsnamen (<i>suken hüs</i> ‚solch ein Haus‘; <i>suken moon</i> ‚solch ein Mann‘; <i>suken wüset</i> ‚solch eine Frau‘). Auch vor männlichen Stoff- und Mengennamen wird <i>suken</i> verwendet (<i>suken snii</i> ‚solcher Schnee‘; <i>suken beer</i> ‚solche Gerste‘).</p> <p>Vor weiblichen und sächlichen Stoff- und Mengennamen lautet die Form <i>suk</i> (<i>suk bööder</i> ‚solche Butter‘; <i>suk följk</i> ‚solches Volk‘; <i>suk tjüch</i> ‚solches Vieh‘). Im Plural lautet die Form auch <i>suk</i>.</p>

<p>tåäscheklook (jü)</p> <p>(Jü tāäscheklook)</p>	<p>Taschenuhr</p> <p>Neben <i>tåäscheklook</i> existiert auch <i>schruk-klook</i>. Aus dem Deutschen übernommene Substantiv-Zusammensetzungen werden jedoch oft mit <i>tåäsch</i> gebildet, wobei das deutsche Endungs -n häufig mit übernommen wird: <i>tåaschenlâmp</i> (jü/dât) ‚Taschenlampe‘; <i>tåschengiilj</i> (dât) ‚Taschengeld‘; <i>tåaschenbök</i> (dât) ‚Taschenbuch‘; vgl. aber: <i>schrukeknif</i> (dât) ‚Taschenmesser‘.</p>
<p>tääten</p>	<p>→ for tääten</p>
<p>tört</p> <p>(En bräif tu Kinken)</p>	<p>braucht (Inf. töre)</p> <p>Dieses Verb steht nur in Verbindung mit einer Verneinung oder Einschränkung: <i>dü törst ai täiwe</i> ‚du brauchst nicht zu warten‘; <i>dü törst mân en lait täiwe</i> ‚du brauchst nur ein bisschen zu warten‘. Im Friesischen steht <i>töre</i> direkt mit dem Infinitiv, im Deutschen muss ‚zu‘ stehen.</p>
<p>tu riwen än tu ruuwen</p> <p>(Näibersbjarne)</p>	<p>zu reißen und zu rauben</p> <p>Im Friesischen gibt es häufiger Wendungen, die einen Begriff durch zwei Wörter, meistens mit gleichem Anfangsbuchstaben, ausdrücken (Hendiadyoin). Andere Beispiele sind: <i>ham rabe än rääre</i> ‚sich regen und bewegen‘; <i>ham kânte än kiire</i> ‚sich drehen und wenden‘ (sich flink und tüchtig bei der Arbeit anstellen).</p>
<p>tubai ham</p> <p>(Jü tāäscheklook)</p>	<p>neben ihm</p> <p><i>Tubai</i> hat auch die Bedeutung ‚nebenbei, nebenher‘: <i>dât dou ik mân tubai</i> ‚das mache ich nur nebenbei‘; <i>jü mötj wat tubai fertiine</i> ‚sie muss etwas nebenbei/nebenher/zusätzlich verdienen‘.</p>

<p>unk</p> <p>(Siberne)</p>	<p>uns beide/-n</p> <p>Das Friesische kennt in der 1. und 2. Person Plural den Dual, eine eigene grammatische Form zur Bezeichnung von nur zwei Personen. Die Formen der 2. Person Plural sind <i>jat</i> ihr beide und <i>junk</i> euch beide.</p>
<p>wat schölj dät dan tu?</p> <p>(Besäk önjt eenhärnge)</p>	<p>was sollte das denn?</p> <p>In einigen friesischen Wendungen kann <i>tu</i> nur schwer übersetzt werden und fällt im Deutschen meist weg, z. B. <i>dät wus goorai sü lacht/räi tu</i> ‚das war gar nicht so leicht/einfach‘.</p>
<p>wat biise</p> <p>(Di üülje törn än sin geestinge)</p>	<p>wir beide</p> <p>Die Dualformen sind: <i>wat</i> ‚wir beide‘; <i>jat</i> ‚ihr beide‘; dazu: <i>unk</i> ‚uns beide‘; <i>junk</i> ‚euch beide‘; <i>unken</i> ‚unser beider‘; <i>junken</i> euer beider (vor maskulinem Substantiv). Eine Dualform wird gerne noch verstärkt durch das zusätzliche Wort <i>biise</i> ‚beide‘.</p>
<p>withoodet</p> <p>(Unerwäis)</p>	<p>weißköpfig</p> <p>Neben der Endung <i>-i</i> wie in <i>tursti</i> ‚durstig‘ können Adjektive auch durch die Endung <i>-et</i> gebildet werden; vgl. <i>junkhääret</i> ‚dunkelhaarig‘; <i>äimhartet</i> ‚weichherzig‘; <i>stumpnooset</i> ‚stupsnasig‘.</p>

Die Autoren

Bende Bendsen (1787–1875)

Bende Bendsen wird 1787 in Risum geboren. Zunächst studiert er in Kiel, bricht das Studium jedoch ab und wird Privatlehrer. Er macht sich mit den Methoden von Franz Anton Mesmer und seinem „Mesmerismus“ oder „Magnetismus“ vertraut und ist fortan in Deutschland und Dänemark als „Magnetiseur“ tätig. Bendsen lebt lange Zeit seines Lebens auf der dänischen Insel Ærø, wo er auch heiratet. Er gilt als der erste Sprachwissenschaftler und Schriftsteller des Festlandsnordfriesischen. Seine Abhandlung *Die nordfriesische Sprache nach der Mooringer Mundart* (1860) enthält Redewendungen und Sprichwörter und einige „Metrische Sprachproben“, darunter das Gedicht *Ûs Driimerai* und die Ballade *Sibberne*, die auf der wahren Geschichte des Mörders Sibbert Jensen basiert, der 1787 wegen Raubmordes auf dem Galgenberg in Klockries enthauptet wurde und damit der letzte war, der hier durch einen Henker starb.

Nis Albrecht Johannsen (1855–1935)

Nis Albrecht Johannsen wird 1855 in Klockries geboren. Nach seinem Dienst als Hüte- und Pflugjunge beginnt er mit 16 Jahren eine Lehrerausbildung. Er unterrichtet zunächst in Trollebüll, Lindholm und Klixbüll als Präparand, ehe er das Lehrerseminar in Tondern besucht. 1880 heiratet er. Nach viereinhalbjähriger Tätigkeit als Lehrer in Klixbüll ziehen die Johannsens nach Deezbüll, wo Nis Albrecht Johannsen als Küster und Lehrer tätig ist. Nach seiner Pensionierung geht das Ehepaar nach Flensburg, wo Johannsen während des I. Weltkrieges vertretungsweise im Volksschuldienst tätig ist.

Nis Albrecht Johannsen beginnt mit dem Schreiben friesischsprachiger Erzählungen, um seine Muttersprache wieder neu zu beleben und ihr zu mehr Ansehen zu verhelfen. Sein Werk, das zu einem Großteil in der

Nordfriesischen Rundschau veröffentlicht wird, umfasst 16 längere Erzählungen, mehrere Theaterstücke, Übersetzungen ins Friesische, 25 kürzere Erzählungen sowie Gedichte und Lieder.

Zusammen mit seinem Sohn, dem Dichter von *Gölj – Rüüdj – Ween*, Albrecht Johannsen, bringt er zwei Gedichtbände heraus, *Ût Mjarsch en Maure* (1930) und *Ût frasche Toorpe* (1931). Des Weiteren arbeitet Johannsen als Informant mit dem Sprachwissenschaftler Julius Tedsen zusammen am Gesamtnordfriesischen Wörterbuch. Er ist Mitglied des *Nordfriesischen Vereins für Heimatkunde und Heimatliebe* und setzt sich während der Abstimmungszeit für einen Verbleib Nordfrieslands in Deutschland ein.

Emil Hansen (1875–1955)

1875 wird Emil Hansen in Klockries geboren. Zunächst arbeitet er als Maler, dann wechselt er zur Sparkasse und wird später Verleger des *Nordfriesischen Wochenblattes*.

Hansen setzt sich seit seiner Jugend für seine Muttersprache ein, schreibt friesische Gedichte, Lieder und Bühnenstücke, die in sämtlichen Harden und in Städten wie Kiel und Flensburg aufgeführt werden. Hansen ist in zahlreichen Vereinen ehrenamtlich tätig, gründet und leitet etwa den Männerturnverein *Frisia* in Risum-Lindholm und den *Frasche Feriin for e Ååstermååre* (1911), ist Beiratsmitglied des *Nordfriesischen Vereins für Heimatkunde und Heimatliebe*.

Katharine Ingwersen (1879–1968)

Katharine Ingwersen wird 1879 in Deezbüll geboren. Ihr Lehrer ist Nis Albrecht Johannsen, der sie für die Arbeit mit dem Friesischen begeistert. Später wird sie selbst Lehrerin und arbeitet bis zur Pensionierung an der Schule in Deezbüll. Auch als Pensionärin setzt sie sich für das Friesische ein, für den Friesischunterricht, das Theater und im Vereinswesen. Sie verfasst Kinderlieder, Gedichte, Erzählungen und über zwanzig Theaterstücke. Mit Albrecht Johannsen gibt sie 1926 das *Frasch Leesbök* heraus und wird für ihren Einsatz mit dem Bundesverdienstkreuz ausgezeichnet.

(Nis) Albrecht Johannsen (1888–1967)

Nis Albrecht Johannsen, oder Albrecht Johannsen, wie er in Abgrenzung zu seinem Vater genannt wird, erblickt 1888 in Deezbüll das Licht der Welt. Er arbeitet als Lehrer und Schulrat an verschiedenen Schulen in Nordfriesland, in Emmelsbüll, Drelsdorf, Husum, Pellworm und Struckum und als Rektor in Rödemis. Vor allem aber ist er eine der zentralen Gestalten der nordfriesischen Bewegung des 20. Jahrhunderts, engagiert sich im *Nordfriesischen Verein für Heimatkunde und Heimatliebe* und gehört 1948 zu den Gründern des *Vereins Nordfriesisches Institut*. Sein Einsatz gilt vor allem dem friesischen Schulunterricht. Zusammen mit Katharine Ingwersen veröffentlicht er 1926 das *Frach Leseböck* (1926). Er organisiert ab 1927 zusammen mit Julius Tedsen von Föhr und nach dessen Tod 1938 alleine die Sammlarbeiten für ein gesamt-nordfriesisches Wörterbuch. Das von ihm über den Zweiten Weltkrieg gerettete Material wird 1950 bei der eigens dazu gegründeten *Nordfriesischen Wörterbuchstelle* der Universität Kiel untergebracht.

Seine erste Gedichtsammlung *Ût minn Schatull* wird 1928 veröffentlicht. Mit seinem Vater gibt er die Sammlungen *Ût Mjarsch en Maure* (1930) und *Ût frasche Toorpe* (1931) heraus. 1956 erscheint die Gedichtsammlung *Beerid*, die einen Großteil seiner Gedichte enthält, unter anderen auch die heutige nordfriesische „Nationalhymne“ *Gölj – Rüüdj – Ween*.

Elise Heitmann (1909–1973)

Elise Heitmann wird 1909 in Emmelsbüll als Elise Petersen geboren. 1929 macht sie ihr Abitur in Niebüll, woraufhin sie sich in Kiel und Hamburg zu Lehrerin ausbilden lässt. Später arbeitet sie in Hattersbüllhallig, in Simonsberg und nach 1942 in Glücksburg an der Ostsee.

Elise Heitmann schreibt in der Westermooringer Mundart; sie veröffentlicht zum Beispiel *Frasche tääle* (1958), die Sprachfibeln *Ik koon frasch leese I-III* (1963/64) und einen Band mit eigenen und übersetzten Erzählungen, *Naiere tääle üt nai än fir* (1969). Daneben verfasst sie auch Beiträge für das *Frasch Leesbök I* und für das Monatsblatt *Ûusen äine wäi*. Elise Heitmann stirbt 1973.

Engelhard Nissen (1913–1993)

Engelhard Nissen, geboren in Lindholm, beteiligt sich mit seiner Geschichte *Dåt wååderiir 1931* beim ersten friesischen Literaturwettbewerb *Skriiw fresk* (1989/90).

Alfred Boysen (1915–2004)

Alfred Boysen wird 1915 in Läiged/Risum-Lindholm geboren. Als Jugendlicher absolviert er auf Föhr eine landwirtschaftliche Ausbildung und lernt hier das Fering. Er geht als Soldat in den Krieg und kehrt erst 1947 aus Kriegsgefangenschaft heim. Anschließend arbeitet er zunächst als Wanderlehrer und zieht dann nach Amerika, wo er seine friesische Frau heiratet. Boysen unterhält einen „Store“ in Manhattan und kehrt 1959 wieder zurück nach Risum-Lindholm. Er und sein Bruder Carsten setzen sich sehr für das Friesische ein; die Familie Boysen unterhält auch gute Kontakte nach West- und Ostfriesland und nach Dänemark. Vor allem in jungen Jahren schreibt Alfred Boysen Gedichte und Lieder, als Pensionär arbeitet er mit an einem friesischen Liederbuch und an friesischen Wörterbüchern.

August Gonnsen (1921–2007)

August Gonnsen wird 1921 geboren. Gonnsen wandert nach Canada aus, wird im Alter von 59 Jahren zum „Doctor of Philosophy“ und arbeitet als Lektor an verschiedenen Universitäten. Er verfasst friesische Erzählungen, die in dem Buch *Soowen frasche tääle* (1994) erscheinen.

Marie Tängeberg (*1924)

Marie Tängeberg wird 1924 als Marie Siewertsen im Marienkoog geboren. 1956 übernimmt sie die Leitung der *Risum Skole/Risem Schölj*, an der ursprünglich vor allem die dänische Sprache und Kultur gefördert wurde. Dem Einsatz Marie Tängebergs ist es zu verdanken, dass die Schule 1962 zur ersten friesischen Schule Deutschlands wird.

Marie Tängeberg schreibt und illustriert mehrere Bücher, u. a. *Föögle önj Nordfraschlönj* (1992), *Söl önj bile an tääle* (1995), *Lees an liir frasch önj hüüse an schölj* (2000) und

Foon boole an swampe (2006). Sie wird mit dem Hans-Momson-Preis und dem Bundesverdienstkreuz ausgezeichnet.

Enke Christiansen (*1939)

Enke Christiansen wird 1939 als Tochter der friesischen Schriftstellerin und Lehrerin Elise Heitmann geboren. Enke Christiansen lebt in Glücksburg und ist bis zu ihrer Pensionierung Lehrerin in Flensburg.

Sie arbeitet mit an dem friesischen Gesangsbuch *Loow nû e Hiire* (2000) und gewinnt 2001 mit ihrer Geschichte *E strage* einen Preis beim Kurzgeschichtenwettbewerb *Ferteel iinjens!*.

Erk Petersen (*1946)

Erk Petersen wird 1946 in Niebüll geboren und wächst mit Westermooringer Friesisch als Muttersprache auf. Er studiert Friesisch, Indologie und Niederlandistik in Kiel. In seiner Muttersprache schreibt er Gedichte, von denen einige zuerst in der Sammlung *Friisk fees* (1976) erscheinen. Außerdem verfasst er 1973 zusammen mit V. Tams Jörgensen das kleine *Deutsch-Friesische Wörterbuch*. 1994 übersetzt er Harke B. Feddersens *Stücke für Clowns/Stöögne for klauns*.

Seine späteren schriftstellerischen Arbeiten – meistens kurze Geschichten – nennt er „Rekonstruierte Folklore“. Dabei lässt er sich anregen von schleswig-holsteinischen und skandinavischen Sagenmotiven, die er, phantasievoll anreichert, in die friesische Landschaft versetzt.

Ingwer E. Nommensen (*1955)

Ingwer E. Nommensen wird 1955 im Christian-Albrechts-Koog geboren und wächst mit Friesisch als Muttersprache auf. Nach einem Studium der Anglistik, Frisistik und der Sportwissenschaften arbeitet er erst als Studienrat in Niebüll, später wird er Leiter der Deutschen Schule in Oslo. Er ist Mitglied der *Friisk Foriining* und aktiv im *Friesenrat Sektion Nord*, im *Interfriesischen Rat* und in verschiedenen Minderheitengremien. Er veröffentlicht ein paar Erzählungen (*Warkeldäi*, *Di Åpelboom*) und Gedichte in der Zeitschrift *Frisica*

Nova. Später schreibt er Parabeln, Fabeln und Theaterstücke für die Theatergruppe *Rökefloose*. *Di suurte hün foont Risem Måår* (1988) ist eine Persiflage auf Sherlock Holmes, *En firngstün Hamlet* (1985) angelehnt an den Klassiker von Shakespeare. Mit der Komödie *Kining Abel* (1993) gewinnt er 1997 den ersten Preis in einem vom *Nordfriesischen Instituut* ausgeschriebenen nordfriesischen Theaterwettbewerb.

Thora Kahl (*1969)

Thora Kahl wird 1969 geboren. Sie ist Lehrerin an der *Risem Schölj* und hat mehrmals am Kurzgeschichtenwettbewerb *Ferteel iinjens!* teilgenommen. Mit ihrer Geschichte *Besäk önjt eenhärnge* belegt sie 2006 den ersten Platz.

Gary Funck (*1971)

Gary Funck wird 1971 in Husum geboren. Er studiert in Rostock und in Kiel. Von 1998 bis 2006 ist er stellvertretender Generalsekretär bei der FUEN in Flensburg und seit 2002 Kulturkonsulent bei der *Friisk Foriining*. Er schreibt kurze Erzählungen, mit denen er beim Schreibwettbewerb *Ferteel iinjens!* erfolgreich teilnimmt. Außerdem stammen einige Theater- und Musikstücke aus seiner Feder. Seit 2013 absolviert er nebenberuflich eine Ausbildung zum Theaterpädagogen.

Rike Jessen (*1991)

Rike Jessen wird 1991 geboren, wächst Risum-Lindholm auf und studiert derzeit in Odense. Sie nimmt mehrmals am friesischen Schreibwettbewerb *Ferteel iinjens!* teil, unter anderem 2008 mit *Jü tåäscheklook*. Im Jahr 2010 erhält sie für ihre Geschichte *Tsap – Tsap – Tsap* unter anderem den Publikumspreis.

Quellenverzeichnis

- Bendsen, Bende: *Siberne*. In: ders.: Die nordfriesische Sprache, Leiden 1860, S. 469
- Boysen, Alfred Boysen: *Unerwäis*, Manuskript im Nordfriisk Instituut (Beitrag zu Ferteel iinjsen! Unwerwäis, 2001)
- Christiansen, Enke: *Wat min åål me ferteeld heet*. In: Noost, Jift/Jeeft 1 (2002), S. 14
- Funck, Gary: *50 miljoone km san ai nooch!* In: Ferteel iinjsen! Naibers/Uun a naacht, Bräist/Bredstedt 2011, S. 75–78
- Gonnsen, August: *Dåt följt foont gra hüs*. In: ders.: Soowen frasche tääle, Milton/Canada 1993, S. 49–59
- Hansen, Emil: *Da, wat foonenouder hүүлje, tare jam*. In: Nordfriesische Rundschau 3.9.1924 und 6.9.1924
- Heitmann, Elise: *En bräif tu Kinken*. In: Ehlen Hanne Andresen u. a.: Frasch Leesebök I, 2. Auflage, Bräist/Bredstedt 1981, S. 39
- Ingwersen, Katharine: *Twäär brouderne*. In: dies.: Wat ham rimet än ok ai, Husum 1959, S. 54–58
- Jannsen, Herrlich: *E köölengräawster än e düüs!* In: dies.: Fon dit en dat for'n arken wat! Frasche Dächte en Tääle önj Bökinghirder Frasch, Niebüll 1963, S. 14
- Jessen, Rike: *Jü tääscheklook*. In: Ferteel iinjsen! Naibers/Uun a naacht, Bräist/Bredstedt 2011, S. 33–35
- Johannsen, Albrecht: *Diүүлje törn än sin geestinge*. In: Jahrbuch des Nordfriesischen Vereins 17 (1930), S. 131–137
- Johannsen, Nis Albrecht: *Üt bai e wäile*. In: Nordfriesische Rundschau 5.1.1926 – 19.3.1926
- Johannsen, Nis Albrecht: *Jü grut amruding*. In: Nordfriesische Rundschau 11.3.1927 – 10.6.1927

- Johannsen, Nis Albrecht: *Näibersbjarne*. In: Nordfriesische Rundschau 11.4.1924 – 6.6.1924
- Johannsen, Nis Albrecht: *Rüm hart*. In: Nordfriesische Rundschau 29.9.1925 – 7.11.1925
- Johannsen, Nis Albrecht: *Am eenmen bai e wäile*. In: Jahrbuch des Nordfriesischen Vereins 10 (1923), S. 106
- Kahl, Thora: *Besäk önjt eenhärnge*. In: Ferteel iinjsen! Feerientid/Besäk, Bräist/Bredstedt 2008, S. 48–50
- Nommensen, Ingwer E.: *Di ååpelboom*. In: Frisica Nova, Nr. 26 (1984), S. 10
- Nissen, Engelhard: *Dåt wååderiir 1931*. In: Skriiw fresk – Schriw frisch – Skriiv friisk. Teksten tu a fresk literatüürweedstridj 1989/90, Bräist/Bredstedt 1993, S. 195 f.
- Petersen, Erk: *Wat Tile Wiimerns miinjd*. In: Noost, Jift/Jeeft o (2002), S. 2–6
- Tångeberg, Marie: *Da drååge fliie*. In: dies.: Lees an liir frisch önj hüüse an schölj, Husum 2000, S. 117

Weitere friesische Veröffentlichungen

- Andresen, Ehlen Hanne/ Heitmann, Elise/Lorenzen, Ipke/
Vriesema, Marie: *Frasch Leesebök I*, 2. Auflage, Bräist/
Bredstedt 1981
- Arfsten, Antje/Petersen, Adeline (Hrsg.): *Ferteel iinjens!
Feerientid/Besäk*, Bräist/Bredstedt 2008
- Arfsten, Antje (Hrsg.): *Ferteel iinjens! Naibers /Uun a naacht*,
Bräist/Bredstedt 2011
- Århammar, Nils (Hrsg.): *Büten dik än banen dik – 25 iir üt et
laawen foon Momme Christiansen, nåmd Simons*, Bräist/
Bredstedt 1999
- Århammar, Nils/Tadsen, Christina/Wilts, Ommo (Hrsg.):
*Skriiw fresk – Schriw frasch – Skriiw friisk. Teksten tu a fresk
literatüürweedstridj 1989/90*, Bräist/Bredstedt 1993
- Faltings, Volkert F./Röper, Gerhard: *Friisk fees – en antologii*,
Otterndorf 1976
- Feddersen, Berend Harke: *Stücke für Clowns/Stöögne for
klauns. Deutsch-Friesisch*, Bräist/Bredstedt 1994
- Gonnsen, August: *Soowen frasche tääle*, Milton/Canada
1993
- Heitmann, Elise: *Naiere tääle üt näi än fir*, Loonham 1969
- Ingwersen, Katharine: *Wat ham rimet än ok ai*, Husum 1959
- Johannsen Albrecht: *Beerid. Frasche dächte*, Bräist/Bredstedt
1991
- Jannsen, Herrlich: *Fon dit en dat for'n arken wat! Frasche
Dächte en Tääle önj Bökinghirder Frasch*, Niebüll 1963
- Petersen, Adeline (Hrsg.): *Ferteel iinjens! Foon e Fååstewål.
Unwerwäis/Uun a knip*, Bräist/Bredstedt 2004

Petersen, Johannes: *En schaame awt wââder. Latje ferteelinge eeftert lääwent foon Johannes Petersen*, Bräist/Bredstedt 1999

de Saint-Exupéry, Antoine: *Di latje prins*. Ouerseet foon Ingo Laabs, Neckarsteinach 2011

Tängeberg, Marie: *Lees an liir frasch önj hüüse an schölj*, Husum 2000

Wilts, Ommo: *Bende Bendsen, Friesische und deutsche Gedichte*, Risum-Lindholm 1976

Wilts, Ommo (Hrsg.): *Dachte foon e Moore*. 2. Auflage, Bredstedt 1994

Zeitschriften

Di mooringer Krädjer. Ein Mitteilungsblatt für die Mitglieder des Frasche Feriin for e Ååstmååre, Lindholm (1986ff.)

Frisica Nova, Aurich/Kiel (1967ff.). Neuedition und Sachregister, Bräist/Bredstedt 1990

Noost. Tidjskraft för nuurd fresk literatüür/Tidschraft for nordfrash literatuur, Kiel (2002ff.)

Üüsen äine wäi. Mouneblees fon Frashe to Frashe (1951ff.), Hrsg. Jungfrash seelshap, Risum

Allgemeine Literaturangaben

- Brouwer, J. H.: *Albrecht Johannsen, de dichter*. In: Nordfriesisches Jahrbuch 4/5 (1968/69), S. 21-30
- Feitsma, Tony/Wilts, Ommo(Hrsg.): *Bende Bendsen (1787-1875). Grammatiker und Magnetiseur*. Co-Frisica XI, Kiel/Amsterdam 1990
- Frank, Horst Joachim: *Vom „Geizhals“ bis zur „Dunklen Hochzeit“*. In: Nordfriesland 135/136 (2001), S. 22-35
- Holthausen, Ferdinand: *Die nordfriesische Literatur*. In: Lorenz Conrad Peters (Hrsg.): Nordfriesland, Heimatbuch für die Kreise Husum und Südtondern, Husum 1929, S. 397-416
- Joldrichsen, Anke: *Bibliographie des nordfriesischen Schrifttums von 1661 bis 1969. Band I: Mundarten des Festlandes*. Co-Frisica VI, Kiel/Amsterdam 1988
- Obsen, George, E.: *Zur Entwicklung der nordfriesischen Literatur nach 1920*. In: Fryske Stúdzjes, Festschrift für Prof. J. H. Brouwer, Assen 1960, S. 259-263
- Riecken, Claas: *Nordfriesische Sprachforschung im 19. Jahrhundert*, Bräist/Bredstedt 2000
- Sjölin, Bo: *Etymologisches Handwörterbuch des Festland-nordfriesischen*. CO-Frisica XVII, Kiel 2006
- Steensen, Thomas: *Zwei Jahrhunderte nordfriesischer Literatur – ein kurzer Rück- und Ausblick*. In: Zeitschrift für Kultur- und Bildungswissenschaften, Universität Flensburg, Nr. 8 (1999), S. 121-127
- Steensen, Thomas: *Die friesische Bewegung in Nordfriesland im 19. und 20. Jahrhundert*, 2 Bände, Neumünster 1986
- Wilts, Ommo: *Die nordfriesische Literatur*. In: Horst Haider Munske u. a (Hrsg.): *Handbuch des Friesischen/Handbook of Frisian Studies*, Tübingen 2001, S. 396-408

Friisk takstsoomling

Die nordfriesische Literatur ist reich an Geschichten und genauso vielfältig wie die nordfriesische Sprache selbst. Diesem Umstand will die Reihe *Friisk takstsoomling* gerecht werde. In jeder der fünf Einzelveröffentlichungen sind die wichtigsten Autor/innen eines Dialektes vertreten. Die vorliegende Ausgabe bietet einen Überblick über die Literatur auf Frasch (Bökingharder Friesisch) von den Anfängen bis heute.

NORDFRIISK
INSTITUUT

FERING

WIRING-
HIIRDER
FREESK

ÖÖMRANG

SÖLRING